

VAASAN YLIOPISTO

Filosofinen tiedekunta

Maria Mäntylä

Yllättäjät ja epäonnistujat urheilujournalismissa

Suomalaisurheilijoiden arvottaminen lehdistössä

Viestintätieteiden pro gradu -tutkielma

Vaasa 2013

SISÄLLYS

KUVIOT	2
TAULUKOT	3
TIIVISTELMÄ	5
1 JOHDANTO	7
1.1 Tavoite	7
1.2 Aineisto	8
1.3 Menetelmä	9
2 URHEILUJOURNALISMI JA SEN TUTKIMUS	11
2.1 Urheilujournalismin ominaisuudet	13
2.1.1 Subjektivisuus	15
2.1.2 Viihteellisyys	17
2.2 Urheilujournalismin tutkimus Suomessa	19
2.3 Sankaruus urheilujournalismissa	21
3 SUHTAUTUMISEN TEORIA	25
3.1 Suhtautumisen ilmenemistavat tekstissä	27
3.2 Tekijän näkökulma	28
3.3 Sitoutuminen	29
3.4 Asteittaminen	31
3.5 Asenne ja arvioinnin järjestelmä	32
3.5.1 Ihmisten arvottaminen	33
3.5.2 Tunteiden arvottaminen	36
3.5.3 Tapahtumien arvottaminen	39
3.5.4 Yhteenveto arvioinnin järjestelmästä	40

4 YLLÄTTÄJIEN JA EPÄONNISTUJIEEN ARVOTTAMINEN AINEISTOSSA	42
4.1 Yllättäjät ja epäonnistujat	42
4.2 Arvottamisen ilmeneminen aineistossa	43
4.3 Sosiaalinen hyväksyntä	46
4.3.1 Normaalius Helsingin Sanomissa	47
4.3.2 Normaalius Ilta-Sanomissa	48
4.3.3 Kyvykkyys Helsingin Sanomissa	50
4.3.4 Kyvykkyys Ilta-Sanomissa	53
4.3.5 Sinnikkyys Helsingin Sanomissa	55
4.3.6 Sinnikkyys Ilta-Sanomissa	57
4.4 Sosiaalinen kunnioitus	60
4.4.1 Totuudenmukaisuus ja asianmukaisuus Helsingin Sanomissa	60
4.4.2 Totuudenmukaisuus ja asianmukaisuus Ilta-Sanomissa	62
4.5 Tunteiden arvottaminen aineistossa	66
4.5.1 Murheellisuus ja onnellisuus Helsingin Sanomissa	66
4.5.2 Murheellisuus ja onnellisuus Ilta-Sanomissa	68
4.5.3 Epävarmuus ja varmuus Helsingin Sanomissa	70
4.5.4 Epävarmuus ja varmuus Ilta-Sanomissa	72
4.5.5 Tyytymättömyys ja tyytyväisyys Helsingin Sanomissa	73
4.5.6 Tyytymättömyys ja tyytyväisyys Ilta-Sanomissa	75
4.6 Yhteenvedo	77
5 PÄÄTELMÄT	80
LÄHTEET	83
LIITTEET	
Liite 1. Aineistoluettelo	88
KUVIOT	
Kuvio 1. Arvioinnin järjestelmä	41
Kuvio 2. Arvottamisen määrä ja jakautuminen aineistossa	45

Kuvio 3. Sosiaalinen hyväksyntä Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa	46
Kuvio 4. Tunteiden arvottaminen Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa	65

TAULUKOT

Taulukko 1. Sosiaalinen hyväksyntä ihmisten arvottamisessa	34
Taulukko 2. Sosiaalinen kunnioitus ihmisten arvottamisessa	35
Taulukko 3. Tunteiden arvottaminen	38
Taulukko 4. Tapahtumien arvottaminen	40
Taulukko 5. Suomalaisyllättäjät ja -epäonnistujat Torinon talviolympialaisissa	43
Taulukko 6. Yhteenveto tutkimustuloksista	77

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta**

Tekijä:	Maria Mäntylä
Pro gradu -tutkielma:	Yllättäjät ja epäonnistujat urheilujournalismissa Suomalaisurheilijoiden arvottaminen lehdistössä
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Viestintätieteet
Valmistumisvuosi:	2013
Työn ohjaaja:	Terttu Harakka

TIIVISTELMÄ:

Tässä työssä yhdistyvät urheilujournalismi sekä suhtautumisen teoria. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten urheilujournalismissa arvotetaan yllättäjiä ja epäonnistujia. Arvottamista tutkitaan suhtautumisen teoriaan kuuluvan arvioinnin järjestelmän avulla. Sen kautta on mahdollista tarkastella teksteistä ilmenevää kirjoittajan asennetta. Tässä tutkimuksessa arvottamisella tarkoitetaan kielellisin keinoin tapahtuvaa arvottamista.

Tutkimusaineistona on yhteensä 50 urheilu-uutista Helsingin Sanomista ja Ilta-Sanomista. Tekstit käsittelevät suomalaisia urheilijoita, jotka yllättivät menestyksellään tai epäonnistuivat odotuksiin nähden vuoden 2006 Torinon olympialaisissa. Aineiston teksteistä olen tutkinut ihmisten sekä tunteiden arvottamista suhtautumisen teorian viitekehysessä.

Tutkimuksessa käy ilmi, ettei yllättäen olympiamitalin voittaneista yksilöurheilijoista yritetty heti rakentaa urheilusankareita. Joukkueiden pelaajista sen sijaan rakennettiin sankareita jo yksittäisten otteluvoittojen perusteella. Epäonnistujien arvottamisessa näkyivät selvästi ennako-odotukset menestyksestä. Yllättäjät jäivät vahvojen odotusten vuoksi epäonnistujien varjoon, eivätkä saaneet kovin paljoa eksplisiittistä myönteistä arvottamista osakseen. Epäonnistujia arvotettiin Ilta-Sanomissa eksplisiittisesti kielteisesti, kun taas Helsingin Sanomissa keskityttiin enemmän tunteiden arvottamiseen epäonnistujista kerrottaessa. Ilta-Sanomien aineistossa esiintyi määrällisesti enemmän ihmisten ja tunteiden arvottamista kuin Helsingin Sanomissa. Arvottaminen Ilta-Sanomissa oli subjektiivisempää, viihteellisempää ja draamahakuisempää kuin Helsingin Sanomien aineistossa. Lisäksi isänmaallisuus näkyi Ilta-Sanomien aineistossa selvemmin. Urheilussa arvostettu reilu peli toteutuu Helsingin Sanomissa esiintyvässä arvottamisessa selkeämmin kuin Ilta-Sanomissa.

AVAINSANAT: urheilujournalismi, suhtautumisen teoria, arvottaminen

1 JOHDANTO

Urheilulla on merkittävä rooli yhteiskunnassamme, ja urheilu saa paljon näkyvyyttä mediassa. Draamaa, jännitystä ja onnistumisen iloa tarjotaan urheilua seuraavalle yleisölle, mutta pelkkää viihdettä urheilujournalismi ei kuitenkaan ole. Raha ja kaupallisuus liittyvät tiiviisti urheiluun, ja suuret arvokilpailut ovat median seuratuimpia tapahtumia. Urheilusta kirjoitetuissa teksteissä on tutkimuksen avulla nähtävissä aivan muuta kuin objektiivisia kilpailuselostuksia. Kirjoittajan asenne ja ideologia paljastuvat hänen käyttämistään kielellisistä valinnoista, joihin tässä tutkimuksessa paneudutaan.

Urheilu jakaa mielipiteitä fanaattisista urheilun ystävistä sitä inhoaviin. Talviolympialaiset ovat kuitenkin aina suuri mediatapahtuma Suomessa. Torinon olympialaisiin vuonna 2006 osallistui useita etukäteen varmoina mitalisteina pidettyjä suomalaisurheilijoita. Moni ennakkosuosikki kuitenkin epäonnistui, ja vastavuoroisesti melko tuntemattomat urheilijat nousivat olympialaisten palkintopallille. Urheiluun kuuluvat olennaisesti draama sekä yllätyksellisyys. Tämä näkyy Torinon talviolympialaisia koskevasa urheilujournalismin aineistossani, jossa keskitytään yllättäjiin ja epäonnistujiin eli uusiin odottamattomiin mitalisteihin ja pettyneisiin ennakkosuosikkeihin, jotka eivät pystyneet toteuttamaan heihin kohdistuneita menestysodotuksia.

Talviolympialaiset ovat suomalaisittain hyvä tutkimuskohde, sillä talvilajit ovat perinteisesti olleet suomalaisten vahvinta aluetta. Talviolympialaisissa Suomella on useampia mitaliehdokkaita kuin kesäolympialaisissa. Näin ollen tutkimusaineisto ei jää vain muutamaaan urheilijaan ja heistä kirjoitettuihin juttuihin. Olympialaiset ovat siinäkin mielessä hyvä tutkimuskohde, että kukin urheilija edustaa omaa maataan seuran, maanosan tai tallin sijaan.

1.1 Tavoite

Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten yllättäjiä ja epäonnistujia arvioidaan urheilujournalismissa eli millaisia piileviä kirjoittajan näkemyksiä paljastuu suomalaisurheili-

joista kertovista teksteistä. Tarkastelen Torinon vuoden 2006 talviolympialaisten suomalaisurheilijoista kertovia lehtijuttuja. Analysoin yllättäjistä ja epäonnistujista kirjoitettuja juttuja suhtautumisen teorian avulla. Suhtautumisen teoriaan kuuluu arvioinnin järjestelmä, jossa tarkastellaan ihmisten, tunteiden ja tapahtumien arvottamista. Arvottamista ovat kaikki ne kielelliset ilmaisut, jotka sisältävät arvioinnin järjestelmän monitahoiseen luokitteluun kuuluvia piirteitä kohteen arvioimisesta.

Hypoteesini on, että yllättäjistä ja epäonnistujista kirjoitetut tekstit sisältävät paljon subjektiivista arvottamista, sillä urheilujournalismi on tyypillisesti viihteellistä ja draamahuakuista objektiivisen uutistoimittamisen sijaan. Oletan, että isänmaallisuus näkyy selvästi yllättäjistä ja epäonnistujista kirjoitetuissa teksteissä, ja että yllättäjistä halutaan tehdä uusia urheilusankareita lehtiteksteissä. Oletan, että odotukset eli menestystoiveet näkyvät epäonnistujista kirjoitettaessa. Haluan myös selvittää, toteutuuko urheilussa arvostettu reilu peli ja moraalisuus aineistoni urheiluteksteissä.

Suhtautumisen teorian kehittäminen jatkuu edelleen. On olemassa vielä useita alueita, joilla suhtautumisen teoriaa ja arvioinnin järjestelmää ei ole sovellettu. (White 2001b: 1.) Urheilujournalismin keskeisestä asemasta huolimatta sitä on tutkittu vain vähän Suomessa (Pänkäläinen 1998a: 45; Reinikainen 1992: 5). Tutkimukseni yhdistää urheilujournalismin ja suhtautumisen teorian. Valitsin nämä kaksi tutkimukseeni sekä mielenkiinnon että haastavuuden vuoksi. Seuraan urheilua aktiivisesti, joten urheilujournalismi on minulle tuttua. Suhtautumisen teoria tarjoaa keinon tutkia systemaattisesti urheilujournalismin kielellisiä ilmaisuja sekä niissä piilevää kirjoittajan asennetta.

1.2 Aineisto

Tässä tutkielmassa tarkasteltavat urheilun yllättäjät ja epäonnistujat olen valinnut Torinon talviolympialaisissa kilpailleista suomalaisista. Yllättäjällä tarkoitan urheilijaa, joka olympialaisissa ylitti kaikkien odotukset ja sijoittui ennakoitua paremmin. Epäonnistujalla puolestaan tarkoitan urheilijaa, jolta yleisesti odotettiin paljon parempaa sijoitusta, kuin mihin hän kilpailussa ylsi. Voidakseni tutkia Torinon olympialaisten yllättäjiä ja

epäonnistujia tarkkailin lehtien kirjoittelua jo ennen olympialaisten alkamista. Ennakokirjoittelun perusteella luetteloin ne urheilijat, joilta odotettiin mitalia tai muuta menestystä. Lopulliset kilpailutulokset paljastivat, olivatko ennakkosuosikit pärjänneet odotetusti tai oliko tuloslistan kärjessä sinne ennestään odottamattomia nimiä. Näin siis muodostuivat tutkimuksen yllättäjät ja epäonnistujat.

Aineistoni koostuu 12.–27.2.2006 välisenä aikana ilmestyneistä Helsingin Sanomien sekä Ilta-Sanomien printtilehdistä. Kaikista olympialaisia käsittelevistä teksteistä erotteletin ne tekstit, joissa pääaiheena on suomalainen yllättäjä tai epäonnistuja. Kaikki aineiston tekstit on siis kirjoitettu suomalaisurheilijoista heidän urheilusuoritustensa jälkeen tai heidän kilpailunsa jo alettua. Näin ollen ennakokirjoittelun tekstit eivät kuulu aineistooni muutoin kuin yllättäjien ja epäonnistujien valitsemisessa. Kaikista suomalaisista yllättäjistä tai epäonnistujista kirjoitetuista jälkiarvioteksteistä valitsin 25 laajuudeltaan suurinta tekstiä molemmista lehdistä. Yhteensä tekstejä on siis 50 kappaletta. Lyhimmässä Helsingin Sanomien tekstissä on 227 sanaa (HS11) ja pisin teksti on laajuudeltaan 573 sanaa (HS25). Ilta-Sanomien lyhin teksti on pituudeltaan 123 sanaa (IS22) ja pisin teksti 682 sanaa (IS23). Kuvat eivät kuulu aineistooni, sillä analysoin kielellisiä ilmaisuja. Kuvatekstit ovat mukana aineistossani.

Liitteeseen 1 olen luetteloanut ja numeroanut kaikki aineiston tekstit. Helsingin Sanomien tekstit on nimetty HS1–HS25 ja Ilta-Sanomien tekstit IS1–IS25. Aineistoteksteistä 47 on jälkiarvioita ja -analyysseja, joissa kahta tekstiä lukuun ottamatta on käytetty pohjana haastatteluita. Nämä kaksi artikkelia ovat (HS16 ja IS8). Kaikki jälkiarviot sekä jälkianalyysit ovat urheilu-uutisia. Henkilökuvia on kaksi aineistoni 50 tekstistä (HS5 ja IS23). Yksi aineistoteksteistä on taulukoitu jälkiarviokooste urheilijoista (HS10). Kaikki aineistotekstit ovat yhtä (IS8) lukuun ottamatta omalla nimellään esiintyvien toimittajien kirjoittamia. Helsingin Sanomat on levikiltään Pohjoismaiden suurin päivälehti, joten sen käyttö tutkimusaineistona on perusteltua. Ilta-Sanomat on Suomen iltapäivälehdistä laajalevikkisin ja Helsingin Sanomien jälkeen toiseksi suurin sanomalehti Suomessa (Sanoma 2012).

1.3 Menetelmä

Aineiston kanssa työskentelyä kutsun tutkijaluennaksi. Luen aineiston tekstit tarkasti useaan kertaan ja vertailen niitä muihin teksteihin saadakseni selville, minkälaista arvottamista teksteissä on. Teen muistiinpanoja ja tulkiten aineistoa suhtautumisen teorian viitekehyksessä. Kuvailen, miten kieli reflektoi aineistossa esiintyvää arvottamista. Yllättäjistä ja epäonnistujista kirjoitetuista teksteistä tarkastelen ihmisten ja tunteiden arvottamista suhtautumisen teoriaan kuuluvan arvioinnin järjestelmän pohjalta. Suhtautumista tutkitaan analysoimalla tekstin interpersonaalista tyyliä. Kirjoittajan asenne näkyy väistämättä tekstissä ja sitä voidaan tutkia arvioinnin järjestelmän avulla. Lasken ja tulkiten arvottamisen esiintymistä, joten tutkimusmenetelmäni on sekä kvalitatiivinen että kvantitatiivinen. Arvioinnin järjestelmässä on useita eri luokkia, joihin arvottaminen voidaan luokitella. Lasken, kuinka paljon mihinkin luokkaan kuuluvaa arvottamista esiintyy. Arvottaminen voi ilmetä myös muulla tapaa, kuten aihevalintojen tai jonkin asian poisjättämisen kautta. Niitä on kuitenkin mahdotonta huomioida kvantitatiivisessa analyysissä. Tutkin tekstejä semanttisella tasolla. Vertailen eri lehdissä esiintyvää arvottamista yllättäjien ja epäonnistujien osalta. Lopuksi kokoan tutkimustulokset yhteen ja analysoin niitä.

Tutkielmani etenee siten, että luvussa kaksi käsitellään urheilujournalismia ja sen suhdetta journalismiin yleensä. Urheilujournalismin aiemman tutkimuksen tarkastelu luo pohjaa omalle tutkimukselleni. Kolmannessa luvussa esittelen suhtautumisen teoriaa. Neljännessä luvussa päästään aineiston käsittelyyn. Esittelen aineistossa ilmennyttä ihmisten ja tunteiden arvottamista yksityiskohtaisesti siten, että lukija voi halutessaan verrata aineiston esimerkkejä teoriaosan esimerkkitaulukoihin. Viimeisessä luvussa pohdin tutkimuksen tuloksia sekä mahdollisia jatkotutkimussuuntia.

2 URHEILUJOURNALISMI JA SEN TUTKIMUS

Urheilu on sääntöjen hallitsemaa fyysistä kilpailua. Urheilu on nykyään muodollisempaa, vakavampaa, kilpailullisempaa, organisoidumpaa ja institutionalisoituneempaa kuin mitä se oli aikoinaan. Tästä määritelmästä voidaan johtaa urheilun ominaispiirteet, jotka ovat institutionaalisuus, kilpailullisuus, velvollisuus noudattaa sääntöjä, aktiviteetin valitsemisvapaus sekä vastustajan kunnioittaminen. (Parry 1998: 205.)

Huippu-urheilun, yleisön ja median välillä vallitsee kiinteä vuorovaikutus. Median merkitys urheilussa on hyvin keskeinen ja media sanelee monien lajien menestyksen ehdot. Julkisuus ja siihen liittyvät paineet ja odotukset, raha sekä urheilun mainosvoima kuuluvat läheisesti tähän huippu-urheilun, yleisön ja median väliseen vuorovaikutussuhteeseen. (Reinikainen 1992: 59.) Urheilu siis hyötyy mediasta, mutta suhde ei ole yksipuolinen, sillä media hyötyy yhtäläillä urheilusta. McChesney (1989: 49) nimittää urheilun ja median suhdetta symbioosiksi. Näkyvyys mediassa lisää mielenkiintoa urheilua kohtaan ja innostus urheiluun näkyy median kasvavana kulutuksena. Antamalla näkyvyyttä urheilulle media mahdollistaa itselleen suuret voitot sekä levikissä että mainonnassa.

Urheilun ja median symbioosiin liittyvät myös mainosteollisuus ja urheilun sponsorit. Kukin taho hyötyy toisistaan ja on riippuvainen muista osapuolista. Ilman urheilusta viestiviä toimittajia tämä urheilun, median ja sponsoroinnin välinen symbioosi jäisi toteutumatta. Media tekee urheilusta tuotteen, minkä mahdollistamaa näkyvyyttä myös sponsorit tavoittelevat. (Itkonen, Ilmanen, Matilainen & Jaskari 2008: 10; vrt. Beck & Bosshart 2003: 27.)

Urheilusta on tulossa hämmästyttävää vauhtia poikkikansallista median ajamaa liiketoimintaa. Urheilu kasvaa kaupallisesti joka vuosi, mutta kasvu ei voi jatkua loputtomiin. Esimerkiksi eurooppalaisen jalkapallon talouden tasapaino on arveluttava, sillä pelaajia tai kokonaisia seuroja saatetaan myydä äkillisesti. Taloudelliset asiat menevät uskollisten fanien kunnioittamisen edelle. Eurooppalaisessa jalkapallossa paikallisuuden ja kansallisuuden sijaan tärkeää on jalkapalloon liittyvä kollektiivisuus. (Holt, Tomlinson & Young 2011: 14.)

Journalismin uutisartikkelit ovat yksi vaikuttavimmista genreistä nykyaikaisessa yhteiskunnassa. Uutiset ovat tärkeä informaation levityksen keino, sillä niiden kautta julkaistaan ja ylläpidetään julkista keskustelua. Joillekin, kuten medialle itselleen, uutiset ovat totuuden lähde ja ihmisten oikeuksien puolustaja esimerkiksi poliittisissa asioissa. Median yleisön kriittisyyteen ja ennakkoluuloisuuteen vaikuttaa ihmisten tietoisuus käsiteltävistä asioista. Mediatutkijat puolestaan tyypillisesti pitävät uutisia sosiaalisen kontrollin välineenä. (White 1998: 1.)

Journalismi on vain yksi median muoto. Tässä työssä keskityn median osa-alueista journalismiin ja vielä tarkemmin urheilujournalismiin sanomalehdissä. Urheilujournalismi on yksi journalismin genreistä. Journalismi on ajankohtaisten, faktapohjaisten joukkotiedotussanomien tuottamista sekä itse nuo sanomat (Hemánus 1989: 21). Journalismin tehtävänä on tiedon tarjoaminen kansalaisille mielipiteenmuodostamisen ja yhteiskunnallisen keskustelun luomisen avuksi. Journalismin tulee siis tuoda esiin erilaisia näkemyksiä ja kertoa, mitä yhteiskunnassa tapahtuu. Journalismi myös yhteisöllistää ja uudistaa vallitsevia arvoja (Nieminen & Pantti 2004).

Journalismin tehtäviä ovat totuudenmukaisen ja olennaisen tiedon välitys, yhteiskunnan ja vallankäytön kriittinen tarkkailu sekä sananvapauden ja julkisen keskustelun edistäminen. Sanomien välittäminen vastaanottajille vaatii teknisen joukkoviestimen. Tällainen on esimerkiksi sanomalehti, televisio tai radio. (Kuutti 1994: 34; 2006: 73.) Journalismi on laajentunut ja muuttunut voimakkaasti teknologian kehityksen vaikutuksesta. Journalistin työn peruseriaatteena on kaikesta huolimatta säilynyt tarve raportoida yhteiskuntaan vaikuttavista maailman tapahtumista, jotta ihmiset ymmärtäisivät maailman menoa paremmin. (Fleming, Hemmingway, Moore & Welford 2006:1.) Urheilujournalismia voidaan pitää koko uutistoimittamisen yhtenä tärkeimpänä osana, mikäli tärkeyttä mitataan lukijoiden (sekä mainostajien) intohimon intensiteetillä. Toisaalta urheilujournalismin saamassa kritiikissä vähätellään sen vakavuutta ja verrataan urheilujournalismia joukkoviestinnän viihdeosastoon. (Zelizer & Allan 2010: 145.)

Käytän työssäni termiä urheilujournalismi. Osa tutkijoista käyttää sen rinnalla tai sen sijasta termiä mediaurheilu (ks. Dahlén 2008: 24). Mediaurheilulle ei kuitenkaan ole

yksiselitteistä vallitsevaa määritelmää, joten jätän sen käytön ristiriitaisuuden vuoksi tämän tutkielman ulkopuolelle. Esimerkiksi Pirinen (2006: 9) määrittelee mediaurheilun tiedotusvälineiden representoimaksi urheiluksi. Hän lähestyy mediaurheilua diskursianalyttisestä viitekehystä. Tällöin mediaurheilu nähdään kielenkäyttönä, joka merkityksellistää tarkastelun alla olevia kohteita.

2.1 Urheilujournalismin ominaisuudet

Urheilujournalismi tuottaa tietoa ja mielipiteitä urheilusta (Hemánus 1983: 43). Urheilujournalismiin liittyy ominaisuuksia, jotka erottavat sen selkeästi muusta journalismista. Urheilujournalismille oleellista on kaupallisuus, kilpaurheilukeskeisyys, konservatiivisuus, maskuliinisuus, paikallisuus ja isänmaallisuus, viihteellisyys ja draama sekä sankareiden rakentaminen (ks. Pänkäläinen 1998b; Koljonen 2000: 5–7). Urheilusivujen uutiskriteerejä ovat lisäksi identifiointi, dynaamisuus ja kielteisyys. Kielteisyys näkyy esimerkiksi kertomalla häviöistä, vaurioista ja huijauksista. (Beck & Bosshart 2003: 8.) Tutkijat eivät ole yhtä mieltä siitä, miten urheilujournalismi tulisi luokitella. Hemánuksen (1983: 43) mukaan urheilujournalismissa faktoja ja mielipiteitä ei erotella niin tarkasti toisistaan kuin muussa journalismissa. Vuolteen (1983: 23) mukaan urheilusivuilla on pääasiassa viihteellistä tietoa. Koljosen (2000: 4) mielestä urheilujournalismin ja faktapohjaisen journalismin ero on selkeä. Urheilujournalismi ei kuitenkaan suoranaisesti kuulu journalismin viihdeosioon, sillä urheilujournalismi käyttää uutistyylistä esitystapaa. Urheilujournalismin sijainti onkin näiden kahden journalismin osa-alueen välissä. (Emt.)

Urheilujournalismi on kaavamaista ja perinteitä kunnioittavaa ja siinä on paljon kansainvälisiä piirteitä. Lisäksi jokaisessa maassa on omat kansalliset suosikkilajit, joita seurataan. Jalkapallo on valtalajina melkein koko maailmassa, mutta ei Suomessa. Suomessa jääkiekko saa eniten palstatilaa. Urheilulajien prioriteettijärjestys onkin Suomessa melko ainutlaatuinen. (Ks. Pänkäläinen 1998a: 48; 1998b: 34; Laine 2011: 121.) Esimerkiksi Torinon olympialaisten televisiolähetysistä suomalaisia kiinnosti eniten miesten jääkiekon loppuottelu, jossa Suomi pelasi Ruotsia vastaan. Suomessa 2 400 000

katsojaa seurasi suomalaisten kannalta harmillisesti päättynyttä peliä (Finnpanel 2007). Suomessa suosittu ja seurattu talvilaji on suurimmassa osassa maailmaa täysin vieraita. Oman maan menestys vaikuttaa ratkaisevasti lajien näkyvyyteen ja seuraamiseen. Olympialaiset voivat nostaa pieniä ja tuntemattomia lajeja näkyvästi esille. Hyvä esimerkki tällaisesta on curlingin saama huomio ja suosio suomalaisten menestyksen ansiosta Torinon olympialaisissa.

Paikallisuus ja isänmaallisuus ovat olennaisia urheilujournalismin piirteitä. Urheilujournalismi tukee ja luo yhteenkuuluvaisuutta niin paikallisella, alueellisella, kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla (Dahlén 2008: 24). Arvokilpailuissa saavutetut mitalit eivät jää pelkästään yksilöiden eli urheilijoiden saavutuksiksi, vaan ne ovat koko kansan mitaliteja. Mitalit merkityksellistyvät urheilun eri diskursseissa kollektiivisiksi. (Pirinen 1999: 37.)

Urheilujournalismissa on tapahtumassa samanlainen muutos kuin muussakin uutisoinnissa: persoonat nostetaan entistä selkeämmin esiin (Nieminen 2005: 186–187; Hargreaves 1986: 150). Yleisöä ei kiinnosta sellainen laji, jossa ei ole mielenkiintoisia urheilijoita. Urheilujournalismi on nykyään suurelta osin rakennettu yksittäisten urheilijoiden varaan. Joukkuelajeistakin nostetaan esiin yksittäisiä pelaajia, ja he saavat huomiota mediassa yksilöurheilijoiden tavoin. Tällainen identifiointi tarkoittaa myös sitä, että urheilujournalismin tekstit keskittyvät toisinaan urheilijoiden yksityiselämään varsinaisten tulosten sijaan.

Pänkäläinen (1998a: 48; 1998b: 5) kritisoi vielä vuonna 1998, että urheilujournalismi keskittyy ainoastaan miesten kilpa- ja huippu-urheiluun ja vaikenee lähes kokonaan kuntoilusta ja koululiikunnasta. Uusille lajeille, vammaisurheilulle sekä kaikelle, mikä ei täytä uutiskynnyksen ylittävää menestyskriteeriä, jää vain vähän tilaa. Myös naiset jäävät selkeästi miesurheilijoiden varjoon (Hargreaves 1986: 151–154). Mielestäni urheilujournalismin tarjonta ei ole enää näin yksipuolista. Tietysti keskiössä ovat edelleen miesten kilpa- ja huippu-urheilu, mutta naisetkin saavat hyvin huomiota verrattuna aiempaan. Monet lajit ovat vasta viimeisten vuosikymmenien aikana tulleet naistenkin virallisiksi kilpailulajeiksi ja maailmassa on tukuittain kiinnostavia naishuippu-

urheilijoita. Uudet lajit saattavat saada suurtakin huomiota esimerkiksi silloin, kun suomalaisurheilijat menestyvät niissä. Tosin lajin huomio jää usein kerta- tai kausiluontoiseksi. Väitteeni naisurheilun näkyvyyden parantumisesta saattaa liittyä siihen, että suurten urheilutapahtumien aikaan nais- ja miesurheilijoiden saama huomio uutisoinnissa on tasapuolisempi kuin tavallisesti (ks. Pirinen 2006: 39–40.)

Urheilujournalismin keskittyminen huippu-urheiluun liittyy urheilun, median ja sponsoinnin vahvaan yhteyteen. Huippu-urheilu kiinnostaa yleisöä, ja sille annetaan paljon tilaa. Samalla mainokset näkyvät urheilijoiden vaatteissa ja suorituspaikoilla. Tämä johtaa siihen, että sponsorit kiinnostuvat kyseisessä mediassa mainostamisesta myös maksullisin mainöksin. Kuntoliikunta ja lasten urheilu perustuvat lähinnä vapaaehtoisuuteen, eikä niistä ole median menestystuotteeksi, koska ne eivät kiinnosta sponsoreita taloudellisesti. (Itkonen ym. 2008: 36.)

Urheilusivuilla kirjoitetaan voitoista ja tappioista. Ne luovat jännitystä, joka vetää puoleensa ikävystyttävien tapahtumien uutisoinnin joukosta. Tappioiden ohella kielteisiä aiheita ovat loukkaantumiset ja huijaukset. Urheilu luo idoleja ja objekteja julkiselle tirkistelylle ja antaa aihetta yleisiin keskusteluihin. Tällaiset seikat selittävät sanomalehtien urheiluosioden suosiota. Itse urheilutulokset voi tarkistaa Internetistä reaaliaikaisesti, mutta printtimedian hyöty sähköiseen mediaan näkyy siten, että sillä on aikaa ja tilaa esitellä, kommentoida ja taustoittaa tapahtumia. (Beck & Bosshart 2003: 8). Sähköisen median suosion kasvu on myös painostanut sanomalehtien urheilusivuja muuttamaan ja laajentamaan, koska pelkällä tulosuutisoinnilla sanomalehtien urheilusivut eivät enää saa riittävästi lukijoita (esim. Itkonen ym. 2008: 11).

2.1.1 Subjektiivisuus

Journalistin velvollisuus on pyrkiä totuudenmukaiseen tiedonvälitykseen, ja yleisön on voitava erottaa tosiasiat mielipiteistä ja sepitteellisestä aineistosta (Suomen Journalistiliitto 2011). Journalistin ohjeiden toteutuminen urheilujournalismissa ei aina ole itseltään selvää. Esimerkiksi toimittajan mielipiteet urheilujoukkueiden kannatuksessa eivät saisi näkyä urheilu-uutisissa, ellei kyseessä ole juuri lehden lukijakunnan yhteinen suo-

sikki. Paikallislehti voi avoimesti olla alueen oman joukkueen puolella, ja isänmaallisuus saa näkyä oman maan kannatuksena kansainvälisistä urheilutapahtumista kirjoitettaessa. Objektiivisuuden ihanne ei siis toteudu urheilujournalismissa.

Subjektiivisuuteen liittyvät myös viihteellisyys ja henkilöiden korostaminen. Lahdenmäki (2011) kyseenalaistaa uutiskriteereiden noudattamisen urheilujournalismin sisälöissä. Esimerkkinä hän käyttää jääkiekon MM-kilpailujen televisiointioikeuksien siirtymistä Yleisradiolta MTV3:lle ja tämän aiheuttamia muutoksia lähetysten sisältöön. Myös Kärjen (2012) mukaan televisiokanavien omistusoikeudet eri lajeihin vaikuttavat urheilu-uutisten sisältöihin. Saman konsernin sisällä suositaan siis omia lajeja eli subjektiivisuus koskee muitakin medioita kuin televisiota. Urheilujournalismin televisioituminen vaikuttaa paitsi siihen, mistä sanomalehdet kirjoittavat, myös siihen, miten ne kirjoittavat (Laine 2011: 275). Käsittelen tätä aihetta lisää luvussa 2.1.2. Media vaikuttaa myös siihen, mitkä lajit ja tapahtumat saavat ylipäättään julkisuutta. Urheilun viihdearvo määrää näkyvyyden mediassa. Pienet lajit ja paikalliset tapahtumat jäävät huomiotta valtakunnan tason mediassa. (Itkonen ym. 2008: 71.) Objektiivisuus ei toteudu urheilujournalismissa myöskään feministisen tutkimuksen näkökulmasta. Creedonin (1994: 6) mukaan toimittajakunnan miesylivalta sekä patriarkaalinen maailmankuva yleisesti vaikuttavat siihen, että naisurheilijat ovat urheilu-uutisten selvänä vähemmistönä ja heistä puhutaan usein etunimillä, vaikka miehiin viitataan sukunimellä.

Urheilumaailmaa ei välttämättä kyetä analysoimaan kriittisesti kaikissa tapauksissa. Dopingin käsittely on monesti vääristynyttä, sillä siitä puhutaan lähinnä yksittäistapausten kannalta eikä asiasta käydä laajempaa eettis-moraalista keskustelua. (Pänkäläinen 1998b: 194–195.) Mielestäni doping on viime vuosina noussut näkyväksi keskustelunaiheeksi myös urheilusivujen ulkopuolelle ja saanut paljon näkyvyyttä. Urheilujournalismia on syytetty kapea-alaisuudesta ja pinnallisuudesta. Kriitikittömyys, viihteellisyys ja uutistarjonnan runsaus ovat osasyinä pinnallisuuteen. Yhteiskunnalliset näkökulmat, kuten ihmisoikeudet, tasa-arvo tai luonnonsuojelu, näkyvät harvoin urheiluaiheisissa teksteissä. Urheilujournalismi kuitenkin palvelee vastaanottajaansa monella tavalla: välittämällä tietoa, tarjoamalla tunne-elämyksiä, luomalla urheilun symbolimerkityksiä ja muokkaamalla mielipiteitä. (Heinilä 2000: 276–281.)

Laineen (2011: 235–237, 318) tutkimuksessa urheilujournalismissa esiintyvä kritiikki käsittelee lähes aina urheilusuorituksia ja menestysarvoja. Myös urheilun sääntöjä kritisoidaan. Urheilun yhteiskunnallista asemaa tai urheilussa vallitsevia uskomuksia ei kritisoida. Journalististen vaatimusten edelle menee kaupallisuus, sillä ikävistä urheiluasioista lähinnä tiedotetaan. Tutkivaa journalismia ei tehdä, ellei luvassa ole myyntilukujen nouseminen.

2.1.2 Viihteellisyys

Urheilussa on paljon viihdyttäviä aineksia, ja myös urheilujournalismi on vahvasti viihteellistä. Urheilun viihdytyslementtejä ovat esimerkiksi yleisön osallistuminen kannustushuutojen ja vedonlyönnin avulla; showelementit ja taiteellisuus tanssissa ja taitoluisuudessa; rituaalit, kuten kansallishymnit ja suurten tapahtumien avajaisseremoniat; draaman ja kamppailujen aikaansaama jännitys; yhteenkuuluvaisuuden tunne muiden kannattajien kanssa; urheilijoiden identifiointi tähdiksi ja sankareiksi; seksuaalinen vetovoima vartaloiden korostamisessa sekä mentaalinen mielihyvä taktiikoihin ja strategioihin liittyen. (Schramm & Klimmt 2003: 61).

Koska draamaa on urheilussa itsessään, näkyy viihteellisyys selvästi myös kielenkäytössä. Iltapäivälehtien urheilujournalismia tutkineen Laineen (2011: 252) mukaan kieli on usein dramatisoivasti liioittelevaa ja erittäin tunnepitoista. Virtapohjan (1998: 65) mukaan urheilujournalismin kielelle on lisäksi tyypillistä sankarikuvien luominen ja korostaminen. Esimerkiksi voittamisella ja häviämällä on symbolista arvoa urheilujournalismin kielessä. Voitto voidaan ottaa, viedä tai napata. Voittoon voidaan nousta, yltää, venyä, purjehtia, painaltaa tai vaikka rynnistää. Voittaja nujertaa, kaataa, kukistaa, musertaa, lannistaa tai raatelee vastustajansa. (Emt.) Värikäs kieli voidaan tulkita myönteisessä mielessä viihteellisenä, mutta toisaalta kieli ilmentää myös kielteistä arvottamista. Kielelliset ilmaisut voivat sisältää seksistisiä tai rasistisia merkityksiä. Urheilujournalismin konservatiivisuus ja maskuliinisuus heijastuvat myös kieleen. (Tervo 2003b.)

On helppo ymmärtää, miksi urheilulla on niin puoleensavetävä rooli journalismin sisällä. Jokaisessa julkaisussa on vakiomäärä sivuja täytettäväksi riippumatta siitä, mitä maailmassa tapahtuu tai ei tapahdu. Kovien uutisten sisältö ja määrä kuitenkin vaihtelevat luonnollisesti. Monet lehden lukijat pitävät poliittisia aiheita tylsinä. Urheilu on vastakohtainen muiden uutisaiheiden kanssa. Se on ennustettavissa olevaa ja viihdyttävää. Suurista urheilutapahtumista tiedetään jo etukäteen, eikä draamasta tai valovoimaisista tähdistä ole pulaa. (Andrews 2005: 2.) Viihteellisyys on hyvin olennaista urheilujournalismissa eikä sitä tule pitää huonona asiana. Beckin ja Bosshart'n (2003: 14) mukaan urheilutoimittajat itse pitävät viihdyttämistä yhtenä urheilujournalismin tärkeimmistä tehtävistä.

Vastakkainasettelu on yksi esimerkki dramatisoimisesta. Urheilussa kilpaillaan toista ihmistä tai joukkuetta vastaan, ja urheilujournalismi voi esittää vastakkainasettelulla esimerkiksi kahden ennakkosuosikin vahvuudet ja heikkoudet. Vastakkain aseteltavina voi myös olla oman maan edustaja ja ulkomaalainen vastustaja. Tällöin draamaa rakennetaan myös isänmaallisesti hyvän ja pahan välille. (Ks. Laine 2011: 255.)

Vaikka urheilukilpailun lopputulos olisikin jo yleisesti tiedossa, kannattaa urheilusta kuitenkin kirjoittaa lehteen. Otetaan esimerkiksi jääkiekko-ottelu. Urheilujournalismi tarjoaa välillistä tietoa pelistä niille lukijoille, jotka eivät sitä itse nähneet. Jutun tulisi siksi sisältää elävää kuvailua ratkaisevimmista hetkistä. Niille, jotka pelin näkivät, juttu tarjoaa mahdollisuuden muistella pelin kulkua uudestaan ja vertailla omia kokemuksiinsa urheilutoimittajan kertomaan. Selostusta ottelun kulusta lukevatkin enimmäkseen juuri sellaiset, jotka ovat itse nähneet pelin. Pelistä pitää kirjoittaa tarkasti, jotta paikalla ollut yleisökin vaikuttuu. (Ks. Andrews 2005: 46–47.) Urheilutapahtumista uutisoitaessa juttuja tehostetaan sisäpiirin tiedoilla urheilijoista, valmentajista ja strategioista sekä tuodaan mukaan historiallinen konteksti urheilutapahtumasta. Tapahtuman jälkeen palataan samoihin aiheisiin ja asetetaan tämänkertaisen pelin sankarit fantasiamaailmaan, jota sekä toimittajat että yleisö ovat luoneet. (Wenner 1989: 15.)

Suuri osa lehtien urheilukuvista esittää varsinaisen toiminnan eli urheilusuorituksen sijaan jotain muuta. Kuvat paljastavat jotain urheilijan persoonasta. Ne on saatettu ottaa

kontekstin ulkopuolella tai rajattu lähikuviksi niin, että suorituksen aikainen kasvojen ilme korostuu. Kirjoitettu teksti täydentää persoonallisuusnäkökulmaa. Tekstiin on pakattu yksityiskohdat menestyksestä, uran hyvistä ja huonoista hetkistä, yksityiselämästä ja ennen kaikkea palkasta. (Hargreaves 1986: 150.)

Viihteellisyyden korostaminen ulottuu tapahtumien arvottamisesta ihmisten ja erityisesti heidän ulkonäkönsä arvottamiseen. (Asennetta ja arvottamista käsitellään luvussa 3.5.) Ojajärvi ja Valtonen (2001: 19) ovat tutkineet, miten urheilijoiden ulkomuotoa kommentoidaan iltapäivälehtijulkisuudessa. Urheilijan työkalun, eli vartalon, kuvaukset eivät aina keskity niinkään suorituksiin vaan ulkonäköön. Urheilusuoritusten ohella urheilujournalismissa laitetaan urheilijoita paremmuusjärjestykseen myös koko- ja seksikkyysskriteereiden perusteella. Voiman sijaan saattavat esimerkiksi korostua raamikkuus ja järkälemäisyys, nopeuden sijaan puolestaan pitkäikäisyys ja gasellimaisuus (emt.). Tähtien ja julkisuuden henkilöiden korostaminen on urheilujournalismin piirre, joka ei sovi journalistisiin laatumormeihin. Urheilujournalismia syytetäänkin tabloidisoitumisesta, joka tarkoittaa muuttumista sensaatiohakuiseen, tunteisiin vetoavaan, yksinkertaiseen ja julkisuuden henkilöitä korostavaan journalismiin. (Ks. Zelizer & Allan 2010: 146, 150–151.) Suomalaislehtien urheilusivut eivät kuitenkaan ole niin tabloidisoituneita kuin ruotsalaislehtien urheilusivut (Laine 2011: 318).

2.2 Urheilujournalismin tutkimus Suomessa

Suomalaisissa urheilujournalismin tutkimuksissa on tavallisimmin keskitytty urheilusankaruuteen, urheilumedioiden sisältöihin, doping-julkisuuteen, urheilukielen lingvistisiin ominaispiirteisiin, sukupuolen representaatioihin, urheilulehtien historialliseen tarkasteluun ja urheilutoimittajien työn käsittelemiseen (Laine 2011: 35). Ensimmäinen suomalainen väitöskirja urheilujournalismista on Kalle Virtapohjan vuonna 1998 julkaistu sankaruutta käsittelevä tutkimus. (Urheilusankaruutta käsittelemisen luvussa 2.3.) Riitta Pirinen (2006: 9) on tutkinut naisurheilijoiden representointitapoja väitöskirjassaan *Urheileva nainen lehtiteksteissä*. Pirisen mukaan mediaurheilu ei esitä todellisuutta

suoraan, vaan se rakentaa sosiaalista todellisuutta konstruoimalla käsityksiä muun muassa urheilusta, kansallisuudesta, ruumiillisuudesta, seksuaalisuudesta ja sukupuolesta.

Tervo (2003a) tarkastelee väitöskirjassaan huippu-urheilua suomalaisen kansakunnan rakentajana 1900-luvun alkupuolella ja 2000-luvun alussa. Tutkimuksen mukaan tietyt teemat ovat säilyneet urheilu-uutisoinnissa, mutta muutoksiakin on paljon. Suomalainen sisukkuus elää teksteissä ja mielikuvissa edelleen. Naisurheilijoiden mahdollisuus sankaruuteen, urheilijoiden ja valmentajien riippumattomuus kansallisvaltiosta, teknologian ja lääketieteen tarjoamat mahdollisuudet harjoittelun apuna sekä rahan merkitys ovat uusia teemoja. Tutkimuksessa nousee myös esiin, ettei urheilun ja urheilusankaruuden asema ole 2000-luvulla yksiselitteinen ilmiö. Mitaleja ja menestystä ei arvosteta samalla tavalla kuin ennen. Yhteisiä kansallisia tarinoita on yhä vaikeampi rakentaa ja kontrolloida. (Emt.)

Saksalaisten ja suomalaisten sanomalehtien urheilu-uutisten makrorakennetta ja kielellistä kuvallisuutta on tutkinut väitöskirjassaan Tiina Sorvali (2004). Tutkimuksen mukaan saksalaiset ja suomalaiset urheilu-uutiset noudattavat samankaltaista makrorakennetta, joka koostuu otsikkorakenteesta, aloituksesta sekä varsinaisesta tekstistä. Tekstin sisältö koostuu seuraavista aiheista: kilpailu (kulku, tulokset, kisan jälkeen, kilpailijat), urheilija (tausta, tavoite, tulevaisuus), historia, valmentaja ja sekalaiset aiheet. Rakenteen osia käytetään saksalaisissa ja suomalaisissa urheilu-uutisissa hieman eri tavoin ja niiden painotukset eriävät toisistaan. Kielellistä kuvallisuutta esiintyy saksalaisissa urheiluteksteissä selvästi enemmän kuin suomalaisissa. Kielikuvien yleisin käyttötapa on havainnollistaminen, mutta muuten käyttötapa eroaa suomalaisten ja saksalaisten urheilu-uutisten välillä. Suomalaisissa urheilu-uutisissa kielikuvia käytetään viestin vahvistamiseen sekä kiertoilmauksiin, kun taas saksalaisissa teksteissä kielikuvia käytetään ymmärtämisen edistämiseen sekä ilmaisuvoiman lisäämiseen. (Emt. 366, 368)

Antti Laineen (2011) väitöskirja *Urheilujournalismin Suomi–Ruotsi -maaottelu* on vertaileva tutkimus suomalaisesta ja ruotsalaisesta iltapäivälehtien urheilujournalismista. Laine on myös kartoittanut suomalaista urheilujournalismin tutkimusta perusteellisesti. Omaa tutkimustani aloittaessa suomalaista urheilujournalismia koskevat lähteet olivat

harvassa ja vasta Laineen väitöskirja antoi moneen pohtimaani asiaan vastauksen. Peter Dahlénin (2008) laaja teos *Sport och medier* on ensimmäinen pohjoismaalainen perusteellinen teos, joka yhdistää urheilun ja median tutkimisen. Se, ettei aiheesta ollut aiemmin tehty vastaavaa tutkimusta, kertoo akateemisesta väheksynnästä tutkia urheilua ja urheilujournalismia. Urheilujournalismin asema tutkimuskohteena on kuitenkin parantunut 2000-luvulla (emt. 27). Vaikka urheilujournalismin suosio on kiistatonta, on urheilujournalismia käsitteleviä tutkimuksia verrattain vähän (ks. Laine 2011: 30–31). Pänkäläisen (1998a: 45, 1998b: 29) mukaan suomalainen urheilujournalismin tutkimus on suppeaa verrattuna amerikkalaiseen ja saksalaiseen tutkimusperinteeseen. Laine (2011: 31) katsoo kuitenkin kritiikin urheilujournalismin tutkimuksen puutteesta olevan aiheetonta 2010-luvun alussa. Hän perustelee väitettään muun muassa lukuisilla pro gradu -tutkimuksilla urheilujournalismista. Mielestäni huomion arvoista on se, että urheilujournalismia käsittelevät tutkimukset on yhdistetty viestintätieteiden ohella moniin eri aloihin kuten liikuntatieteeseen (Laine 2011), maantieteeseen (Tervo 2003) tai kielentutkimukseen (Sorvali 2004).

2.3 Sankaruus urheilujournalismissa

Hyviä urheilijoita on maailmassa lukemattomia, mutta kaikista ei voi tulla urheilusankareita. Brittiläinen Hoggart (1973 [1957]: 109) kirjoitti 1950-luvulla, että kaikista suurista nyrkkeilijöistä, jalkapalloilijoista ja moottoripyöräilijöistä tulee luonnollisesti sankareita. Työväenluokan urheiluhullut ihailevat urheilusankareiden piirteitä, joihin kuuluvat voima ja lihakset, vauhti ja rohkeus, taito ja oveluus sekä vilpitiön suhde ihailijoihin. Nämä urheilijalle luonnolliset ominaisuudet sekä urheiluareena tarjoavat foorumin sankarille, joka ei ole mitenkään yhteydessä keinotekoisiin julkisuuden henkilöihin ja kaupalliseen imagoon, jotka tulevat helposti mieleen nykyaikaisista huippu-urheilijoista. Klassinen urheilusankarin imago on siis varsin puhdas.

Urheilusankari on kansallisen yhteisön yhteenkuuluvuutta vahvistava symboli. Sankari voidaan määritellä neljän ehdon kautta. Ensimmäisenä ehtona on, että sankarin on tehtävä sankaritekoja. Urheilusankari tekee sankarillisia tekoja urheilussa, aivan kuten fik-

tiiviset sankarihahmot tekevät sankaritekoja omalla alueellaan. Toisena ehtona on, että sankarin on edustettava hyvää. Kolmannessa ehdossa vaaditaan, että sankari saa arvonsa ja sankariasemansa muilta eli omalta yhteisöltään. Neljäs ja viimeinen ehto on, että sankarista kerrotaan kertomuksia. Neljäs ehto korostaa median asemaa sankareiden tuottamisessa. (Virtapohja 1997: 129, 134.) Median luomat sankarit syntyvät useassa vaiheessa. Ensin urheilija osoittaa edustuskelpoisuutensa karsintakilpailuissa ja media saattelee tämän valitun urheilijan suurten odotusten kera arvokisoihin. Seuraavaksi urheilija täyttää häneen kohdistetut toiveet menestymällä kilpailussa. Media välittää tiedon menestyksestä kotiyleisölle ja näyttää sankarin omat juhlatunteet. (Emt. 135–136.)

Urheilijoista ja sankareista kertovat tekstit toimivat symbolien tuottajina. Yksityisasiat kiinnostavat yleisöä, ja urheilusankarin persoona rakentuu hänestä kirjoitettujen viihdeuutisten avulla. Urheilijoita voidaan myös pitää autenttisempina roolimalleina kuin muita viihdealan tähtiä, jotka esiintyvät tietyntyyppisissä rooleissa esimerkiksi elokuvissa ja musiikkivideoissa. Roolimalleina ja yhteenkuuluvuustunteen nostattajina olemisen lisäksi urheilusankareilla on suuri vaikutus myös sponsoreiden taloudellisessa menestyksessä ja toisinaan jopa yhteiskunnallisten asioiden vaikuttamisessa. Esimerkiksi olympiavoittaja, juoksija Cathy Freeman onnistui vaikuttamaan Australian aboriginaalien oikeuksiin juhlistamalla 400 metrin voittoa Kansainyhteisön kilpailuissa vuonna 1994 aboriginaalilippua heiluttaen. (Dahlén 2008: 388–393.)

Myös Itkosen ym. (2008) teoksessa *Media urheilun tulkkina ja tekijänä* korostuu median rooli urheilusankaruudessa. Tutkimuksessa haastateltiin 252 suomalaista urheilutoimittajaa. Heistä 93 % oli sitä mieltä, että media tukee urheilusankaruutta. (Emt. 39, 60.) Toisin kuin fantasiaviihteen sankariksi, urheilusankariksi pääsee jo yhdellä uroteolla. Sankaruuden voi kuitenkin menettää, jos paljastuu, ettei henkilö edustakaan hyvää. Urheilussa tämä voi tapahtua esimerkiksi dopingin käytöstä paljastumalla. Urheilujournalismin draamassa luodaankin sankareiden ohella myös syntipukkeja (Dahlén 2008: 24).

Suomalaisen urheilusankarin hyvät teot lujittavat kansan yhteenkuuluvuutta ja suomalaisuuden tunnetta. Yhteenkuuluvuus on edellytyksenä sille, että kansa voi samaistua median dramatisoimiin sankareihin, jännittää heidän puolestaan, iloita menestyksestä ja

masentua tappiosta (Virtapohja 1997: 131). Suomalaisen menestys olympialaisissa 1910-, 1920- ja 1930-luvuilla oli tärkeää suomalaisten identiteetin rakentumisessa. Urheilumenestykseen liittyvä voimakas kansallistunne ei liity ainoastaan Suomen valtion alkuaikoihin, vaan esimerkiksi vuoden 1995 jääkiekon maailmanmestaruus sai aikaan kansallista juhlintaa suomalaisuudesta. (Pirinen 2006: 46.) Hiihdon maailmanmestaruuskilpailut Lahdessa 2001 olivat merkittävät vastakkaisessa mielessä. Dopingskandaalien vuoksi urheilun, erityisesti hiihdon, arvostus ja merkitys kansallistunteen luojana laskivat merkittävästi. (Tervo 2003a.) Piristystä suomalaisen urheilun ja urheilusankarien uskottavuudelle saatiin viimeistään 10 vuotta Lahden kilpailujen jälkeen eli vuonna 2011, jolloin Suomi voitti jälleen jääkiekon maailmanmestaruuden.

Urheilijasta on tullut kansallisen lähettilään sijaan lähinnä viihdetaitelijamattilainen. Urheilijan palvontaan on liittynyt ylivoima, ihailu ja eräänlaisen supermiehen hahmon hakeminen. (Reinikainen 1992: 24.) Dahlén (2008: 24) yltyy jopa rinnastamaan urheilujournalismia entisaikojen saagoihin ja mytologioihin. Hänen mukaansa urheilujournalismin merkittävimpänä tarkoituksena voi pitää sen myyttisyyttä. Kuvat urheista sankareista, sääntöjä rikkoneista huijareista ja häpeilevistä häviäjistä ovat muodostaneet urheilujournalismista osan tämän päivän populäärikulttuuria mytologiaa. Urheilujournalismi tarjoaa urheilusankareista kirjoitettuja saagoja, joissa urheilijoiden elämä ja ura etenevät laskelmoitujen kertomusmallien mukaan. (Emt. 24.)

Urheilujournalismia voi verrata myös Hollywood-elokuvaan. Molemmille on tyypillistä esitys strukturoiduista ja moraalisesti ilmeisistä konflikteista. Niitä dramatisoidaan erilaisilla kertojakäytännöillä ja ne käsittelevät erilaisia sankarihahmoja ja niiden vastustajia. Median kautta kilpaurheilusta on tullut kaupallisempaa ja sitä on sovellettu arkkityyppisiin kansansatujen ja sankarieeposten kertomusmalleihin aivan kuten populäärielokuvia. Urheilun universaalia vetovoimaa voikin selittää siinä esiintyvien totuttujen sankarikertomusten viitteiden ja piirteiden avulla. (Dahlén 2008: 38.)

Esikuvana oleminen velvoittaa huippu-urheilijoita moraalisesti enemmän kuin musiikoita tai näyttelijöitä. Moraalin tärkeys on muutenkin tuttua urheilumaailmassa, sillä kilpailusäännöt ja puhtaus dopingista vaativat urheilijoilta sekä järjestöiltä korkeaa mo-

raalia. (Ks. Hughson, Inglis & Free 2005: 109–110.) Urheilujournalismissa korostetaan urheilun menestysarvoa ja urheilutoimittajat pitävät urheilijoita toisinaan esikuvina ilman, että tarkastelevat, minkälaisia esikuvia urheilijat oikeastaan ovat ja mikä merkitys heillä on liikuntakulttuurin, lajin imagon tai esikuvaan samaistujien kannalta. Tällaisissa tapauksissa korostuvat arvot ovat ristiriitaisia eettisyyden ihanteen kanssa. (Ks. Pänkäläinen 1998b: 173, 175; Whannel 2000: 299).

Vaikka kaikista menestyvistä urheilijoista ei tulekaan sankaria, joutuvat he kaikki tekemisiin julkisuuden kanssa. Itkonen ym. (2008) pohtivat urheilujulkisuutta ja sen muutosta eri aikakausina. Nykyajan urheilijan tulisi olla median taitaja, joka maailmanluokan tulosten ohella hallitsee myös mediassa esiintymisen sekä sponsoreidensa tuotteiden mainostamisen. Hyvä esimerkki urheilun, median ja sponsoreiden kolmiyhteydestä onkin esimerkiksi se, kun urheilija suorituksensa jälkeen nostaa suksensa ilmaan, jotta sponsorin logo välittyisi median kautta yleisölle. (Emt. 33–35.)

3 SUHTAUTUMISEN TEORIA

Uutisten analysoiminen on hyvin suosittua niin poliittisesti, ideologisesti, mediateoreettisesti kuin lingvistiksi. Käytän tässä työssäni suhtautumisen teoriaa (Appraisal) urheilujournalismin tutkimiseen. Suhtautumisen teoriassa on vaikutteita sekä kielitieteistä että yhteiskuntatieteistä, ja se syntyi ja kehittyi tarpeesta luoda uusia työkaluja tekstin analysoimiseen. Journalismin kielen analysoimiseen on kehitetty useita menetelmiä, mutta suhtautumisen teoria eroaa niistä siinä, että muut eivät ole yrittäneet kehittää tulkintaa retorisesta potentiaalisuudesta perusteellisen, yksityiskohtaisen ja ennen kaikkea vertailevan kielioppi- ja sanastoanalyysin avulla (White 1998: 4–5).

Suhtautumisen teoria tarjoaa tekniikan systemaattiseen tekstien analyysiin, joka keskittyy siihen, miten kirjoittaja sitoutuu sosiaalisesti määräytyviin arvoihin (White 2002: 1). Suhtautumisen teoria tarkastelee kielenkäytön kielellisiä resursseja, jotka ilmaisevat tunteita ja arvioita sekä retorista vaikutusta, joka tulee näkyviin tekstikokonaisuuksissa. Teoria tarkastelee myös sitä, millä tavoin kirjoittaja pyrkii saamaan lukijan samaistumaan tekstiinsä. Suhtautumisen teorian analyysissä erotetaan toisistaan arvottava merkitys sekä sen kohde ja lähde. Tässä arvottavassa merkityksessä välittyneen asenteen intensiivisyyttä voidaan myös tarkastella (ks. luvut 3.5.1 ja 3.5.2). (Juvonen 2007: 431.)

Suhtautumisen teoria perustuu systeemis-funktionaaliseen kielioppiin ja erityisesti sen interpersonaaliseen näkökulmaan. Suhtautumisen teoria on suurimmaksi osaksi professori Peter Whiten kehittämä. White tutki väitöskirjassaan *Telling Media Tales: The News Story as Rhetoric* (1998) nykyaikaisten lehti uutisten viestinnällistä toimivuutta. Whiten tutkimus osoittaa, että uutisissa korostuu tekstuaalisuus sekä interpersonaalinen kirjoittajan ääni. Näiden analyysi edellyttää uudenlaisia käsityksiä uutisten tunnuspiirteistä ja uutta tietoa retorisesta potentiaalisuudesta uutisten kielessä. White on tutkinut esimerkiksi, miten kielen avulla voidaan tulkita sosiaalista arvioimista, asennetta ja kirjoittajan aseman näkymistä. (Emt. 4, 9, 13.)

Systeemis-funktionaalinen kielioppi, johon suhtautumisen teoria perustuu, on M. A. K. Hallidayn kehittämä. Sen mukaan kieli voi tulkita eri asioita: kokemuksiamme ympä-

röivästä maailmasta, omaa sisäistä maailmaamme sekä alitajunnan prosesseja. Kieli kuvaa sitä, kuinka kielenkäyttäjät kommunikoivat ja millaisia rooleja he ottavat ja antavat muille. Kieli kuvaa myös tunteita, asenteita ja arvoja. Kieli pystyy suorittamaan nämä tehtävät samanaikaisesti ja olemaan yhteydessä olemassa olevaan kontekstiin. (Halliday 1978: 21.) Systeemis-funktionaalisen kieliopin mukaan kielellä on kolme meta-funktiota: ideationaalinen, tekstuaalinen ja interpersonaalinen. Ideationaalinen meta-funktio määrittelee tekstin sisältöä. Tekstuaalinen määrittelee tekstin rakennetta ja tulkittamista, kun taas interpersonaalinen viittaa siihen, miten teksti toimii vuorovaikutustilanteessa. (Emt. 112–113.) Vuorovaikutusta tutkimalla on mahdollista selvittää, miten teksti kytkeytyy sosiaaliseen ympäristöönsä (Hiidenmaa 2000: 173–175). Keskityn tässä tutkielmassa interpersonaaliseen näkökulmaan, sillä se korostuu tyypillisesti journalismissa. Interpersonaalinen merkitys ylläpitää paitsi vuorovaikutussuhteita ja -rooleja, myös välittää mielipiteitä, arvostuksia ja tunteita (Juvonen 2007: 431).

Objektiiviseenkin tekstiin, kuten uutiseen, vaikuttaa asiaan liittyvä tekstin laatijan henkilökohtainen tieto- ja kokemusmaailma. Tekstin laatija suodattaa asian oman subjektiivisen maailmansa kautta, jolloin tekstistä voidaan havaita subjektiivinen ja objektiivinen osa. Samaa aihetta käsittelevät tekstit saattavat siis olla hyvinkin erilaisia, sillä niiden tekstimaailmat ovat erilaiset. Teksti on aina tekijänsä tulkinta. (Ks. Saukkonen 2001: 25–28.) Subjektiivisuus ja objektiivisuus liittyvät vahvasti kielen ideationaaliseen ja interpersonaaliseen metafunktiioon.

Sosiaalinen merkittävyys ja moraalikäsitys vaikuttavat myös suuresti uutisteksteihin ja varsinkin ihmisten arvottamiseen. Uutistekstien kirjoittajan on erityisesti pidättäydyttävä tekemästä oletuksia tai yleistyksiä omien kokemuksensa perusteella ja pysyttävä näin objektiivisena. Kirjoittajan äänen välittymistä ei kuitenkaan pystytä kokonaan välttämään (White 1998: i–ii, 3). Suhtautumisen teoriassa on kolme eri interpersonaalista tapaa tai tyyliä, jotka vaikuttavat johdonmukaisesti, ja joiden avulla voidaan selvittää mediatekstien sanasto- ja kielioppivalintojen kautta niiden merkityksiä. Nämä kolme tapaa ovat *sitoutuminen*, *asteittaminen* ja *asenne* (Emt. 5). Luvussa 3.1 käsittelemme niitä eri tapoja, jotka voivat ilmaista kirjoittajan suhtautumista tekstissä. Tekijän näkökulmaa painotetaan luvussa 3.2. Luvuissa 3.3–3.5 käsitellään sitoutumista, asteittamista ja asen-

netta sekä niiden alaluokkia. Asenteeseen kuuluu arvioinnin järjestelmä, joka jakautuu edelleen ihmisten, tunteiden sekä tapahtumien arvottamiseen. Tutkielmani kannalta suhtautumisen teorian tärkeimmät osa-alueet ovat ihmisten arvottaminen ja tunteiden arvottaminen.

3.1 Suhtautumisen ilmenemistavat tekstissä

Suhtautuminen ja arvottaminen voivat ilmetä tekstissä monella eri kieliopillisella tavalla. Eri sanaluokat saattavat sisältää arvottavan ilmaisuuden: *mielenkiintoinen* kontrasti tyyleissä (adjektiivi), kontrasti tyyleissä *kiinnostaa* minua (verbi), tyyleissä on *kiinnostavasti* kontrastia (adverbi). Seuraavissa esimerkeissä suhtautuminen vaihtelee sekä adverbien että apuverbin vaikutuksesta: *Ehkä* hänen tyylinsä *saattaa* olla erilainen. *Luultavasti* hänen tyylinsä *olisi* erilainen. *Varmasti* hänen tyylinsä *täytyy* olla erilainen. Suhtautuminen ei kuitenkaan ilmene pelkästään leksikaalisten valintojen kautta, sillä konteksti sekä semanttinen merkitys pitää ottaa myös huomioon. (Ks. Martin & White 2005: 10–11.)

Arvottamista ilmaisevat kielelliset piirteet voidaan Thompsonin ja Hunstonin (2000: 21) mukaan jakaa kolmeen kategoriaan: vertailun, subjektiivisuuden ja arvon ilmaisuihin. Ensimmäiseen kategoriaan kuuluvat vertailevat adjektiivit ja adverbit; sellaiset adverbit kuten *juuri*, *vain*, *ainakin* sekä kielteisyyden ilmaisut, jollaisia voivat olla esimerkiksi morfologinen prefiksi *epä-* tai suffiksi *-ton/-tön*, kieltosanat *ei*, *ei koskaan*, *tuskin* sekä leksikaaliset valinnat *epäonnistua*, *puute*. Subjektiivisuutta merkitsevät ilmaisut voivat olla hyvin monenlaisia: esimerkiksi varmuutta tai epävarmuutta sisältäviä ilmaisuja ja englannissa yleisiä *it/there*-alkuisia rakenteita. Arvon ilmaisuihin sisältyvät ne leksikaaliset kohdat, joita tyypillisesti käytetään arvottavassa ympäristössä, sekä ilmaisut pyrkimyksistä ja niiden saavuttamisesta tai saavuttamattomuudesta. Thompsonin ja Hunstonin luokittelu on mielestäni hatara erityisesti toisessa kategoriassa. Tämän tutkielman aineistossa esiintyvää arvottamista en ole luokitellut sen mukaan, onko arvottava ilmaisu jostakin tietystä luokasta tai mihin sanaluokkaan se mahdollisesti kuuluu. Tällainen

jaottelu ei mielestäni vaikuta tutkimuksen olennaisiin tuloksiin, joissa halutaan keskittyä siihen, minkä tyyppistä arvottamista ilmaisu sisältää.

Suhtautumisen teoriassa merkittävää on ero eksplisiittisen ja implisiittisen arvottamisen välillä. Eksplisiittisessä arvottamisessa positiivinen tai negatiivinen arvottaminen on suorasanaisesti merkitty asenteellisten sanavalintojen kautta. Implisiittisestä arvottamisesta ei ole mahdollista erottaa selkeää asenteellista sanastoa. (Ks. White 2002: 6.) Kirjoittaja tekee aina valinnan siitä, kuinka eksplisiittisesti tai implisiittisesti hän arvottaa kohteitaan. Valinta voi olla tärkeä ja merkittävä, sillä eri valinnat ilmaisevat eri arvottamisen luokkia. (White 2012.) Implisiittisyyden ja eksplisiittisyyden ohella arvottamista tarkastellessa tärkeää on luokitella sitä sen mukaan, onko kyseessä myönteistä vai kielteistä arvottamista. Näihin luokitteluihin vaikuttaa konteksti, jota ilman merkitys saattaa muuttua. Kontekstuaalisuus puolestaan on kulttuurisidonnaista, joten samat kielteiset valinnat saattavat luoda erilaisia tulkintoja eri konteksteissa ja eri kulttuureissa. (Ks. Katajamäki 2006: 4–5.)

Suhtautuminen voi ilmetä jonkin asian puuttumisella. Tiettyjen seikkojen poisjättäminen tekstistä saattaa siis olla merkityksellistä. Tietynlaisen arvottamisen toistuvuus on myös huomionarvoista. Miten urheilusaavutuksista kirjoitetaan ja miten urheilijat representoivat lehtiteksteissä sekä miten he ilmentävät vallitsevia tapoja ajatella ja puhua kilpaurheilusta ja urheilijoista. Toistuvuus yhdistää yksittäiset ilmaisut näihin vakiintuneisiin tapoihin, joita kutsutaan diskursseiksi. (Pirinen 2006: 31, 59–60.)

3.2 Tekijän näkökulma

Urheilujournalismissa, varsinkin urheilu-uutisissa, kertoja (ääni) ja näkökulma (fokaliisaatio) eroavat usein toisistaan. Tämä tarkoittaa sitä, että näkökulma kuuluu usein jollekin muulle kuin tekstin kertojalle. Kertoja voi esittää asioita omien havaintojensa, tietojensa ja tuntemustensa kautta, jolloin ääni ja näkökulma kuuluvat molemmat kertojalle. Jos kertoja esittää asioita jonkun muun sanomana, havaitsemana, ajattelemana tai tuntemana, kuuluu näkökulma sille, jonka kautta asiat kerrotaan, vaikka ääni onkin edel-

leen kertojan. Ääni kuuluu siis tekstissä aina kertojalle, jopa suorissa repliikeissä. (Ridell 1990: 87.)

Journalistinen ääni voidaan jakaa objektiiviseen ja subjektiiviseen ääneen. Objektiivinen ääni käyttää lingvistisiä keinoja, jotka merkitsevät asiapitoisuutta. Objektiivinen ääni olettaa itsestään selvästi asioiden olevan varmoja. Vastakohtaisesti subjektiivinen ääni käyttää kieltä, joka on selkeästi tulkinnanvarainen ja saattaa merkitä joko epäilystä tai varmuutta. Subjektiivisessa äänessä painottuu tekijän ääni. Objektiivista ääntä kutsutaan toimittajaääneksi (*reporter voice*) ja se on tyypillisesti liitetty koviin uutisiin. Subjektiivinen ääni on puolestaan kirjoittajaääni (*writer voice*) ja se liitetään selostuksiin, arvosteluihin, mielipidekirjoituksiin ja artikkeleihin. (White 1998: 39.) Subjektiivisen äänen näkyminen urheilujournalismissa on hyvin yleistä, ja siksi tekijän näkökulma nousee selkeästi esille tässä tutkielmassa.

Teksti voi olla myös moniääninen, eli kirjoittajaääni on yhteydessä tekstin toisiin ääniin ottamalla kantaa ja arvioimalla. Esimerkiksi journalististen tekstien erilaiset sävyt ovat toimittajan, kirjeenvaihtajan ja kommentoijan ääniä. Kukin sävy on yhteydessä tiettyyn retoriseen päämäärään. Erilaiset kielelliset valinnat peittävät konkreettisen tekstin kirjoittajan subjektiivisuuden. Moniääninen toimittajaääni vahvistaa näin käsitystä journalistisen tekstin subjektiivisuudesta, todenmukaisuudesta ja neutraaliudesta, koska tekstin näkökulmaa ei tulkita yksittäisen toimittajan valitsemaksi. (Ks. Juvonen 2007: 431, 433–434.)

3.3 Sitoutuminen

Journalistisesta tekstistä kuuluu aina kirjoittajan ääni. Kirjoittajan sosiaalinen asema ja kulttuuritausta vaikuttavat tekstiin. Sitoutuminen (*engagement*) ei aina ole tietoista, vaan kirjoittaja sijoittuu tiedostamattaan. Kirjoittaja sijoittuu tai sijoittaa itsensä johonkin asemaan suhteessa lukijoihinsa tai kirjoituksen kohteeseen. Kirjoittaja ja kohde siis sitoutuvat erilaisiin sosiaalisiin positioihin. Tämä sitoutuminen tapahtuu erilaisten adverbien kuten *ehkä*, *varmasti*, *sanotaan että*, *ei todellakaan*, *hänen mukaansa* kautta.

(White 1998: 5, 13–15.) Kirjoittaja voi esimerkiksi ilmaista hämmästyä ennakkosuorikkina olleen urheilijan vaisusta menestyksestä tai pitää varmana suomalaisten menestymistä jossakin tietyssä lajissa.

Intertekstuaalisuus liittyy läheisesti sitoutumiseen. Kirjoittaja sijoittaa paitsi itsensä, myös muut tekstit suhteessa kohteeseen. Sitoutuminen ja evidentialisuus rakentavat tekstiä intertekstuaaliseksi. Sitoutumisessa myös muut kuin kirjoittajan ääni esiintyvät tekstissä. (White 1998: 21–26.) Esimerkiksi erilaiset modaalisuuden ja referoinnin keinot välittävät sitoutumista (Juvonen 2007: 432).

Sitoutumisen kolme tärkeintä lähestymistapaa ovat evidentialisuus (*evidentiality*), totuusfunktio (*truth function*) ja julkisivu (*face*). Evidentialisuudella ja totuusfunktiolla on paljon yhteisiä piirteitä. Ne eroavat toisistaan lähinnä vain painotuksen osalta. Evidentialisuudessa keskitytään reliabiliteettiin ja huomio on itse asiassa. Totuusfunktiossa keskitytään enemmän kirjoittajaan itseensä ja tämän psykologiseen tilaan. Totuusfunktiossa painottuu väittämien totuusarvo ja kirjoittajan tahto tai tahtomattomuus ottaa siihen kantaa. (White 1998: 13–15.)

Evidentialisuudessa tarkastellaan sitä, miten tieto syntyy. Tieto voi syntyä uskomuksen, luulon, kuulopuheen, aistihavainnon, yleistyksen tai päättelyn kautta. Esimerkiksi luulla-verbi viittaa luuloon ja uskomukseen: *Luulen, että suomalaiset voittavat pelin.* Kuulopuheen kautta syntyvä tieto on myös yleistä: *Hän on kuulemma todella hyvässä kunnossa.* Aistihavainnon kautta syntyvät omakohtaiset tiedot: *Tuntuu, kuin suksissani olisi ollut jotain vikaa.* Yleistystä esiintyy seuraavassa esimerkissä: *Normaalit olosuhteet eivät voisi aiheuttaa tällaista tuhoa* ja päättely perustuu olosuhteista riippuviin todisteisiin: *Sen on täytynyt olla joku lapsista.* (Ks. Chafe 1986: 266–269.)

Face on tässä suomennettu sanalla julkisivu, mutta sama termi voidaan suomentaa myös muotoon kasvot. Kasvojen käsite on alun perin Erving Goffmannin (2012 [1955]: 23). Kasvot on se positiivinen sosiaalinen arvo, jonka yksilö voi katsoa kuuluvan itselleen. Sanalliset ja sanattomat teot määrittävät linjan, jonka mukaan yksilö toimii tilanteessa. Positiivinen sosiaalinen arvo muodostuu sen perusteella, millaista linjaa muut olettavat

yksilön noudattavan. Yksilö pyrkii suojaamaan sekä omia että muiden kasvoja. Kasvojen suojelemiseksi tehdään kasvotyötä, jolla pyritään välttämään kasvoja uhkaavia tilanteita. Kasvotyötä ovat esimerkiksi kohteliaisuus ja tahdikkaus vuorovaikutustilanteessa (Emt. 23,31–32)

Face eli julkisivu hyödyntää Brownin ja Lewinonin kohteliaisuusteoriaa (1987) sekä Gricen maksimeja (1975). Keskustelun periaatteiden eli Gricen maksimien mukaan kielenkäyttäjien odotetaan noudattavan määrän, laadun, tavan sekä yhtenäisyyden periaatetta. Määrän periaatteen mukaan puhuja ei saa kertoa liian paljon eikä liian vähän, kuin mitä on tarpeellista. Laadun periaatteen mukaan tiedon tulee olla totuudenmukaista ja/tai vilpitöntä. Tavan periaatteen mukaan puhujan on pyrittävä selkeyteen ja vältettävä moniselitteisyyttä. Yhtenäisyyden periaatteen mukaan tiedon tulee olla relevanttia. Brownin ja Lewinonin kohteliaisuusteoriaa on kehitetty Gricen maksimien pohjalta. Eroavaisuuksia ovat esimerkiksi epävarmuuden ilmaisut *ehkä, luulen*, varmuuden ilmaisut *ehdottomasti, varmasti, täytyy*, päättelyn ilmaisut *näyttää olevan* sekä lainaukset ja kuulopuheet *on sanottu, että*. Kohteliaisuusteoriassa olennaista ovat positiiviset ja negatiiviset kasvot. Kasvot tarkoittavat julkista minäkuvaa. Positiiviset kasvot liittyvät yksilön itsetuntoon, hyväksyttävyyteen ja arvostukseen. Negatiiviset kasvot käsittelevät yksilön halua olla esteetön. Esteettömyys tarkoittaa, että ihmisellä on tarve määrätä omasta toiminnastaan. Negatiivisia kasvoja voi kutsua myös sisäiseksi minäksi. Kohteliaisuusteorian mukaan puhuja pyrkii säilyttämään kuulijan kasvot, mutta kasvojen uhkaamista ei voida täysin välttää. Brownin ja Lewinonin kohteliaisuusteoriaa on kuitenkin vaikea käyttää sellaisenaan lehtitekstien analysoimisessa, sillä teoria pohjautuu ensisijaisesti keskustelutapahtumaan. (White 1998: 15–17.)

3.4 Asteittaminen

Kirjoittajaaänen interpersonaalisen vaikutuksen ja voiman kohoaminen tai laskeminen kuuluu asteittamiseen (*graduation*). Asteittamisen avulla tutkitaan tekstien ilmauksien ja kielellisten valintojen intensiteettiä. Asteittaminen jakautuu voimaan (*force*) ja tarkennukseen (*focus*). (White 1998: 108.)

Voimassa on kyse kirjoittajan äänen kohoamisesta tai laskemisesta. Voimaa voidaan teksteissä säädellä sellaisilla ilmauksilla kuten *vähän, jossain määrin, erittäin, todella, uudelleen, rakastaa, vihata, helppo, raskas, hinnat nousivat pilviin* tai *epätoivoinen yritys*. Voima voidaan jakaa myös erilaisiin näkökulmiin: luokitteluun (*grading*) ja tehostamiseen (*amplification*) sekä itsenäisyyteen (*isolating*) ja sekoittumiseen (*infusing*). Luokittelijoiden kautta säädellään ilmauksen intensiteettiä matalasta korkeaan. Luokittelijoita ovat esimerkiksi *vähän, melko, todella* ja *täysin*. Tehostajilla asiaa voidaan painottaa ainoastaan maksimaalisesti, sillä matala intensiteetti ei ole mahdollinen (*epätoivoinen yritys, hän juoksi ja juoksi, jokainen haluaa olla rikas ja kuuluisa*). Itsenäiset ilmaukset ovat erillään pääsanasta (*todella jännittävä kilpailu*) tai sisältyvät ilmaukseen (*tosiystävä*). Sekoittuvat ilmaukset voivat olla interpersonaalisia (*kaikki tahtovat olla voittajia*) tai ideationaalisia (*hinnat nousevat pilviin*). Nämä näkökulmat voivat myös sekoittua yhdessä ilmauksessa. (Ks. White 1998: 26–28, 75, 110–113.)

Tarkennuksella asteittamista voidaan joko terävöittää tai laimentaa. Terävöittämällä käsiteltävä asia voidaan arvottaa suhteessa toisiin samanlaisiin asioihin. Esimerkiksi ilmaus *täydellinen katastrofi* sisältää oletuksen tietynlaisen täydellisen katastrofin olemassaolosta. Muita terävöityneitä ilmauksia ovat *tosiystävä, oikea paholainen, aito erehdys, ennen kaikkea*. Pyöristämällä tai pehmentämällä ilmaukseen luodaan varaus ja epämääräisyyden aste. Ilmaus *mansikka ja omena ovat tavallaan sukulaisia* hämärtää asian luokittelun rajoja ja näin sen arvoa. Pyöristys vähentää myös kirjoittajan vastuuta asian käsittelyssä. (White 1998: 26–27, 108–109.)

3.5 Asenne ja arvioinnin järjestelmä

Asenne on tapa, jolla suhtaudutaan ympäröivään maailmaan. Asenne voi olla myönteinen, kielteinen tai neutraali ja se auttaa päätettäessä, miten eri tilanteissa tulisi toimia. (Puohiniemi 2002: ix.) Whiten (2001b: 2) mukaan asenteet ovat arvoja, joiden kautta välittyy arvottaminen ja joissa yhdistyy emotionaalinen reaktio ihmisiä tai asioita kohtaan. Asenne näkyy esimerkiksi seuraavissa virkkeissä: *Menen katsomaan suosikkijouk-*

kueeni vierasottelua. Tapaan siellä pitkästä aikaa myös serkkuni, jota ihailin, kun olin pieni.

Suhtautumisen teoriassa asenteella (*attitude*) tarkoitetaan sosiaalista arviointia. Asenne käsittää semanttisen alueen, jossa kieli luonnehtii ilmiöitä joko myönteisesti tai kielteisesti. Asenne muodostuu kolmesta osasta: ihmisten, tunteiden ja tapahtumien arvottamisesta. Näiden kautta kirjoittaja arvioi aihettaan. Kirjoittajan asenne paljastuu arvioinnin järjestelmän (*appraisal*) kautta. (White 1998: 5, 32, 100.) Arvioinnin järjestelmässä käsitellään uutisoinnissa vaikuttavia interpersonaalaisia merkityksiä. Näiden interpersonaalisten merkitysten kautta tulee esille sosiaalinen arviointi, joka on laaja semanttinen kategoria, jota nimitetään arvioinnin järjestelmäksi. Arvioinnin järjestelmässä katsotaan sosiaalisten normien kuuluvan käyttäytymiseen sekä kohteen muotoon, kuntoon, vaikuttamiseen ja esittämiseen. (White 1998: 29, 73.)

3.5.1 Ihmisten arvottaminen

Arvostelukyky (*judgement*) liittyy ihmisten arvottamiseen. Käytän termiä ihmisten arvottaminen tästä asennetta ilmaisevasta luokasta. Juvonen (2007: 432) kutsuu luokkaa inhimillisen toiminnan moraaliseksi arvottamiseksi. Arvottaminen voi olla myönteistä tai kielteistä. Ihmisiä voidaan arvottaa esimerkiksi sen mukaan, kuinka korruptoituneita, kunniakkaita, siveellisiä, moraalisia, rohkeita, normaaleja, tasapainoisia, rehellisiä, taidokkaita, viisaita tai sosiaalisesti hyväksyttäviä he ovat. Ihmisten arvottaminen on kulttuurista ja ideologista. Suhtautumisen teoriassa uutisten analysoiminen perustuu enimmäkseen juuri ihmisten arvottamisen tutkimiseen. Objektiiivisessa kirjoittajan äänessä ei esiinny lainkaan ihmisten arvottamista. Ihmisten arvottamisen merkityksiä voidaan tulkita eri sanaluokista, kuten adverbeista *rehellisesti, typerästi, sisukkaasti*; adjektiiveista *korruptoitunut, epärehellinen, urhea*; substantiiveista *sankari, nero, huijari*; verbeistä *menestyä, huijata, jänistää*. Ihmisten arvottamisen merkityksiä voi myös luokitella niiden intensiteetin mukaan. Seuraavassa lauseessa arvottamisen intensiteetti nousee heikosta keskivahvaan ja vahvaan riippuen valitusta attribuutista: *Hän on hyvä/taitava/loistava pelaaja*. (White 1998: 29–30, 40, 101, 103–104; 2001b)

Ihmisten arvottaminen voidaan jakaa kahteen laajaan kategoriaan: sosiaaliseen hyväksyntään (*social sanction*) ja sosiaaliseen kunnioitukseen (*social esteem*). Sosiaalinen hyväksyntä käsittelee laillisuutta ja moraalisuutta. Alkuperäinen termi *social sanction* kuvastaa lain rikkomisen tai synnin tekemisen seurausta, rangaistusta eli sanktiota. Sosiaalisen hyväksynnän sisällä on vielä kolme alaluokkaa, jotka ovat normaalius, kyvykkyys ja sinnikkyys. (Emt. 33–34.) Taulukkoon 1 on koottu sosiaalisen hyväksynnän elementit.

Taulukko 1. Sosiaalinen hyväksyntä ihmisten arvottamisessa (ks. Iedema, Feez & White 1994: 210; White 1998: 35)

	myönteinen (ihailu)	kielteinen (kritisointi)
normaalius		
Onko henkilön käytös epätavallista, erikoista, tavanomaista?	– standardi, jokapäiväinen, keskimääräinen, – onnellinen, lumoava – muodikas, avantgardistinen	– erikoinen, omituinen, omaperäinen – onneton, huono-osainen – vanhentunut, epämuodikas
kyvykkyys		
Onko henkilö pätevä?	– taitava, viisas, terävä – urheilullinen, vahva, tehokas – täysijärkinen, tasapainoinen	– typerä, hidas, yksinkertainen – heikko, taitamaton, kömpelö – järjetön, neuroottinen
sinnikkyys		
Onko henkilö luotettava, halukas?	– sisukas, rohkea, sankarillinen – varma, luotettava – väsymätön, päättäväinen, sinnikäs	– raukkamainen, äkkipikainen, toivoton – epävarma, epäluotettava – sekopäinen, laiska, keskittymiskyvytön

Sosiaalisessa hyväksynnässä ihmisiä arvotetaan sekä ihailun että kritisoinnin kautta. Käyttäytymistä voidaan tarkastella normaaliuden näkökulmasta. Jos henkilön käytös on omituista ja hyväksymätöntä, arvioidaan tätä kielteisesti. Henkilön pätevyys, viisaus, tehokkuus ja tasapainoisuus ovat tarkasteltavina kyvykkyyttä arvioitaessa. Sinnikkyys-

teen liittyvät luotettavuus, päättäväisyys sekä urheilijoilta vaadittava sisu. Sankarillisuus luokitellaan myös tässä sosiaalisen hyväksynnän luokassa. Sinnikkyuden kielteisiä piirteitä ovat muun muassa raukkamaisuus, epävarmuus ja laiskuus.

Sosiaalinen hyväksyntä ja sosiaalinen kunnioitus erotetaan toisistaan arvioinnin järjestelmässä. Sosiaalisessa kunnioituksessa arvottamisen kohteena olevan henkilön kunnioitus voi nousta tai laskea yhteisössä, mutta tällä ei ole yhteyttä moraalisiin tai lainopillisiin seuraamuksiin, kuten sosiaaliseen hyväksyntään kuuluvissa arvotettavissa asioissa. (White 1998: 33.) Taulukossa 2 on esitetty sosiaalisen kunnioituksen jakautuminen totuudenmukaisuuteen ja asianmukaisuuteen sekä näistä molemmista myönteisiä ja kielteisiä esimerkkejä. Totuudenmukaisuudessa tarkastellaan henkilön uskottavuutta ja rehellisyyttä, kun taas asianmukaisuudessa keskitytään eettisiin asioihin, kuten moraalisuuteen ja korruptoituneisuuteen.

Taulukko 2. Sosiaalinen kunnioitus ihmisten arvottamisessa (ks. Iedema ym. 1994: 211; White 1998: 35)

	myönteinen (ylistys)	kielteinen (paheksunta)
totuudenmukaisuus		
Onko henkilö rehellinen?	– rehellinen, totuudenmukainen, uskottava – aito, tosi – avoin, suora	– petollinen, epärehellinen – huijari – harhaanjohtava, aiheeton, monimutkaistettu
asianmukaisuus		
Toimiiko henkilö eettisesti, moitteettomasti?	– hyvä, siveä, moraalinen – lainkuuliainen, reilu, kunniallinen – välittävä, herkkä, huomaavainen	– huono, moraaliton, irstas – korruptoitunut, epäoikeudenmukainen, epäreilu – julma, kelvoton, armoton, painostava

Sosiaaliset odotukset ja normit säätelevät ihmisten arvottamista. Ihmisiä arvioitaessa siis pohditaan, onko henkilön käyttäytyminen moraalista vai moraalitonta, laillista vai laitonta, sosiaalisesti hyväksyttävää vai ei-hyväksyttävää tai normaalia vai epänormaa-

lia. Sosiaalisen hyväksynnän ja sosiaalisen kunnioituksen jako normaaliuteen, kyvykkyteen, sinnikkyyteen, totuudenmukaisuuteen ja asianmukaisuuteen ei kuitenkaan toteudu kaikissa eri kulttuurikonteksteissa, sillä jaottelun takana on ainoastaan länsimainen kulttuuri. (White 1998: 33.)

Sosiaalisessa kunnioituksessa arvotettavat asiat eivät ole sellaisia, että niillä olisi lainopillisia seuraamuksia, kuten sosiaalisessa hyväksynnässä voi olla. Siinä käsitellään ylistystä ja tuomitsemista, jotka liittyvät lainkuuliaisuuteen. Ihmisten arvottaminen on hyvin herkkä alue. Aihetta käsittelevien uutisten tulisi olla objektiivisia, joten niiden ei pitäisi sisältää suoraa arvottamista. (Martin 1997: 24; 2000: 156.) Journalistisille teksteille on luonnollista, että jotkut henkilöt ja jotkut instituutiot näytetään uhreina, sankareina tai roistoina. Näiden henkilöiden tai instituutioiden voidaan odottaa reagoivan rajusti, jos he kokevat tulleen väärinymmärretyiksi tai heidät on esitetty väärässä valossa. (White 1998: 77.)

3.5.2 Tunteiden arvottaminen

Affektilla (*affect*) tarkoitetaan tunteiden arvottamista. Se käsittelee emotionaalisuutta sekä mielentilaa ja on usein ilmaistu mentaalisten prosessien tai attribuuttien kautta. Esimerkiksi pelko ja inho kuuluvat tunteiden arvottamisen luokkaan. Valinnat tulkitsevat valtaa sekä kontaktia tai solidaarisuutta tekstin ja lukijan välillä. (White 1998: 31–32, 101.) Mentaalisia prosesseja ilmaisevat esimerkiksi lauseet *Olen ylpeä saavutuksestani* ja *Lopputulos tyydytti valmentajaa*. Seuraavissa esimerkeissä esiintyy attribuutteja tunteiden arvottamisessa: *onnellinen* voittaja, Hän on *ylpeä* saavutuksistaan.

Tunteiden arvottamista voidaan tarkastella monella eri tapaa. Tunteet voidaan jakaa myönteisiin tai kielteisiin tunteisiin. Esimerkiksi virke *Hiihtäjä oli iloinen* kuvaa myönteistä affektia, kun taas virke *hiihtäjä oli surullinen* kuvaa kielteistä affektia. Tunteukset voidaan luokitella myös toiminnaksi (*hän nauro*) tai prosodisemmaksi, kuten mielentilaksi tai taipumukseksi (*hän tuns* *itsensä onnelliseksi*). Toiminta ilmenee yleensä jonkin paralingvistisen tai ekstralingvistisen piirteen myötä. Tunteet voidaan jakaa myös tiettyyn impulssiin reagoimiseen sekä jatkuvaan mielentilaan. Impulssiin reagoi-

mista kuvaa esimerkiksi virke *Voitto miellytti kilpailijaa*. Voitto on tässä impulssina myönteiseen mielentilaan. Jatkuvaa mielentilaa kuvaa virke *Hän oli onnellinen*. Onnellinen mielentila on jatkuvaa, sillä sen alkaminen tai loppuminen on määrittelemätöntä. Tunteita voi myös vertailla niiden intensiteetin mukaan samoin kuin ihmisten arvottamista. Seuraavassa kolmessa virkkeessä intensiteetti muuttuu heikosta vahvaan: *Poika piti lahjasta*. *Poika rakasti lahjaa*. *Poika jumaloi lahjaa*. Verbit pitää, rakastaa ja jumaloida vaikuttavat näissä virkkeissä intensiteetin voimakkuuteen. (Ks. Martin 1997: 20–23.)

Tunteet voidaan jakaa myös luokkiin reaalisuus ja irreaalisuus. Reaaliset tunteet sisältävät reaktion samanaikaiseen tai menneeseen ärsykkeeseen (*poika pitää lahjasta*). Vastakohtaisesti irreaaliset tunteet sisältävät aikeen mahdolliseen tulevaan ärsykkeeseen (*poika haluaa lahjan*). Irreaalisia tunteita ovat vastahakoisuus ja pelko sekä halukkuus ja odotus. Reaalisia tunteita puolestaan ovat varmuus, epävarmuus, tyytyväisyys, tyytymättömyys, onnellisuus ja murheellisuus. (White 1998: 32–33.)

Viimeisessä tunteiden luokittelutavassa tunteet jaetaan kolmeen pääryhmään, jotka jakautuvat edelleen. Onnellisuus/murheellisuus-kategoria (*un/happiness*) sisältää sellaisia tunteita kuten surkeus, kurjuus, surullisuus, viha, ilo onnellisuus, rakkaus ja kiintymys. Varmuus/epävarmuus-kategoriaan (*in/security*) kuuluvat ahdistuneisuus, levottomuus, pelko, luottamus ja usko. Tyytyväisyys/tyytymättömyys-kategoria (*dis/satisfaction*) käsittelee tunteita kyllästyminen, suuttumus, ihailu ja arvostus. (Martin 1997: 22–23; Martin & White 2005: 49.) Taulukossa 3 on esitetty tunteiden arvottaminen reaalisten arvojen kolmeen pääluokkaan yksityiskohtaisesti. Vaikka onnellisuus ja murheellisuus muodostavatkin yhdessä oman pääluokan, käsitellään näitä kahta erikseen omana kokonaisuutenaan, kuten myös epävarmuutta ja varmuutta sekä tyytymättömyyttä ja tyytyväisyyttä. Jokainen arvotettava tunne voidaan myös määritellä sen mukaan, onko se toimintaa vai mielentilaa. Toimintaa kuvaavat tunteet on taulukossa ilmaistu verbeillä, kun taas mielentilaa kuvaavat tunteet on ilmaistu adjektiiveilla. Tunteen intensiteetin muuttuminen heikosta vahvaan näkyy jokaisessa esimerkkiryhmässä siten, että ensimmäisessä kohdassa intensiteetti on heikko, toisessa keskivahva ja kolmannessa vahva.

Taulukko 3. Tunteiden arvottaminen (ks. Martin 2000: 151–152)

	toiminta	mielentila
murheellisuus		
kurjuus (sisäinen mieli)	uikuttaa itkeä ulvoa	allapäin (heikko) surullinen (keskivahva) toivoton (vahva)
antipatia (tunne jotakin kohtaan)	väheksyä väärinkäyttää herjata	epämiellyttävänä pitävä vihaava inhoava
onnellisuus		
ilo	hykerrellä nauraa riemuita	hilpeä iloinen riemuitseva
kiintymys	kätellä halata syleillä	jostakin pitävä rakastava jumaloiva
epävarmuus		
levottomuus	olla levoton hytkähdellä täristä	huolestunut hätääntynyt järkyttynyt
pelko/yllätys	vapista täristä kyyristyä piiloon	epäluuloinen pelokas kauhistunut
varmuus		
luottamus	ilmoittaa vakuutella julistaa	itsetietoinen itsevarma vakuuttunut
usko	valtuuttaa määrätä uskoa jonkun haltuun	mukava jonkun kanssa varma jostakin uskollinen
tyytymättömyys		
ikävystyneisyys	vääntelehtiä haukotella lakata huomioimasta	tylsistynyt kyllästynyt ärtynyt
suuttumus	varoittaa nuhdella arvostella ankarasti	vastustava kiukustunut raivostunut
tyytyväisyys		
sitoutuminen	olla valpas uppoutua antaa kaikkensa	kiinnostunut uppoutunut täysin keskittynyt
ihailu	onnitella kehua palkita	tyytyväinen vaikuttunut ylpeä

3.5.3 Tapahtumien arvottaminen

Arvostus (*appreciation*) liittyy tapahtumien, esineiden ja asioiden arvottamiseen. Juvo-
nen (2007: 432) kutsuu ryhmää ei-inhimillisten asioiden ja esineiden arvioinniksi. Kata-
jamäki (2006: 4) käyttää termiä asioiden arvottaminen. Tässä tutkielmassa käytän ter-
miä tapahtumien arvottaminen, sillä tapahtumat saavat Martinin (1997) ja Whiten
(1998) tutkimuksissa enemmän huomiota kuin esineet ja asiat. Tapahtumien arvottami-
nen jakaantuu myös positiiviseen ja negatiiviseen arviointiin. Esteettisyyteen, muotoon,
esittelyyn ja sosiaaliseen asemaan kiinnitetään huomiota. Jokin voi olla esimerkiksi
kaunis, kohtelias, harmoninen, silmiinpistävä ja merkittävä. Kun ihmisten arvottamises-
sa tarkastellaan ihmisten käyttäytymistä, tapahtumien arvottamisessa arvioidaan yleensä
tekstejä, abstraktimpia käsitteitä kuten politiikkaa sekä tehtyjä ja luonnollisia kohteita.
Arvostus voi liittyä myös ihmisten arvottamiseen, mutta tällöin ihmisiä tarkastellaan
enemminkin kokonaisuuksina eikä tietyllä tavalla käyttäytyvinä yksilöinä. (White 1998:
29, 36, 101.)

Tapahtumien arvottaminen rakentuu kolmen muuttujan ympärille. Nämä kolme ovat
reaktio (*reaction*), muodostaminen (*composition*) ja arvioiminen (*valuation*). Reaktio
käsittää sen, millä tasolla teksti kiinnittää huomion (laatu) ja herättääkö se huomiota
(vaikutus). Muodostaminen tarkoittaa suhteellisuuden (tasapaino) ja yksityiskohtien
(monimutkaisuus) havaitsemista. Arvioiminen on sosiaalisen merkittävyyden arvioimis-
ta. (Martin 1997: 24.) Taulukossa 4 on esitetty tapahtumien arvottamisen kolme muuttu-
jaa yksityiskohtaisesti.

Taulukko 4. Tapahtumien arvottaminen (ks. Martin 1997: 24)

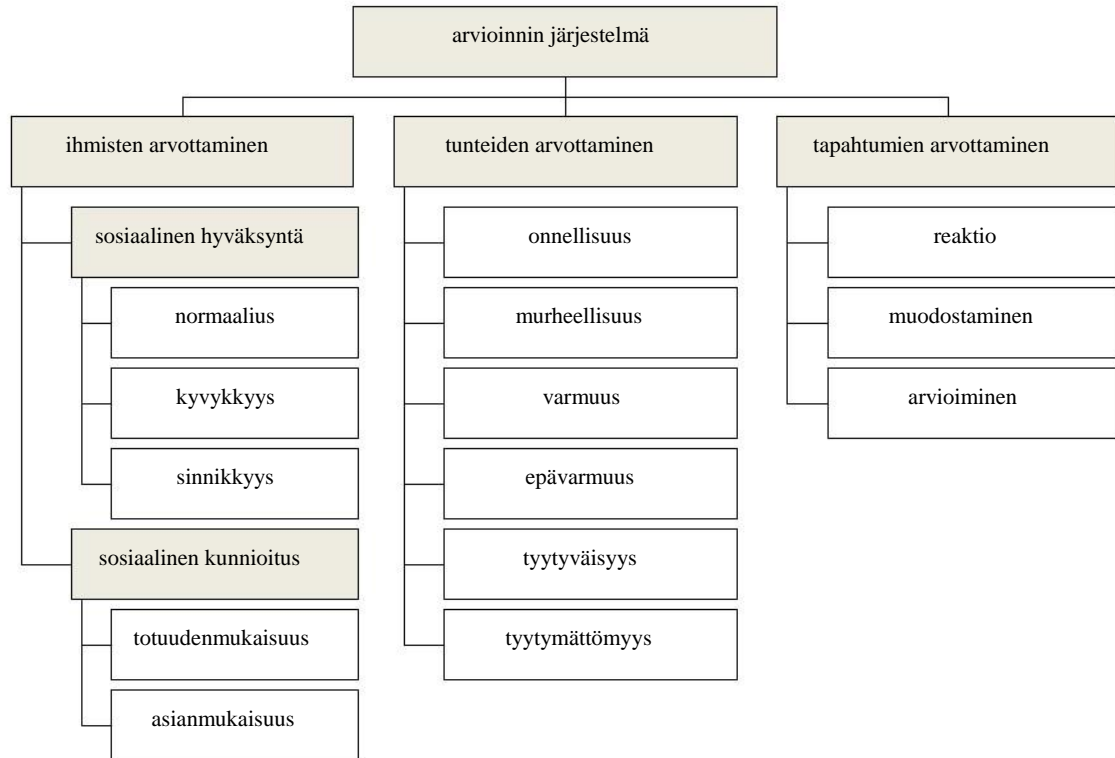
	myönteinen	kielteinen
reaktio: vaikutus		
Herättikö se huomioni?	– vangitseva, kiehtova, miellyttävä – lumoava, jännittävä, liikuttava	– laimea, tylsä, pitkäväteinen – kuiva, askeettinen, epähoukutteleva
reaktio: laatu		
Pidinkö siitä?	– ihana, kaunis, suurenmoinen – viehättävä, hurmaava, tervetullut	– tavallinen, ruma – vastenmielinen, inhottava
muodostaminen: tasapaino		
Sopiko se yhteen?	– tasapainoinen, harmoninen, yhdistynyt, symmetrinen, verrannollinen	– epätasapainoinen, ristiriitainen, vääristynyt, vinoutunut
muodostaminen: monimutkaisuus		
Oliko sitä vaikea seurata?	– yksinkertainen, elegantti – monimutkainen, rikas, yksityiskohtainen, tarkka	– koristeellinen, yliampuva – massiivinen, yksinkertaistettu
arvioiminen		
Oliko se sen arvoista?	– vaativa, syvä, syvä – innovatiivinen, alkuperäinen, ainutkertainen	– pinnallinen, merkityksetön – konservatiivinen, taantumuksellinen

3.5.4 Yhteenveto arvioinnin järjestelmästä

Tunteiden, ihmisten ja tapahtumien arvottamisen ero ei aina ole täysin yksiselitteinen. Interaktiivisuutta eri luokkien välillä voidaan demonstroida tarkastelemalla mentaalista prosessia, jota kuvaa verbi *tylsistyä*. Lauseessa *Pääministerin puhe tylsistyttää minua* on kyse puheen herättämien tunteiden arvottamisesta. Lause *Hän on tylsä puhuja* on puolestaan ihmisten arvottamista (sosiaalinen hyväksyntä, kielteinen kyvykkyys) ja lauseessa *Se oli tylsä puhe* arvioidaan tapahtumia/asioita. Vaikka jotakin arvioidaan kielteisesti, voidaan samanaikaisesti kunnioittaa muita asioita. Lauseessa *Hän on tylsä puhuja* arvioidaan henkilöä, eikä varsinaisesti hänen pitämänsä puhetta. Samoin lauseessa *Se oli*

tylsä puhe arvotetaan itse puhetta, eikä kommentoida puhujaa. (White 1998: 107–108.)

Kuvioon 1 on koottu arvioinnin järjestelmän tärkeimmät käsitteet.

Kuvio 1. Arvioinnin järjestelmä (ks. Martin 1997: 27)

Kuviosta 1 voi hahmottaa arvioinnin järjestelmän yksinkertaistettuna. Ihmisten arvottaminen jakautuu sosiaaliseen hyväksyntään ja sosiaaliseen kunnioitukseen ja nämä edelleen viideksi alaluokaksi. Sosiaalisessa hyväksynnässä ne ovat normaalius, kyvykkyys ja sinnikkyys. Sosiaalisen kunnioituksen alaluokat ovat totuudenmukaisuus ja asianmukaisuus. Tunteiden arvottaminen jakaantuu onnellisuuteen, murheellisuuteen, varmuuteen, epävarmuuteen, tyytyväisyyteen ja tyytymättömyyteen. Tapahtumien arvottamisen tärkeimmät luokat ovat reaktio, muodostaminen ja arvioiminen.

4 YLLÄTTÄJIEN JA EPÄONNISTUJIEEN ARVOTTAMINEN AINEISTOSSA

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni tulokset. Luvussa 4.1 esittelen tutkimuksen yllättäjät ja epäonnistujat, joista aineistoni tekstit on kirjoitettu ja joiden arvottamista teksteissä tarkastelen. Luvussa 4.2 käsitellään arvottamisen ilmenemistä yleisesti aineistossa. Luvut 4.3–4.5 sisältävät yksityiskohtaisia esimerkkejä ihmisten ja tunteiden arvottamisesta aineistossa. Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa esiintyvä arvottaminen on jaoteltu omiksi alaluvuikseen, jotta eri lehdissä ilmenevän asenteen vertailu olisi selkeää. Luku 4.6 on yhteenveto tutkimustuloksista.

4.1 Yllättäjät ja epäonnistujat

Vuoden 2006 Suomen olympiajoukkueen urheilijoita on koottu taulukkoon 5, jossa on esitetty olympialaisten yllättäjät ja epäonnistujat. Ne urheilijat, joiden kilpailumenestys oli odotusten mukaista eikä selvästi parempaa tai huonompaa, on jätetty tutkimuksen ulkopuolelle, koska tarkoituksena on tarkastella nimenomaan yllättäjistä tai epäonnistujista tehtyjä juttuja. Vaikka aineistoa analysoitaessa nouseekin urheilijoiden nimiä esiin, käsitellään heitä kuitenkin yhtenäisinä joukkoina, yllättäjinä ja epäonnistujina. Suomen joukkueesta seitsemän yksilöurheilijaa sekä curling- ja jääkiekkomiehet lukeutuivat yllättäjiksi. Epäonnistujia oli 11 yksilöurheilijaa, jääkiekon naisten joukkue, maastohiihdon miehet sekä yhdistetyn ja mäkihypyn joukkueet. Tanja Poutiainen on merkitty sekä yllättäjäksi että epäonnistujaksi, sillä pujottelukilpailun jälkeen häntä pidettiin epäonnistujana ja vasta suurpujottelussa voitettun olympiahopean jälkeen yllättäjänä. Matti Hautamäki oli henkilökohtaisessa kilpailussa yllättäjä, vaikka hän kuuluu myös epäonnistujiin osana mäkihypyn joukkuetta. Aineiston tekstit käsittelevät taulukossa 5 mainittuja urheilijoita. Ainoastaan Pekka Koskelasta kirjoitetut jutut olivat laajuudeltaan niin pieniä, ettei tutkimusaineistooni valikoitunut yhtään hänestä kirjoitettua tekstiä.

Taulukko 5. Suomalaisyllättäjät ja -epäonnistujat Torinon talviolympialaisissa

yllättäjät	epäonnistujat
Hautamäki Matti	Ahonen Janne
Koski Markku	Autti Antti
Poutiainen Tanja	Koskela Pekka
Puurunen Paavo	Kuitunen Virpi
Ronkainen Mikko	Lahtela Janne
Saarinen Aino-Kaisa	Manninen Hannu
Tallus Jaakko	Mattila Risto
curlingin miesten joukkue	Palander Kalle
jääkiekon miesten joukkue	Poutiainen Tanja
	Pöykiö Susanna
	Sarias Niina
	jääkiekon naisten joukkue
	maastohiihdon miehet
	mäkihypyn joukkue
	yhdistetyn joukkue

4.2 Arvottamisen ilmeneminen aineistossa

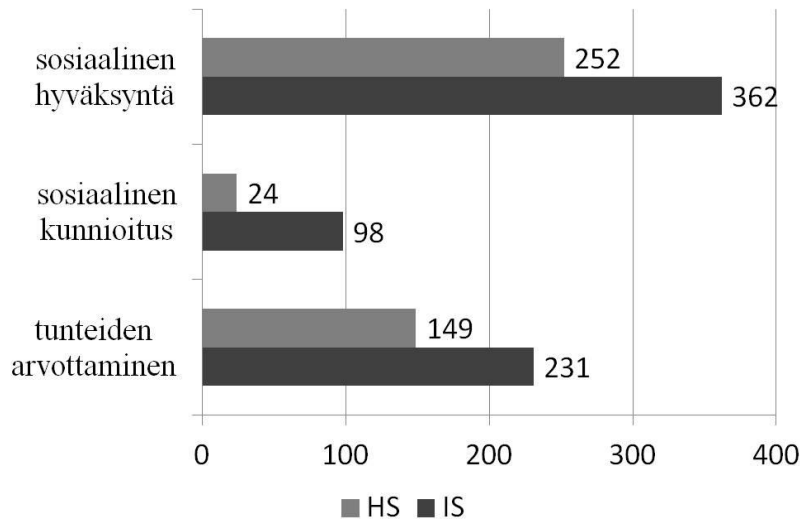
Asenne näkyy arvioinnin järjestelmässä ihmisten, tunteiden ja tapahtumien arvottamisena. Urheilujournalismista koostuvassa aineistossani ei esiintynyt juurikaan tapahtumien arvottamista, vaikka tapahtumien arvottamiseen kuuluu myös esineiden ja asioiden arvottaminen. Aineistossa esiintyy kilpailun, urheilusuorituksen, välineiden ja urheilijan kunnan arvottamista. Niiden arvottaminen on kuitenkin kontekstisidonnaista ja usein niiden kautta arvotetaan itse urheilijaa, eli kyseessä on ihmisten arvottaminen. Myös Pirinen (2006: 59–60) tulkitsee urheilusuorituksen kautta arvotettavan itse urheilijoita. Esimerkeissä (1) ja (2) näkyy, kuinka ihmisten ja tapahtumien arvottamisen raja on toisinaan tulkinnanvarainen.

- (1) Kuitusen pääkilpailu meni pilalle (HS20)
- (2) Avauslasku yksi kauden parhaista (HS24)

Esimerkki (1) on otsikko Helsingin Sanomista. Sanavalinta *kilpailu meni pilalle* arvottaa itse asiassa urheilijaa eli Kuitusta, koska hän ei pärjännyt odotetulla tavalla olympia-

ladulla. Tämä selviää tarkasteltaessa tekstiä kokonaisuutena, joten kyseessä ei ole tapahtumien vaan ihmisten arvottaminen. Esimerkki (2) on alaotsikosta. Siinä arvotetaan suorituksen (*avauslasku*) kautta urheilijaa. Alppihiihdossa selvitetään laskijoiden eikä laskujen paremmuutta ja urheilussa selvitetään urheilijoiden eikä suoritusten paremmuutta, vaikka valittu subjekti lauseessa olisikin lasku, hiihto, hyppy tai jokin muu suoritukseen viittaava sana. Esimerkit (1) ja (2) sisältävät näin ollen implisiittistä arvottamista ihmisistä.

Tapahtumien arvottaminen on aineistossani hyvin vähäistä ja satunnaista, eivätkä tutkimuskysymykseni liity tapahtumien arvottamiseen. Tämän vuoksi olen kerännyt tietoa ainoastaan ihmisten ja tunteiden arvottamisesta, jota on koko aineistossa yhteensä 1116 kertaa. Ihmisten arvottaminen on hyvin yleistä aineistoni 50 tekstissä, mutta tunteiden arvottamistakin esiintyy runsaasti, sillä sitä on 34,1 % kaikesta arvottamisesta. Ihmisten arvottaminen jakaantuu sosiaaliseen hyväksyntään, jota on 55,0 % asenteen ilmaisuista aineistossa, sekä sosiaaliseen kunnioitukseen, jota aineistossa esiintyy 10,9 %. Erot Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien välillä eivät ole kovin suuria prosentteina tarkasteltaessa. Poikkeuksen tekee sosiaalisen kunnioituksen määrä, jota Ilta-Sanomissa esiintyy selvästi enemmän (14,2 %) kuin Helsingin Sanomissa (5,6 %). Sosiaaliseen hyväksyntään kuuluvaa arvottamista Helsingin Sanomissa on 59,1 % kaikesta arvottamisesta ja Ilta-Sanomissa 52,4 %. Tunteiden arvottamista Helsingin Sanomien aineistossa on 35,3 % ja Ilta-Sanomissa 33,4 %. Prosenttilukujen eroavaisuuksia huomionarvoisempaa ovat kuitenkin erot lukumäärissä. Kuviossa 2 esitetään arvottamisen lukumäärät molemmissa aineistokokonaisuuksissa.

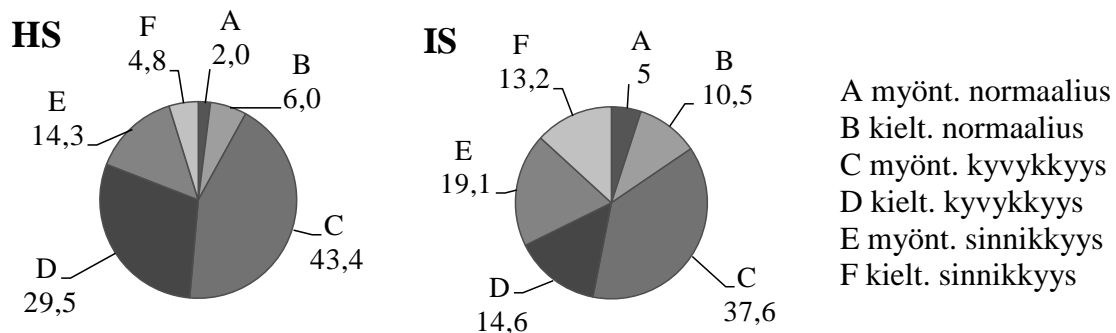
Kuvio 2. Arvottamisen määrä ja jakautuminen aineistossa

Kuviosta 2 nähdään, että sosiaaliseen hyväksyntään kuuluvaa arvottamista esiintyy 252 kertaa HS:ssa ja 362 kertaa IS:ssa. Sosiaaliseen kunnioitukseen kuuluvaa arvottamista esiintyy 24 kertaa HS:ssa ja 98 kertaa IS:ssa. Nämä kaksi luokkaa muodostavat yhdessä ihmisten arvottamisen luokan. Tunteiden arvottamista esiintyy HS:ssa 149 kertaa ja IS:ssa 231 kertaa. Helsingin Sanomissa ihmisten ja tunteiden arvottamista esiintyy aineiston teksteissä yhteensä 425 kertaa, kun taas Ilta-Sanomien vastaava luku on 691. Koko aineiston arvottamisen yhteislukumäärä on 1116. Tämän lukumäärän arvottavista ilmaisuista 61,9 % on julkaistu Ilta-Sanomissa. Tämän perusteella arvottaminen on yleisempää Ilta-Sanomissa kuin Helsingin Sanomissa, jossa vastaava luku on 38,1 %.

Lyhyet esimerkit arvottamisesta eivät aina ole yksiselitteisiä. Olen taustoittanut tällaisissa tapauksissa esimerkkiä enemmän ja perustellut tulkintaani laajemmin, mikäli esimerkki on tuntunut liian suppealta. Arvottamista tarkastellessa huomioidaan koko teksti, eikä tarkastella vain sen osia yksittäin. Muutoin merkitys saattaa muuttua. (Thompson & Hunston 2000: 19.) Funktionaalisen kielikäsitteen mukaan monitulkintaisuus kuuluu kielen luonteeseen. Koska merkitys ei ole sidoksissa sanaan, voi yhdellä ilmauksella olla useita merkityksiä ja funktioita. (Luukka 2000: 139.)

4.3 Sosiaalinen hyväksyntä

Sosiaaliseen hyväksyntään kuuluvaa arvottamista (N=614) on yli puolet aineiston arvottamisesta (N=1116). Tästä myönteistä arvottamista (60,9 %; N=374) on selvästi kielteistä (39,1 %; N=240) enemmän. Myönteisen ja kielteisen arvottamisen suhde on melko samankaltainen aineistoni eri lehdissä. Helsingin Sanomissa myönteistä arvottamista on 59,8 % (N=151) ja kielteistä 40,2 % (N=101). Ilta-Sanomissa vastaavat luvut ovat myönteinen 61,7 % (N=223) ja kielteinen 38,3 % (N=139). Ilta-Sanomissa esiintyy hieman enemmän myönteistä arvottamista kuin Helsingin Sanomissa. Sosiaalisen hyväksynnän jakautuminen normaaliuden, kyvykkyyden ja sinnikkyuden arvottamiseen näkyy taulukossa 1 sivulla 34. Helsingin Sanomissa ilmenevän sosiaalisen hyväksynnän osa-alueet lueteltuna eniten käytetystä vähiten käytettyyn ovat: myönteinen kyvykkyys (43,4 %; N=109), kielteinen kyvykkyys (29,5 %; N=74), myönteinen sinnikkyys (14,3 %; N=37), kielteinen normaalius (6,0 %; N=15), kielteinen sinnikkyys (4,8 %; N=12) ja myönteinen normaalius (2,0 %; N=5). Ilta-Sanomissa ilmenevän sosiaalisen hyväksynnän osa-alueiden lukemat ovat: myönteinen kyvykkyys (37,6 %; N=136), myönteinen sinnikkyys (19,1 %; N=69), kielteinen kyvykkyys (14,6 %; N=53), kielteinen sinnikkyys (13,2 %; N=48), kielteinen normaalius (10,5 %; N=38) ja myönteinen normaalius (5,0 %; N=18). Kuviossa 3 havainnollistetaan sosiaalisen hyväksynnän jakautuminen näihin kuuteen eri luokkaan aineistolähteissä.

Kuvio 3. Sosiaalinen hyväksyntä Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa

Merkittävimmät erot eri aineistojen välillä ovat kielteisen kyvykkyyden ja kielteisen sinnikkyuden määrissä. Kuvioon 3 nämä on merkitty kirjaimilla D ja F. (Kielteinen kyvykkyys: HS N=74, IS N=53. Kielteinen sinnikkyys: HS N=12, IS N=48.) Kielteistä kyvykkyyttä esiintyy Helsingin Sanomissa 14,9 prosenttiyksikköä enemmän kuin Ilta-Sanomissa. Kielteistä sinnikkyyttä puolestaan esiintyy Ilta-Sanomissa 8,4 prosenttiyksikköä enemmän kuin Helsingin Sanomissa.

4.3.1 Normaalius Helsingin Sanomissa

Normaaliuteen kuuluvaa arvottamista on aineistossani selvästi vähemmän kuin kyvykkyyteen tai sinnikkyuteen kuuluvaa arvottamista. Kielteistä kritisointia on tässä kategoriassa enemmän kuin myönteistä ihailua. Kielteisyys ei silti mitenkään dominoi, sillä myönteiset arvottamiset ovat urheilijoita arvotettaessa useimmiten kyvykkyyteen liittyviä. Normaaliuden myönteinen kategoria ei oikein sovellu tutkimukseeni, sillä urheilijan olympiamenestyksestä kirjoitettaessa ei jokapäiväinen tai keskimääräinen suoritus voi tarkoittaa myönteistä arvottamista (ks. taulukko 1 sivulla 34). Esimerkeissä (3) ja (4) esiintyy myönteistä normaaliutta ja esimerkeissä (5–9) kielteistä normaaliutta. Esimerkit (4), (8) ja (9) ovat taulukkona esitetystä pelaaja-arviosta. Siksi lauseet eivät ole täydellisiä, mutta yksisanainenkin ilmaisu sisältää arvottamista.

- (3) Markku Koski juhli ja esiintyi maltillisesti olympiapronssansa jälkeen. (HS2)
- (4) Maaleja tekevä lehdistön suosikkipoika (HS10)
- (5) Manninen uupui yhdeksänneksi (HS17)
- (6) Takametsistä olympiamitalistiksi (HS1)
- (7) Lumilautailun pronssimitalisti ei jaksanut juuri juhlia (HS2)
- (8) Reservihyökkääjä (HS10)
- (9) Ei päässyt pelaamaan. (HS10)

Maltillisesti juhlamista pidetään myönteisenä normaaliutena [ks. esimerkki (3)]. Toimitajat olisivat varmasti keksineet näyttäviä otsikoita myös liian railakkaasta juhlimisesta,

mutta tällä kertaa kirjoittaja korosti nimenomaan tavanomaista käytöstä. Esimerkki (3) on kuvateksti. Siitä onko lumilautailu verrattavissa muihin urheilulajeihin, käydään aina välillä keskustelua, koska lumilautailijoiden ei katsota noudattavan niin kurinalaista elämää harjoittelun ja esimerkiksi juhlimisen suhteen, kuin mitä muilta urheilijoilta vaaditaan. Kenties olympiamitalisti Koski sai siksi ihailevaa arvottamista tavanomaisen maltillisesta juhlimisestaan. Esimerkissä (4) viitataan Teemu Selänteeseen. Lumoavasan myönteisen normaaliuden esimerkeistä sopii kuvailemaan *lehdistön suosikkipoikaa. Maaleja tekevä* arvottaa lisäksi myönteistä kyvykkyyttä.

Esimerkit (5) ja (6) ovat Helsingin Sanomien otsikoita. *Manninen uupui* ei tässä tarkoita heikkoutta, vaan urheilija on onneton ja huono-osainen (5). Urheilijan kunnosta uupuminen ei ollut kiinni, ja siksi mitalitta jääminen oli omituista. *Takametsissä* harjoittelua pidetään omaperäisenä ja vanhentuneena valintana olympiamitalistille, siksi esimerkki (6) kuuluu kielteiseen normaaliuteen. Esimerkissä (7) yllättäjän juhlimisväsymystä pidetään omituisena ja erikoisena: *pronssimitalisti ei jaksanut juuri juhlia. Reservihyökkääjä* [ks. esimerkki (8)] on metafora pelaajalle, joka on mukana olympiaturnauksessa, mutta ei saa peliaikaa. Reservihyökkääjää voi pitää huono-osaisena pelaaviin jääkiekkoilijoihin verrattuna. Esimerkissä (9) sama asia on ilmaistu eksplisiittisesti (*ei päässyt pelaamaan*), mutta edelleenkin on vältetty arvottamasta suoraan pelaajan taitoja.

4.3.2 Normaalius Ilta-Sanomissa

Ilta-Sanomissa esiintyvä normaaliuteen liittyvä arvottaminen nousee hieman voimakkaammin esille kuin Helsingin Sanomissa. Koko 50 tekstin aineiston ainoa teksti, jossa myönteistä tai kielteistä normaaliuteen kuuluvaa arvottamista esiintyy enemmän kuin neljä kertaa, on Ilta-Sanomien *Missä se kulta viipyy?* (IS3). Artikkelissa arvotetaan melko eksplisiittisesti seitsemää urheilijaa, joilta odotettiin olympiavoittoa. Kielteistä normaaliutta arvotetaan seitsemän kertaa, ja muutenkin tekstissä on runsaasti kielteistä arvottamista (28 kertaa) verrattuna myönteiseen arvottamiseen (4 kertaa). Ilta-Sanomien teksteistä valikoituneista esimerkeistä numeroissa (10–12) on arvotettu myönteistä normaaliutta ja numeroissa (13–15) kielteistä normaaliutta.

- (10) Kisoissa hän pelasi tiensä takaisin suomalaisten sydämiin, ainakin Ruutu-loyalistien. (IS23)
- (11) Tänään hän on mukavasti toimeentuleva NHL-ammattilainen – –. Sen lisäksi hänellä on 69-mallin Corvette ja joka anopin sulattava hymy. (IS23)
- (12) Hah, kiekkjoukkue on Suomen puheenaihe taas! (IS5)
- (13) Kuitunen käyttäytyi muutenkin omaperäisesti. – – Maalissa Kuitunen ei näyttänyt siltä, että olisi antanut aivan kaikkensa. (IS3)
- (14) Missä se kulta viipyy? (IS3)
- (15) Uransa jo kertaalleen viime kesänä lopettaa ehtinyt Numminen tietää, että hiekka tiimalasissa vähenee. (IS25)

Myönteiseen normaaliuteen sopii muun muassa arvottaminen esikuvaksi ja ihailun kohteeksi. Esimerkissä (10) jääkiekkoilija Jarkko Ruutu *pelasi tiensä takaisin suomalaisten sydämiin*. Mainintaa *Ruutu-loyalisteista* voidaan pitää todisteena Ruudun vetovoimasta tai korostuksena Ruudun pelitavan herättämästä kaksijakoisuudesta kuten IS23-tekstin otsikko *Sankari vai konna?* viittaa. Esimerkki (11) on samasta Jarkko Ruutua käsittelevästä tekstistä. Ruudun lumoavuuteen viittaavat maininnat varakkuudesta (*mukavasti toimeentuleva*), harvinaisesta autosta (*69-mallin Corvette*) sekä *joka anopin sulattavasta hymystä*. Esimerkki (12) julistaa Suomen menestystä jääkiekossa. Kiekkjoukkue on jälleen myönteisen ihailun kohteena ja yleisenä puheenaiheena. Lauseen aloittava *hah* tekee virkkeestä puhekielimäisen. Erityisesti haastattelujen sitaatit on Ilta-Sanomien aineistossa usein kirjoitettu puhekielellä eli alkuperäisen kaltaisena. Puhekielisyyttä näkee myös toimittajien muissa IS:n teksteissä.

Urheilijan kielteistä normaaliutta arvotetaan esimerkissä (13). Käytös on *omaperäistä*, eikä toimittaja vakuutu urheilijan edes yrittäneen parastaan, mikä on omituista. Tässä kielteinen arvottaminen on eksplisiittistä ja arvottajana on itse toimittaja. Esimerkki (14) on Ilta-Sanomien otsikko. Olympiakisat ovat edenneet jo pitkälle, mutta Suomi ei ole vielä saanut yhtään kultamitalia. Otsikko *Missä se kulta viipyy?* paljastaa suoraan odotukset ja vaatimukset menestyksestä. Suomen joukkuetta arvotetaan normaaliudesta poikkeavaksi, onnettomaksi ja huono-osaiseksi. Esimerkissä (15) arvotetaan urheilijaa vanhentuneeksi ja onnettomaksi. Arvottaminen korkeasta iästä on kuitenkin implisiittis-

tä. *Hiekka tiimalasissa vähenee* tarkoittaa, että urheilija on kohta liian vanha pelaamaan huipputasolla.

4.3.3 Kyvykkyys Helsingin Sanomissa

Myönteiseen kyvykkyteen liittyvä arvottaminen on sosiaalisen hyväksynnän yleisin laji aineistossani. Koko aineiston (N=1116) sosiaalisesta hyväksynnästä (N=614) 39,9 % kuuluu myönteisen kyvykkyuden arvottamiseen. Helsingin Sanomissa myönteistä kyvykkyyttä esiintyy eniten hopeaa voittaneiden miesjääkiekkoilijoiden pelaajiarviossa (HS10). Siihen on koottu urheilijoiden hyvät ja huonot puolet eksplisiittisesti ilmaistuna, eikä arvottamisen todellista merkitystä tarvitse tulkita implisiittisestä arvottamisesta. Vaikka teksti on julkaistu hävityn finaalin jälkeen, on myönteinen arvottaminen kuitenkin pääosassa. Esimerkki (17) on tekstistä HS10 eli eniten myönteistä kyvykkyyttä sisältävästä aineiston tekstistä. Myös esimerkit (16) ja (18) ovat sellaisista teksteistä, jotka käsittelevät miesjääkiekkoilijoiden menestystä. Esimerkeissä (16–20) esiintyy kaikissa myönteistä kyvykkyyttä.

- (16) Niittymäestä, 25, tuli kuitenkin Suomen ykköstorjuja ja koko turnauksen paras maalivahti. (HS6)
- (17) Yhä päällikkö. Synnynnäinen maalintekijä ja suurten otteluiden superratkaisija. (HS10)
- (18) ”Kova pitää joukkueen olla, kun yltää hopealle” (HS8)
- (19) ”Olin näiden kisojen paras ampuja. Siihen pitää olla tyytyväinen”, Puurunen kehaisi ihan ansaitusti itseään. (HS15)
- (20) Janne Lahtela on silti kumpareiden kuningas. – – ”Hän opetti minulle kaiken mitä osaan”, olympiavoittaja kertoi. (HS3)

Esimerkeissä (16–18) lähes kaikki sanat ovat merkittäviä, sillä ne arvottavat myönteisesti kyvykkyyttä. Jääkiekkoilijat saavat eksplisiittistä myönteistä ihailua erityisesti seuraavien ilmaisujen kautta: *ykköstorjuja*, *paras*, *päällikkö*, *maalintekijä*, *superratkaisija* sekä *kova joukkue*. Esimerkissä (19) onnistunut urheilija kehuu itse itseään: *olin näiden kisojen paras ampuja*. Urheilija arvottaa myös tyytyväisyyteen kuuluvaa tunnetta: *pitää*

olla tyytyväinen. Olympialaisten yllättäjä Puurunen saa myönteistä ihailua myös muilta, mutta tässä esimerkissä urheilijan itsensä arvottaminen pääsee esille. Toimittaja antaa hyväksyntänsä myönteiselle arvottamiselle sanoilla *ihan ansaitusti*. Suomalaisessa kulttuurissa ei ole tapana kehua itseään liikaa. Onnistuneet urheilijat arvottavat aineistossani yleisesti enemmän tunteita tai tapahtumia kuin itseään [ks. esimerkit (81) ja (82)].

Myönteistä kyvykkyyttä voisi olettaa esiintyvän eniten niissä teksteissä, jotka kertovat suomalaisten voittamista mitaleista, mutta näin ei aina ole. Teksti *Ronkainen palasi parasvaloihin* (HS3) kertoo Mikko Ronkaisen kumparelaskussa saavuttamasta olympiahopeasta. Kirjoittaja ei liiemmin kehu yllättäjäurheilijaa koko tekstissä, vaikka siihen saavutuksen perusteella olisi aihetta. Kehuja samassa tekstissä saa yllättäjä-Ronkaisen sijaan epäonnistunut urheilija Janne Lahtela, jolta olympiamitalia odotettiin [ks. esimerkki (20)]. Kirjoittaja kutsuu Lahtelaa *kumpareiden kuninkaaksi* ja laittaa vahvistukseksi vielä kanadalaisen olympiavoittajan ylistävän lausunnon vuoden 2002 olympiavoittajasta. Vaikka näkökulma on aina arvottajalla (urheilijalla, kilpakumppanilla, valmentajalla), kuuluu kertojan ääni aina tekstistä. Kertoja eli tekstin kirjoittaja voi valita arvotettavan asian ja sen, arvottaako hän asiaa lisää tai toisesta näkökulmasta. Urheilujournalismin teksteissä yleistä on subjektiivinen ääni eli kirjoittajan ääni näkyy selkeästi. (Ks. luku 3.2.)

Myönteiseen kyvykkyyteen kuuluvat kehut urheilijan taidoista, mutta kielteinen kyvykyys ei aineistossani koskaan ilmene yhtä loukkaavina ilmauksina kuin taulukon 1 esimerkeissä (typerä, taitamaton). Epäonnistunuttakaan urheilijaa ei moitita sanalla hidas, vaan sama asia selitetään implisiittisesti, kuten *vauhti ei riittänyt*. Kielteistä kritisointia kyvykkyydestä esiintyy esimerkeissä (21–26).

- (21) Suomen miehet perässähiihtäjiä (HS22)
- (22) Hän jäi yllättäen yli minuutin lisää kärjelle. (HS22)
- (23) Lassila oli kuitenkin niin puhki, että hänellä oli vaikeuksia pysyä paanalla. (HS21)

- (24) ”Hän kaipaa vielä kokemusta, ja laskua pystyy teknisestikin aina parantamaan”, pohti Kimmo Mustonen, lumilautajoukkueen päävalmentaja. (HS14)
- (25) ”Tämä on minun tasoni tällä hetkellä.” (HS24)
- (26) Suomi ei saanut Torinosta ainuttakaan kultamitalia (HS16)

Helsingin Sanomien aineistossa harvinaisen suorasanainen otsikko on esimerkki (21), jossa *perässähiihtäjillä* viitataan Suomen mieshiihtäjien kymmenenteen sijaan viestissä. Itse jutussa kielteinen kritisointi on implisiittisempää kuin otsikossa, kuten esimerkistä (22) näkyy. Urheilijaa ei tässä kritisoida sanoin heikko, hidas tai epäluotettava, vaan epäonnistunut suoritus tuodaan esiin lisääntyneen aikaeron kautta. Sana *yllättäen* korostaa vielä odotusten olleen korkeammat kuin lopullinen tulos. Eksplisiittistä kielteistä kritisointia kyvykkyydestä esitetään hiihtäjistä, jolta odotettiin parempaa suoritusta esimerkissä (23): *niin puhki, että hänellä oli vaikeuksia pysyä paanalla*. Valmentajan suorasanaisuudesta kertoo esimerkki (24). Kritisoivalta urheilijalta (Niina Sarias) ei kukaan odottanut olympiamitalin arvoista suoritusta, mutta sijoitus oli joka tapauksessa pettymys. Valmentajan sanat (*hän kaipaa vielä kokemusta*) eivät kuitenkaan missään nimessä ole loukkaavat, sillä urheilija on varmasti itsekkin tietoinen näistä puutteistaan. Urheilija kritisoi vuorostaan itseään esimerkissä (25). Oman kyvykkyyden kielteinen arvio (*tämä on minun tasoni*) sisältää pettymyksen kuudennesta sijasta, mutta toisaalta kommentti voi olla myös huomautus niille, jotka kasasivat epärealistisia odotuksia urheilijan menestyksestä.

Esimerkissä (26) arvotetaan koko Suomen joukkuetta tai laajemmin ajatellen Suomea urheilumaana: *Suomi ei saanut ainuttakaan kultamitalia*. Joka tapauksessa Suomen arvottaminen on tässä ihmisten arvottamista, sillä se sisältää implisiittistä arvottamista suomalaisurheilijoiden menestyksestä. Seuraavissa lauseissa arvottaminen muuttuu implisiittisestä eksplisiittiseen: *Suomi ei saanut Torinosta ainuttakaan kultamitalia, Suomen menestys oli toivottua heikompa, Suomalaisurheilijat epäonnistuivat, Suomalaisurheilijat olivat huonoja*. Vertailulauseet ovat omia esimerkkejäni.

4.3.4 Kyvykkyys Ilta-Sanomissa

Naisurheilijoihin viitataan miesurheilijoita useammin etunimellä (ks. Pirinen 2006), ja tätä voidaan pitää jonkinlaisena työttelynä. Etunimen käyttö voidaan tulkita urheilijan pätevyyttä vähättelevänä ja siksi asia liittyy kyvykkyuden arvottamiseen. Helsingin Sanomien aineistossani ei kuitenkaan ole toistuvasti käytetty etunimiä naisurheilijoista puhuttaessa miesurheilijoita enempää. Ilta-Sanomissa etunimiä käytetään selvästi useammin. Hiihtäjä Aino-Kaisa Saarista kutsutaan Aino-Kaisaksi ja Aikuksi (IS10). Alppi-hiihtäjä Tanja Poutiaista kutsutaan Tanjaksi (IS12 ja IS13) ja taitoluistelija Kiira Korpea Kiiraksi sekä kaunottareksi (IS14). (Kiira Korpea koskevat tekstit eivät kuulu tutkimusaineistooni, koska hän ei kuulu epäonnistujiin eikä yllättäjiin. Korvesta on kuitenkin kirjoitettu samassa tekstissä kuin Susanna Pöykiöstä.) Ne tekstit, joissa etunimiä käytetään, ovat yllättäen naistoimittajien kirjoittamia. Miestoimittajan kirjoittamassa jutussa (IS2) Aino-Kaisa Saarinen on korrektisti Saarinen otsikkoa lukuun ottamatta. Poikkeuksena on teksti IS15, jossa miestoimittaja kutsuu toistuvasti kumparelaskija Mikko Ronkaisen vaimoa pelkästään etunimellä. Vaimoa itsessään ei arveteta tekstissä muutoin kuin nimeämistavalla, vaan hänen haastattelunsa kautta arvetetaan Mikko Ronkaista. Etunimellä työttely on kuitenkin silmiinpistävää, sillä se toistuu lyhyehkössä tekstissä monta kertaa. Miesurheilijoistakin käytetään jonkin verran etunimiä, mutta niitä esiintyy lähinnä joukkueovereiden tai valmentajien lausuntoja sisältävissä sitaateissa. Jääkiekkoa ja curlingia käsittelevissä jutuissa urheilijoita kutsutaan koko nimillä tai sukunimillä. Tämä lienee selkeämpää, koska samassa jutussa puhutaan useasta urheilijasta. Esimerkeissä (27–31) esiintyy myönteiseen kyvykkyyteen liittyvää arvottamista.

- (27) Päällikön tykki puhui (IS24)
- (28) Olympiaturnauksen parasta kiekkoa pelannut Venäjä turhautui täydellisesti Suomen murhaavan viisikkopuolustuksen edessä. (IS5)
- (29) Joukkue on seitsemästä pelistä viidessä pitänyt nollan, maaliero on 27–5, koko kisoissa on hävitty yksi erä. – – Ja silloisen Neuvostoliiton peliä Suomenkin murskaavat esitykset nyt muistuttavat. (IS5)
- (30) Yllätysnimi Markku Koski kieppui pronssia kovatasoisessa half pipen finaalissa. (IS21)

(31) Mikko Ronkainen pomppi rinteestä hopeaa. (IS15)

Ilta-Sanomien jääkiekkoa koskevissa teksteissä on erittäin runsaasti myönteiseen kyvykkyyteen liittyvää arvottamista. Teksteissä IS5 ja IS16 sitä on molemmissa 20 kertaa. Esimerkissä (27) *päälliköllä* tarkoitetaan jääkiekkoilija Olli Jokista ja *tykki puhui* viittaa hänen tekemäänsä ottelun voittomaaliin. Suomen *viisikkopuolustusta* arvotetaan esimerkissä (28) *murhaavan* hyväksi. Esimerkki (29) sisältää neljä eri myönteiseen kyvykkyyteen liittyvää arvottavaa ilmaisua: viidessä pelissä vastustaja jäänyt maalilta, suuri maaliero Suomen hyväksi, vain yksi erä hävitty ja lisäksi Suomen peli on verrattavissa takavuosien menestyjään Neuvostoliittoon. Esimerkeissä (27–30) esiintyy runsaasti viihteellisiä ilmauksia: *päällikkö*, *tykki*, *murhaava* ja *murskaava*. Värikäs kielenkäyttö on tyypillistä urheilujournalismissa (ks. luku 2.1.2) ja se näkyy Ilta-Sanomissa selkeästi. Jääkiekkoa koskevissa teksteissä (IS5, IS16, IS17 ja IS25) käytetään myös seuraavia sodankäyntiin ja tappeluun liittyviä ilmaisuja: *tappaa alivoima*, *jyrätä*, *ampua*, *ladata*, *olla ilmiliekeissä*, *kukistaa*, *mättää kuonoon*, *kaatua taistelemalla*, *aseeton*, *osuma*, *uuvutustaistelu* sekä *murskatappio*. Sotateeman sopivuudesta urheiluun voi olla montaa mieltä, mutta ainakin lajina jääkiekko soveltuu yksilölajeja paremmin tämänkaltaiseen kielelliseen arvottamiseen. Onhan jääkiekossa jo valmiiksi kaksi joukkuetta, jotka hyökkäävät ja puolustavat yhteisten pelisääntöjen mukaan.

Esimerkeissä (30) ja (31) arvotetaan urheilijoiden myönteistä kyvykkyyttä kertomalla heidän voittamistaan mitaleista. Sanavalinnat ovat kuitenkin hyvin erilaiset kuin kiekko-teksteissä. Ilmaukset *kieppui pronssia* ja *pomppi rinteestä* saavat lumilautailun ja kumparelaskun näyttämään naurettavalta jääkiekon rinnalla. Jääkiekko saa lajeista eniten huomiota Suomessa (ks. luku 2.1), ja aineistoni perusteella myös huomion laadussa on eroa. Esimerkeissä (32–36) esiintyy kielteiseen kyvykkyyteen kuuluvaa arvottamista.

(32) Jauhojärvi, ihan ventti (IS9)

(33) Kanada nappasi kuusi pistettä Suomen valtavan virheen takia. (IS20)

(34) Kun neljäs osuma tuli heti toisen erän alussa, päävalmentaja Hannu Sain-tula otti maalivahti Noora Rädyn vaihtoon. (IS17)

- (35) Hänellä jäi paino taakse jo radan yläosalla, ja horjahdus vei aikaa. Kun kohta perään tuli toinenkin virhe, peli oli pelattu. (IS12)
- (36) Tänä talvena meno on tökkinyt. Suurpujottelucupissa hän on sijalla 14, ja vain kerran hän on ollut kymmenen parhaan joukossa, kuudes. (IS13)

Hidasta ja heikkoa urheilijaa arvotetaan kielteisestä kyvykkyydestä esimerkissä (32) sanalla *ventti*. Esimerkissä (33) Suomen curling-joukkuetta arvotetaan kielteisesti *valta-van virheen takia*. *Neljäs osuma* tarkoittaa vastustajan tekemää neljättä maalia esimerkissä (34). Virkkeessä arvotetaan jääkiekon naisten joukkuetta implisiittisesti. *Maalivahti otettiin vaihtoon* on hienovaraisesti ilmaistu, kun piilevänä merkityksenä on, että hän tai koko joukkue pelasi heikosti. Esimerkissä (35) analysoidaan alppihiihtäjää suorituksen kautta kriittisesti. Arvottaminen on asianmukaista, ja kielteisen kyvykkyyden arvottajana on kirjoittaja itse (*jäi paino taakse, horjahdus vei aikaa, toinenkin virhe, peli oli pelattu*). Myös esimerkissä (36) arvotetaan samaa urheilijaa. *Meno on tökkinyt* on melko eksplisiittinen ilmaisu siitä, että urheilija on suoriutunut heikosti. Kirjoittaja arvottaa myös sijoituksia *kuudes ja neljästoista* kielteisesti.

4.3.5 Sinnikkyys Helsingin Sanomissa

Myönteistä sinnikkyyttä esiintyy kolminkertainen määrä kielteiseen sinnikkyYTEEN verrattuna koko aineistossa yhteensä. SinnikkyYTEEN kuuluvat piirteet näkyvät taulukossa 1. Vaikka pettymyksiä tulikin Torinon olympialaisissa, esitetään suomalaisurheilijat silti useammin sisukkaina ja sinnikkäinä kuin raukkamaisina ja laiskoina. Seuraavissa esimerkeissä (37–42) on myönteistä sinnikkyyttä.

- (37) näkymättömän uurastuksen mestari (HS10)
- (38) energiapommi, ikiduunari (HS10)
- (39) ”Jokaisesta pelaajasta huokuu, että maalivahtiin voi luottaa” (HS6)
- (40) Uusipaavalniemi oli jo koulussa sinnikäs ja matemaattisesti lahjakas. (HS5)
- (41) Tuntumassa oli muitakin takaa-ajajia, mutta Puurusen potkuissa riitti vielä ruutia. (HS15)

- (42) Saarinen yltyi tiistaina hurjaan vireeseen ja oli Suomen joukkueen vahvempi lenkki olympiakisojen sprinttaviestissä (p), josta palkinnoksi tuli pronssia. (HS18)

Suomalaisjääkiekkoilijoiden väsymättömyyttä ja luotettavuutta kuvaillaan esimerkeissä (37) ja (38). Ilmaisuihin *näkymättömän uurastuksen mestari* vihjaa, että tuloksen takana on muitakin joukkueen pelaajia kuin ne, jotka saavat eniten tehopisteitä. Maalivahdin luotettavuutta arvostaa koko jääkiekkjoukkue [ks. esimerkki (39)]. Tällaisen arvottamisen voi nähdä myös isänmaallisuuteen ja sankariuden odotuksiin viittaavana kielellisenä valintana. Sinnikkyys saa eksplisiittistä arvottamista esimerkissä (40). Samassa lauseessa on myös myönteistä arvottamista kyvykkyydestä (*lahjakas*). Yllättäjä Paavo Puurusta arvotetaan myönteisellä sosiaalisella hyväksynnällä [ks. esimerkki (41)] tämän sijoituttua olympialaisissa neljänneksi: *Puurusen potkuissa riitti vielä ruutia*. Kokeneen urheilijan saama ihailu liittyy sinnikkyuteen ja sankarillisuuteen.

Odotuksista poiketen ei sisukkuudesta, sankarillisuudesta ja sinnikkyudesta löydy kovin montaa eksplisiittistä arvottamista. Implisiittisesti hiihtäjän sinnikkyudesta ja päättävyydestä kirjoitetaan esimerkissä (42). Suluissa oleva p tarkoittaa hiihtotavan olleen perinteinen. Samalla kun *hurjaan vireeseen yltyneenä* Aino-Kaisa Saarista keuhutetaan *vahvemmaksi lenkiksi*, saa toinen urheilija (Virpi Kuitunen) hienovaraista kritisointia heikompana lenkkinä olemisesta. Lisää kielteiseen sinnikkyuteen liittyvää arvottamista esittelen kohdissa (43–46).

- (43) Suomen kaksikon voimasuhteet heilahtivat eilen yllättävään järjestykseen, sillä etukäteen vahvempi hiihtäjä Virpi Kuitunen ei ollut parhaassa vireessään. (HS18)
- (44) ”Harmittaa eniten muitten puolesta, koska sippaamiseni pilasi koko viestin”, lyhytsanainen Lassila mutisi.
- (45) Ahoselle ojennettiin kultamitalia kuin tarjottimella, sillä hän oli avauskierroksen jälkeen toinen. (HS12)
- (46) ”Niina laski turhan varovaisesti, kovassa kisassa se ei riitä.” (HS14)

Esimerkki (43) on samasta tekstistä kuin esimerkki (42). Kuitusta ei kuitenkaan moitita suoraan huonoksi, vaan todetaan, ettei hän ollut *parhaassa vireessään*. Kun kahden hengen joukkueesta toinen on yllättäjä ja toinen epäonnistuja, ja lopputuloksena on kolmas sija olympialaisissa, sisältää teksti implisiittistä arvottamista monesta eri kategoriasta. Aineistossani ei pohdita sitä, voivatko ennakkoon asetetut odotukset tuoda urheilijalle niin suuria paineita, että etukäteen heikompana pidetyn voikin olla helpompi menestyä kenties uran tärkeimmällä hetkellä.

Epäluotettavana voidaan pitää urheilijaa, joka *sippaamisellaan* estää koko joukkueen menestymisen [ks. esimerkki (44)]. Lähes varman mitalin menettämisestä kritisoidaan implisiittisesti mäkihyppääjä Janne Ahosta esimerkissä (45): *Ahoselle ojennettiin kultamitalia kuin tarjottimella*. Koska urheilijan kyvykkyydessä ei ole mitään kielteistä kritisoitavaa, etsitään syytä epävarmuudesta. Epäonnistunutta urheilijaa ei kuitenkaan kritisoi kukaan muu kuin toimittaja, sillä valmentaja syyttää epäreiluja tuuliolosuhteita ja urheilija jättää koko haastattelun väliin. Esimerkissä (46) valmentaja kritisoi urheilijaa kielteisestä sinnikkyudesta: *laski turhan varovaisesti, se ei riitä*. Kritisoija on tietenkin myös toimittaja, joka julkaisee sitaatin ilman toisenlaisen näkemyksen esittämistä. Lisäksi urheilijaan viitataan tässä vain etunimellä *Niina laski*. Jos virkkeen alku muutettaisiin muotoon *Sarias laski*, olisi mielikuva urheilijasta hieman ammattimaisempi.

4.3.6 Sinnikkyys Ilta-Sanomissa

Yksi myönteisen sinnikkyuden arvoittava piirre on sankarillisuus. Sankareiden luominen on urheilujournalismille olennaista (ks. luku 2.3), mutta itse sanaa *sankari* ei Helsingin Sanomien aineistossani juurikaan käytetä. Samantapaisia sanoja HS:n aineistossa ovat muun muassa *päällikkö*, *kuningas* ja *mestari*. Helsingin Sanomien aineistoni eroaa Laineen (2011: 254) saamista tutkimustuloksista. Laineen tutkimusaineistona on suomalaisten ja ruotsalaisten iltapäivälehtien Torinon sekä Ateenan olympialaisia käsitteleviä urheilutekstejä. Hänen mukaansa sanaa *sankari* käytetään paljon ja siitä on lukuisia muunnelmia, joissa *sankari* on yhdyssanan edusosana. Ilta-Sanomien aineistoni puolestaan on osittain sama kuin Laineen tutkimuksessa, joten siinä *sankariin* viittaavia ilmauksia esiintyy huomionarvoisesti. Jääkiekon ja curlingin miesten joukkueiden pelaajista

käytetään seuraavia ilmauksia: *leijonasankari* (IS5), *myyttinen sankarihahmo* (IS18), *järkähtämätön henkinen johtaja* (IS18), *kansallissankari* (IS19), *sankari* (IS24), *päällikkö* (IS24) ja *teräsmies* (IS25). Mäkihypyn, kumparelaskun ja lumilautailun olympiamitalistien nimeäminen on IS:n aineistossa maltillisempaa: *hopeamies* (IS1), *suosikki* (IS1), *olympiahopeamitalisti* (IS15) ja *suomalaismitalisti* (IS21). Nämä ilmaisut sopivat paremmin kyvykkyyden kuin sinnikkyuden arvottamiseen. Yksikään sankaruuteen viittaavista ilmauksista ei esiintynyt naismitalisteista kertovissa jutuissa. Esimerkeissä (47–50) esiintyy myönteiseen sinnikkyyteen liittyvää arvottamista.

- (47) Se oli kaikkien aikojen Leijona-ottelu. (IS5)
- (48) Koskaan hän ei ole antanut periksi. (IS23)
- (49) ”Ei vain ollut... kaveri teki maalin enemmän, mutta taistelemalla kaaduttiin.” (IS25)
- (50) Nyt koko Suomi muistaa joukkueen kipparin Uusipaavalniemen kylmähermoisesta heitosta toissa illan välierässä Britanniaa vastaan. – – Joillakin sivuilla Uusipaavalniemestä leivotaan jo Suomen tasavallan seuraavaa presidenttiä. (IS19)

Esimerkissä (47) puhutaan *kaikkien aikojen Leijona-ottelusta*, mutta ilmaisulla arvotetaan Suomen hienosti pelanneita jääkiekkoilijoita. Sinnikkyuden kriteereistä moni sopii tähän: sisukas, rohkea, sankarillinen, väsymätön, päättäväinen ja sinnikäs (ks. taulukko 1 sivulla 34). Urheilijan periksiantamattomuutta arvotetaan eksplisiittisesti esimerkissä (48): *Koskaan hän ei ole antanut periksi*. Arvottajana on toimittaja itse. Myönteiseen sinnikkyyteen viittaa *taistelemalla kaaduttiin* esimerkissä (49). Sota-aiheista sanontaa käyttää urheilija itse ja sinnikkyuden arvottaminen on implisiittistä. Curling-joukkueen kapteenia arvotetaan luotettavaksi ja päättäväiseksi hänen urotekonsa eli *kylmähermoisen heittonsa* perusteella esimerkissä (50). Teksti jatkuu viittauksella Uusipaavalniemen sankarillisuuteen. Innokkaimmat kannattajat haluaisivat idolinsa Suomen presidentiksi. Esimerkeissä (51–52) on sekä myönteiseen että kielteiseen sinnikkyyteen luokiteltavaa arvottamista. Esimerkki (53) kertoo kielteisen sinnikkyuden arvottamisesta.

- (51) Janne Ahosen piti ottaa mäkimitali, mutta sen nappasikin Matti Hautamäki. Antti Autin tai Risto Mattilan piti loistaa halfpipessa, mutta mitali

kaulassa Suomeen palaakin Markku Koski. Janne Lahtela ja Sami Mustonen tulivat kumparelaskupaikalle mitalikunnossa, mutta olympiahopea ripustetaankin tänään Torinossa Mikko Ronkaisen kaulaan. (IS7)

- (52) Suosikit ovat pettäneet yksi toisensa jälkeen, ja yllättäjät ovat nousseet esiin. Toistaiseksi pettäneitä kultatoivoja ovat olleet Hannu Manninen, Antti Autti, Risto Mattila, Janne Ahonen, Janne Lahtela ja Virpi Kuitunen. Venyjiä on ollut, mutta koko joukkue on selvästi perässä tavoitetaan. (IS3)
- (53) Gottwald on tottunut näkemään Mannisen romahduksia arvokisoissa. Hänen mielestään voittajaksi kruunataan se, joka sitä eniten haluaa. (IS4)

Esimerkissä (51) olympialaisten epäonnistujia eli Ahosta, Auttia, Mattilaa, Lahtelaa ja Mustosta kritisoidaan kielteisestä sinnikkyydestä (epävarma, epäluotettava). Sen sijaan yllättäjät Hautamäki, Koski ja Ronkainen saavat myönteistä arvottamista (sisukas, sankarillinen, luotettava). Myönteinen arvottaminen voisi hyvin perustua myös kyvykkyyteen, mutta laajempi konteksti luokittelee arvottamisen sinnikkyudeksi.

Esimerkissä (52) toinen sekä toiseksi viimeinen lause sisältävät myönteistä arvottamista sinnikkyydestä (*yllättäjät ovat nousseet esiin, venyjiä on ollut*). Kaikki muu onkin eksplisiittistä kielteistä arvottamista sinnikkyydestä. *Suosikit ovat pettäneet* on hienovaraisesti sanottu siihen verrattuna, miten teksti jatkuu. Urheilijoiden nimeltä mainitseminen ja pettämisen korostaminen on jo melko julman eksplisiittistä kielteistä arvottamista. Olympiakultaa ei voi luvata voittavansa. Lupausten pettämisen korostamisen sijaan implisiittisempään arvottamiseen pyrkivän tekstin voisi muotoilla esimerkiksi muotoon *odotukset eivät täytyneet*. Esimerkin (52) lopussa arvioidaan vielä koko joukkuetta eli suomalaisurheilijoita olympialaisissa. *On selvästi perässä tavoitetaan* voidaan tulkita sekä kielteiseen sinnikkyyteen että kielteiseen kyvykkyyteen kuuluvaksi.

Epäonnistuja Hannu Mannista arvioidaan kielteisestä sinnikkyydestä esimerkissä (53). Arvottajana on hänen itävaltalainen kilpakumppaninsa, joka vastoin suomalaisten ennako-odotuksia voitti olympiakultaa. Gottwaldin haastattelusta kuuluu kuitenkin selkeästi myös toimittajan ääni eli arvottajana ei ole yksin Gottwald. Mannisen *romahtamista* voidaan pitää toivottomuutena, epävarmuutena ja keskittymiskyvyttömyytenä (ks. taulukko 1). Mannisella ei myöskään arvottamisen mukaan ole tarpeeksi halua voittoa.

4.4 Sosiaalinen kunnioitus

Sosiaaliseen kunnioitukseen kuuluu uskottavuus, rehellisyys, moraalisuus ja korruptoituneisuus, joita tarkastellaan käytetyistä kielellisistä ilmaisuista. Sosiaalinen kunnioitus on esitetty taulukossa 2 sivulla 35. Helsingin Sanomien aineiston (N=425) arvottamisesta vain 5,6 % (N=24) kuuluu sosiaaliseen kunnioitukseen. Myönteistä totuudenmukaisuutta esiintyy aineistossa jonkin verran (N=16), mutta muita osa-alueita hyvin vähän: kielteistä totuudenmukaisuutta viisi kertaa, myönteistä asianmukaisuutta kahdesti ja kielteistä asianmukaisuutta vain kerran. Näin ollen Helsingin Sanomien aineistossa esiintyvistä sosiaalisen kunnioituksen arvottamisesta 66,7 % on myönteistä totuudenmukaisuutta.

Ilta-Sanomien aineistossa (N=691) sosiaalista kunnioitusta esiintyy selvästi enemmän kuin Helsingin Sanomissa, sillä sitä on 14,2 % kaikista ihmisten ja tunteiden arvottamisesta. Sosiaalisen kunnioituksen luokista eniten IS:ssa on myönteiseen totuudenmukaisuuteen kuuluvaa arvottamista (N=35) ja vähiten kielteiseen totuudenmukaisuuteen kuuluvaa (N=9). Prosentteina ilmaistuna Ilta-Sanomien aineistossa on myönteistä totuudenmukaisuutta 35,7 %, kielteistä asianmukaisuutta 29,6 %, myönteistä asianmukaisuutta 25,5 % ja kielteistä totuudenmukaisuutta 9,2 % sosiaaliseen kunnioitukseen kuuluvasta arvottamisesta.

4.4.1 Totuudenmukaisuus ja asianmukaisuus Helsingin Sanomissa

Sosiaaliseen kunnioitukseen kuuluvaa totuudenmukaisuuden ja asianmukaisuuden arvottamista on Helsingin Sanomien aineistossa kaiken kaikkiaan melko vähän (N=24). Suomalaisurheilijat noudattavat aineiston perusteella reilua urheiluhenkeä, eikä teksteissä ilmene juurikaan kielteistä paheksuntaa (N=6). Myönteistä ylistystäkin ei kovin paljon esiinny (N=18) – suomalainen urheilukansa taitaa pitää reiluutta ja rehellisyyttä itsestään selvänä asiana. Esimerkeissä (54–57) on myönteistä totuudenmukaisuutta ja esimerkissä (58) kielteistä totuudenmukaisuutta.

- (54) Antti Kuisma otti vapaaehtoisesti syntipukin roolin, kun Suomen joukkue putosi heti avausosuudella kultataistelusta yhdistetyn joukkuekisassa. (HS13)
- (55) ”Paljon annettiin vastuuta, ja paljon tuli munattua”, Kuisma tilitti nöyränä maalialueella. (HS13)
- (56) Tallus ei häpeillyt lainkaan lannistumisestaan loppusuoran kirikamppailussa. (HS11)
- (57) Manninen myönsi, että kilpailulataus laimeni, kun hiihto ei kulkenut. (HS17)
- (58) ”Minua varmaan pidetään taas Suomen suurimpana selittelijänä, mutta itse laskin sen suksen rikki”, hän painotti. (HS23)

Esimerkeissä (54) ja (55) urheilija myöntää rehellisesti epäonnistumisensa: *otti vapaaehtoisesti syntipukin roolin, tilitti nöyränä*. Myönteinen totuudenmukaisuus pettymyksestä mahdollistaa sen, ettei tekstissä esiinny suoranaista kritisointia urheilijan kyvykkydestä ja sinnikkydestä. Esimerkeissä näkyvät myös odotukset menestyksestä (*putosi kultataistelusta kilpailun alussa*) sekä luottamus (*paljon annettiin vastuuta*). Esimerkeissä (56) ja (57) suomalaisurheilijat esiintyvät jälleen rehellisinä: *ei häpeillyt, myönsi*. Jos samoja esimerkkejä tarkastelee sosiaalisen hyväksynnän sinnikkyuden näkökulmasta, saa Tallus esimerkissä (56) myönteistä ihailua, mutta Manninen saa kielteistä kritisointia esimerkissä (57). Näistä virkkeistä ensimmäisessä urheilija antaa kaikkensa, mutta jälkimmäisessä urheilija ei edes viitsi yrittää täysillä.

Esimerkissä (58) urheilija itse korostaa rehellisyyttään tuomalla esiin muiden epäilyt kielteisestä totuudenmukaisuudesta: *pidetään selittelijänä*. Esimerkki sopisi näin irrallisenä myönteiseen totuudenmukaisuuteen, mutta konteksti luokittelee sen tarkemmin. Epärehellisenä urheilija saatetaan esittää tilanteessa, jossa ennakkosuosikki on epäonnistunut, mutta urheilija itse ei myönnä pettymystä. Sosiaaliseen kunnioitukseen kuuluva kielteinen totuudenmukaisuus esitetään kuitenkin hienovaraisen implisiittisesti. Kirjoittaja ei hauku urheilijaa huijariksi, mutta hän saa lukijan ajattelemaan itse niin. (Ks. HS12 ja HS17.)

Kielteistä totuudenmukaisuutta esiintyy myös Reposen (2006d, 2006e) artikkeleissa naishiihtäjistä (HS20 ja HS21), joissa hiihtäjä Virpi Kuitusen epäonnistuneita suorituksia ihmetellään. Kuitusen kehutaan ensin normaalisti olevan taktikoinnin mestari ja hänen hiihtoaan kehutaan vaivattoman näköiseksi, eikä viestiosuuden odotettua huonompaa tulosta pidetä uskottavana. Kuitunen itse vakuuttelee tyytyväisyyttä keskinkertaiseen hiihtoonsa, mikä on kirjoittajan mielestä outoa. Kielteinen totuudenmukaisuus tässä tapauksessa voi myös olla ulkopuolelta tulevien odotusten liiallista suureellisuutta ja urheilijan yritystä laskea niitä. Toisessa tapauksessa Reponen huomauttaa Kuitusen selitelleen huivin käyttöä eri päivinä eri tavalla. Hiihtäjältä ei saada selkeää vastausta siihen, vaivaako häntä kurkkukipu ja vilustuminen vai ei. Esimerkissä (59) esiintyy myönteiseen asianmukaisuuteen kuuluvaa arvottamista ja esimerkissä (60) kielteiseen asianmukaisuuteen kuuluvaa arvottamista.

(59) Kuismalle koko joukkue näytti antavan täyden tukensa. ”Ei tässä tervaa lähdetä hakemaan”, Tallus vastasi kysymykseen, aiotaanko Kuisma nyt tervata ja höyhentää. (HS13)

(60) Rajusti taklaava puolustaja (HS10)

Vaikka yksi joukkueesta epäonnistuu, ovat muut reiluja häntä kohtaan. Reiluus (*ei tässä tervaa lähdetä hakemaan*) kuuluu myönteisen asianmukaisuuden arvottamiseen ja tämä näkyy esimerkissä (59). Joukkueoveria (Kuismaa) ei moitita eikä tervata, vaikka toimittajat yrittävätkin saada kärkkäitä kommentteja Tallukselta. Helsingin Sanomien ainoa kielteistä asianmukaisuutta sisältävä ilmaisu *rajusti taklaava* voidaan myös tulkita myönteisenä kyvykkyytenä urheilijan vahvuudesta ja tehokkuudesta. Tämä näkyy esimerkissä (60). Myönteisyys ja kielteisyys ovat aina sidonnaisia kontekstiin (Thompson & Hunston 2000: 22).

4.4.2 Totuudenmukaisuus ja asianmukaisuus Ilta-Sanomissa

Sosiaaliseen kunnioitukseen liittyvää arvottamista on Ilta-Sanomien aineistossani (N=98) selvästi enemmän kuin Helsingin Sanomien aineistossa (N=24). Totuudenmukaisuuteen kuuluvaa arvottamista on Ilta-Sanomissa yhteensä 44 kertaa ja Helsingin

Sanomissa 21 kertaa. Asianmukaisuuteen kuuluvaa arvottamista esiintyy Ilta-Sanomien aineistossa (N=54) monin kerroin enemmän kuin Helsingin Sanomissa, jossa sitä esiintyi yhteensä vain 3 kertaa. Esimerkeissä (61) ja (62) esiintyy myönteiseen totuudenmukaisuuteen kuuluvaa arvottamista. Kielteiseen totuudenmukaisuuteen kuuluvaa arvottamista on esimerkeissä (63) ja (64).

- (61) Hautamäki menetti kullan yhdellä tuomaripisteellä, mutta tiesi tarkkaan mistä vähennys tuli. ”Molempien hyppyjen loppuilmalennossa oli haparointia. Siitä ne pisteet menivät”, Hautamäki sanoi. (IS1)
- (62) ”Se touhu meni ihan överiksi, se on pakko myöntää, mutta joskus käy niin kun on niin suurella tunteella pelissä”, Ruutu sanoi MM-kisojen jälkeen. (IS23)
- (63) Torinon sankarit ja konnat (IS8)
- (64) Alppihiihtäjä Kalle Palander tietää, että hän on Suomessa selittäjän maineessa. (IS11)

Esimerkissä (61) hopeaa saavuttanut urheilija myöntää rehellisesti, ettei kultamitali olisi kuulunutkaan hänelle. Hän *tiesi mistä vähennys tuli: Pisteet menivät* haparoinnin vuoksi. Esimerkissä (62) urheilijalta haetaan totuudenmukaista selitystä liian rajuun pelitapaan. Avoin ja uskottava selitys myös saadaan: *Se touhu meni ihan överiksi, se on pakko myöntää*. Myönteisen totuudenmukaisuuden arvottavat ilmaisut ovat Ilta-Sanomien aineistossa yleisimmin urheilijoiden sitaateissa. Kirjoittaja ei erityisesti korosta urheilijan totuudenmukaisuutta.

Kielteinen totuudenmukaisuus on kaikista ihmisten ja tunteiden arvottamisen alueista se, jota Ilta-Sanomien aineistossani esiintyy vähiten (N=9). *Torinon sankarit ja konnat* on Ilta-Sanomien otsikko [ks. esimerkki (63)]. *Konna* on kielteiseen totuudenmukaisuuteen kuuluva ilmaisu. Itse artikkelissa konnalla tarkoitetaan muun muassa epäonnistuneita urheilijoita Hannu Mannista ja Janne Ahosta. Epäonnistuneen urheilijan arvottaminen on tässä julmaa. Esimerkissä (64) urheilijan arvotetaan olevan *selittäjän maineessa*. Kielteiseen totuudenmukaisuuteen kuuluva arvottaminen on implisiittistä, sillä kirjoittaja ei itse arvota suoraan urheilijaa. Esimerkeissä (65–67) esiintyy myönteiseen asianmukaisuuteen kuuluvaa arvottamista.

- (65) ”Harvalle suodaan tällainen mahdollisuus”, vaatimattomuuden perikuva kiitti. – – ”Pelaajalle, kuten Teppo, joka on upea henkilö, olisi suonut sen yhden askeleen korkeammalle”, – – kapteeni Saku Koivu tunnusti. (IS25)
- (66) ”Itse asiassa toivoin Jannelle voittoa”, Hautamäki sanoi. (IS1)
- (67) Suomalaisittain ainoa auringonpilkahdus nähtiin, kun Manninen osoitti, ettei hän sittenkään ole huono häviäjä. Manninen kävi eilen maalialueella reilusti paiskaamassa parempansa kättä. (IS4)

Jääkiekkoilija Teppo Nummista arvotetaan myönteisesti ja eksplisiittisesti *vaatimattomuuden perikuvaksi* esimerkissä (65). Arvottajana on kirjoittaja. Urheilijan vaatimattomuus liittyy tässä hyvyyteen, moraalisuuteen, kunniallisuuteen ja välittävyteen (ks. taulukko 2). Samassa esimerkissä toinen urheilija, jääkiekkjoukkueen kapteeni Saku Koivu, arvottaa Nummista *upeaksi henkilöksi*, mikä kuuluu myös myönteiseen asianmukaisuuteen. Esimerkissä (66) hopeaa voittanut Matti Hautamäki toimii reilusti, välittävästi ja moraalisesti toivoessaan menestystä ennakkosuosikki Janne Ahoselle jopa enemmän kuin itselleen. Tämän paljastaa sitaatti *toivoin Jannelle voittoa*. Tekstin kirjoittaja ei kuitenkaan korosta Hautamäen arvottamista eksplisiittisellä ilmaisulla myönteisestä asianmukaisuudesta. Vaikka esimerkki (67) alkaakin sarkastisella huomautuksella suomalaisten heikosta olympiamenestyksestä (*suomalaisittain ainoa auringonpilkahdus*), esiintyy virkkeissä myönteiseen asianmukaisuuteen kuuluvaa arvottamista. *Manninen ei ole huono häviäjä ja kävi reilusti paiskaamassa parempansa kättä* arvottavat epäonnistunutta urheilijaa kuitenkin moraaliseksi ja reiluksi. Kielteistä asianmukaisuutta esiintyy esimerkeissä (68–70).

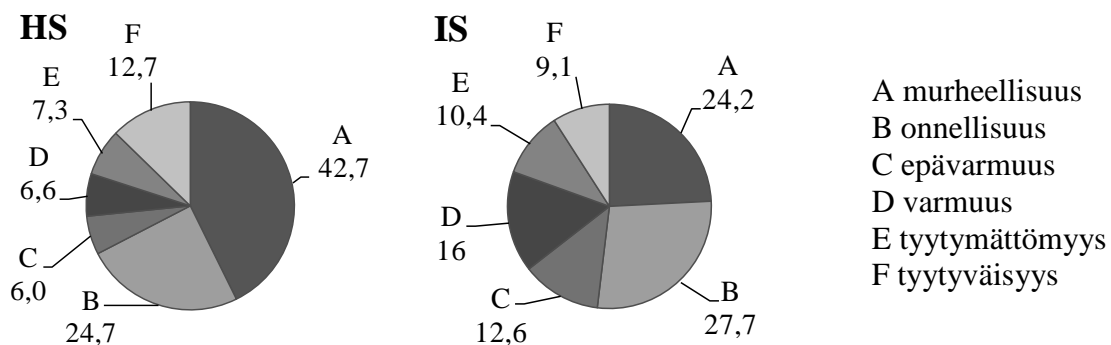
- (68) Maalissa Manninen kävi ärhentelemässä Gottwaldille sauvojen päälle hiihtämisestä. Hän myös myönsi, että oli huitaissut itävaltalaisista kisan aikana sauvallaan. (IS4)
- (69) Tai sitä, kuinka hän MM-kisoissa 1998 teloi kaksi tshekkipelaajaa. – – silloinen päävalmentaja Hannu Aravirta joutui ottamaan Ruudun puhuteluun. (IS23)

Esimerkki (68) on samasta tekstistä kuin esimerkki (67). Tässä epäonnistuja Manninen saa kielteiseen asianmukaisuuteen kuuluvaa arvottamista: *kävi ärhentelemässä, oli huitaissut sauvallaan*. Tekoja voidaan pitää moraalittomina ja epäoikeudenmukaisina.

Kielteistä arvottamista lieventää kuitenkin samassa esimerkissä esiintyvä myönteiseen totuudenmukaisuuteen kuuluva arvottaminen *hän myönsi*. Esimerkissä (69) arvotetaan jääkiekkoilija Jarkko Ruutua kielteiseen asianmukaisuuteen kuuluvalla tavalla: *teloi kaksi tshekkipelaajaa*. Kirjoittaja arvottaa urheilijaa eksplisiittisesti, sillä hän olisi voinut kertoa asian myös niin, että *Ruutu teloi* olisi muutettu muotoon *kaksi tshekkipelaajaa loukkaantui otettuaan yhteen Ruudun kanssa*. Samassa esimerkissä on toinenkin kielteiseen asianmukaisuuteen kuuluva ilmaisu: *joutui ottamaan Ruudun puhutteluun*.

4.5 Tunteiden arvottaminen aineistossa

Keskityn analyysissäni siihen tunteiden arvottamisen luokittelutapaan, joka on esitetty taulukossa 3 sivulla 38. Yhteensä tunteiden arvottamista esiintyi aineistossa (N=1116) 380 kertaa. Helsingin Sanomissa esiintyvistä arvottamisesta kokonaismäärästä (N=149) 42,7 % (N=64) on murheellisten tunteiden arvottamista ja onnellisten tunteiden arvottamista 24,7 % (N=37). Ilta-Sanomissa (N=231) esiintyy onnellisuuteen kuuluvaa arvottamista (27,7 %, N=64) hieman enemmän kuin murheellisuuteen kuuluvaa (24,2 %, N=56). Epävarmuutta, varmuutta, tyytymättömyyttä ja tyytyväisyyttä esiintyy jonkin verran vähemmän kummassakin lehdessä. Kuvioista 4 nähdään tunteiden arvottamisen jakaantuminen eri luokkiin aineistossa.

Kuvio 4. Tunteiden arvottaminen Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa

Kaikissa kuudessa tunteiden arvottamisen luokassa on kussakin vielä neljä alalajia ja lisäksi tunteiden arvottamista voidaan luokitella ilmausten intensiteetin mukaan. Alalajit ja intensiteetit on esitelty sivulla 38 olevassa taulukossa 3. Oman aineistoni tunteiden arvottamisen intensiteettejä en analysoi kuin osittain, sillä ilman vertailevia esimerkkejä samasta asiasta intensiteetin määrittäminen on hyvin subjektiivista.

4.5.1 Murheellisuus ja onnellisuus Helsingin Sanomissa

Tunteiden arvottamisen useimmiten esiintyvä argumentti on Helsingin Sanomien aineistossa murheellisuuteen kuuluva (N=64) ja Ilta-Sanomien aineistossa onnellisuuteen kuuluva (N=64). Yhteensä murheellisuuden arvottamista on 120 kertaa (31,6 %) ja onnellisuuden arvottamista 101 kertaa (26,6 %). Suomalaisurheilijoista moni epäonnistui, joten synkiltä tunteilta ei voinut välttyä. Helsingin Sanomissa murheellisuus esitetään urheilijan ja valmentajan tunteena. Suomen kansan murheellisuutta ei tuoda esiin. Murheellisuuden alalajeja ovat kurjuus ja antipatia (ks. taulukko 3). Esimerkit (70–77) kertovat murheellisuudesta ja ne kuuluvat kaikki kurjuuteen. Antipatiaa Helsingin Sanomien aineistossa ei esiinny. Esimerkit (70) ja (71) ovat Helsingin Sanomien otsikoita.

- (70) Kapteenin ura päättyi itkuun (HS4)
- (71) Suurmäki veti suomalaiset haudanvakaviksi (HS7)
- (72) Odotettu suurmäen olympiafinaali päättyi suomalaisilta suureen pettymykseen, kun Matti Hautamäki oli parhaana sinivalkoisena viides. (HS7)
- (73) ”Kävi niin kuin pahimmillaan pelättiin” (HS12)
- (74) Palanderin pettymystä varmasti lisää se, että häntä on vaivannut pitkä epäonnistumisten sarja arvokisojen pujotteluissa. (HS9)
- (75) Palander myönsi, että avauslaskun välinehaaveri potutti armottomasti. (HS23)
- (76) Suomen naisiihtäjät lähtivät olympiakisojen viestiin (4 x 5 km / p + v) mitali mielessä, mutta tuloksena oli ankara pettymys ja vaatimaton seitsemäs sija. (HS21)

(77) Suomen mitalitoiveet romahtivat kohtalokkaasti (HS21)

Urheilijan *itku* esimerkissä (70) on toimintaa ja *haudanvakavuus* mielentila esimerkissä (71). Esimerkit (72–76) kuvailevat myös mielentilaa. Mäkihyppääjiltä toivottiin menestystä (*odotettu olympiafinaali*), mutta tulos oli murheellinen *pettymys*, *viides* [ks. esimerkki (72)]. Samassa virkkeessä suomalaishyppääjiä kutsutaan *sinivalkoisiksi*, mikä korostaa tekstin isänmaallisuutta. Ilman kontekstia esimerkki (73) *Kävi niin kuin pahimmillaan pelättiin* voitaisiin tulkita epävarmuuteen ja pelon mielenlaatuun kuuluvaksi, mutta kilpailun jo ratkettua konteksti paljastaa esimerkin kuuluvan murheellisuuteen. Pettymys ei saa Martinin (1997: 22) tunteiden arvottamisen jaottelussa erityishuomiota, mutta aineistossani se nousee toistuvasti esiin. Luokittelen *pettymyksen* ja *potutuksen* [ks. esimerkit (72) sekä (74–76)] murheellisuuteen kuuluvaksi, elleivät ne selkeästi kuulu tyytymättömyys-luokkaan. Esimerkissä (74) mainitaan pettymyksen ohella *pitkä epäonnistumisten sarja*, mikä sisältää myös murheellisuuteen kuuluvaa arvottamista. Esimerkin (75) murheellisuuden syynä on *välinehaaveri* ja esimerkin (76) *vaatimaton seitsemäs sija*. Suomen mitalitoiveiden romahtamisesta kertoo esimerkki (77). Tämä kuulostaa tapahtumien arvottamiselta, mutta kun tarkastellaan kontekstia, kyseessä on tunteiden arvottaminen yleisellä tasolla. Kyseinen teksti jatkuu ihmisten arvottamisella, kun urheilijan romahdusta voidaan tarkemmin. Seuraavat kuusi esimerkkiä kuvaavat onnellisuutta.

(78) Parissa sekunnissa hän repesi villiin tuuletukseen. (HS25)

(79) Sen jälkeen hymy pysyi Poutiaisen kasvoilla suunnilleen koko loppupäivän. (HS25)

(80) Hopeamitali taas nosti Lehtikallion mielialan ympäröivien vuorten tasolle. (HS3)

(81) ”Suoraan sanottuna on mielettömän hyvä fiilis. En ole koskaan kilpaillut tällaisessa hurmoksessa –” (HS18)

(82) ”Tämä on elämäni tähän asti paras päivä”, sanoi Saarinen, joka oli onnellisen liikuttunut myös palkintopallilla. (HS18)

(83) Päävalmentaja Jari Karinkanta juoksenteli ympäri maalialuetta haltioissaan. (HS15)

Esimerkki (78) kertoo ilosta ja toiminnasta, kun taas esimerkit (79–56) kuvaavat iloa ja mielentilaa. Esimerkissä (78) viitataan hetkeen, jolloin urheilija saa tietää voittaneensa olympiamitalin. *Repesi villiin tuuletukseen* symboloi onnellisuuteen reagoimista. Tämän hetken jälkeen onnellinen mielentila ja *hymy* pysyvät loppupäivän, ks. esimerkki (79). Esimerkissä (80) kuvataan valmentajan onnellisuutta vertaamalla mielialan korkeutta kilpailupaikkaa ympäröiviin vuoriin. Esimerkit (81) ja (82) ovat artikkelista, joka kertoo naishiihtäjien sprinttaviestissä saavuttamasta olympiapronsista. Riemuitseva urheilija kertoo avoimesti onnestaan: *mielettömän hyvä fiilis, tällaisessa hurmoksessa, elämäni tähän asti paras päivä, onnellisen liikuttunut*. Sanotaan, että suomalaiset saattavat olla pidättyväisiä tunteidensa näyttämässä, ja siltä se myös tuntuu aineiston perusteellakin. Esimerkissä (83) ei kuitenkaan ole kyse pidättyväisestä onnesta, sillä *päävalmentaja juoksenteli haltioissaan*. Esimerkkien (81–83) kaltaisia, avoimia onnellisuutta kuvaavia lausahduksia on teksteissä kovin vähän. Myöskään toimittajat eivät kuvaile onnellisia urheilijoita ja valmentajia näin läpinäkyvästi, vaan aineistossa on paljon vertauksia ja metaforia, kuten esimerkissä (80).

4.5.2 Murheellisuus ja onnellisuus Ilta-Sanomissa

Vaikka onnellisuus onkin Ilta-Sanomien useimmiten esiintyvä tunteiden arvottamisen laji (N=64), esiintyy Ilta-Sanomien aineistossa myös runsaasti murheellisuuteen kuuluva arvottamista (N=56). Onnellisuutta on 27,7 % Ilta-Sanomien tunteiden arvottamisesta ja murheellisuutta 24,2 %. Esimerkit (84–88) kuuluvat kaikki murheellisuuteen. Niissä kaikissa esiintyvä murheellisuus on kurjuutta. Antipatiaa esiintyy Ilta-Sanomien aineistossa vain muutaman kerran. Esimerkit (84) sekä (87–88) ovat otsikoita.

(84) Sanat eivät riitä kertomaan. Kaikki oli pedattu Janne Ahosen kultajuhliin. Sitten loppui tuuri. Taas. (IS6)

(85) Miten paljon huonoa onnea voi yhden miehen olympialaiselle taipaleelle mahtua? (IS6)

(86) Nummisen puhe hiljenee, hänen päänsä painuu alaspäin, kun hän leuka vapisten tapailee sanoja. (IS25)

(87) Onni hylkäsi Palanderin (IS11)

(88) Surun murtamat (IS17)

Esimerkki (84) *Sanat eivät riitä kertomaan* on pääotsikko, joka viittaa siihen murheellisuuteen, joka Janne Ahosen epäonnistumista ympäröi. Alaotsikkoa on koko esimerkin loppu. *Kaikki oli pedattu* tarkoittaa niitä odotuksia ja mahdollisuuksia, jotka Ahosen kilpailuun liittyivät. *Sitten loppui tuuri* ja jäljelle jäi murheellisuus. Sanalla *taas* viitataan Ahosen aiempiin epäonnistumisiin olympialaisissa. Esimerkki (85) on samasta tekstistä kuin (84). Murheellisuutta arvotetaan sanoilla *huonoa onnea*. Muutenkin tekstissä IS6 on paljon kielteistä arvottamista (87,1 %; N=27) verrattuna myönteiseen arvottamiseen (12,9 %; N=4). Lasken murheellisuuden tässä kielteiseksi ja onnellisuuden myönteiseksi arvottamiseksi. Samoin epävarmuus ja tyytymättömyys ovat kielteistä arvottamista, kun taas varmuus ja tyytyväisyys ovat myönteistä arvottamista.

Murheellista urheilijaa arvotetaan esimerkissä (86): *puhe hiljenee, pää painuu alaspäin ja leuka vapisee*. Esimerkit (87) ja (88) ovat otsikoita teksteistä, jotka kertovat epäonnistuneista urheilijoista. *Onni hylkäsi* on intensiteetiltään heikompi ilmaus kuin *Surun murtamat*. Jälkimmäinen otsikko liittyy naisjääkiekkoilijoiden häviämään pronssiotteluun. Nämä kolme esimerkkiä (86–88) voi asettaa intensiteetin mukaan järjestykseen heikoimmasta vahvimpaan: (87) allapäin, (86) surullinen ja (88) toivoton (ks. taulukko 3). Esimerkeissä (89–92) esiintyy onnellisuutta.

(89) ”Kylmät väreet kulkivat selkäpiitä pitkin.” (IS5)

(90) Ihan mieletön fiilis (IS10)

(91) Mitali nosti vedet Aikun silmiin eilen moneen kertaan. Kyyneleet tulivat ilosta ja liikutuksesta, eivät pettymyksestä. (IS10)

(92) Siinä missä mitalipari Virpi Kuitunen oli eilen hermostuneen oloinen, Saarinen loisti kuin Naantalin aurinko. Kuitunen piikitteli lehdistötilaisuudessa toimittajia, kun taas Saarinen kertasi tunnelmiaan kikatellen ja hymyillen. (IS2)

Kaikki neljä onnellisuuden esimerkkiä kuuluvat iloon. Kiintymystä ei Ilta-Sanomienkaan aineistossa esiinny. Erilaiset vahvat tunteet voivat saada aikaan *kylmiä väreitä*, mutta esimerkissä (89) tunne tämän reaktion takana on onnellisuus. Esimerkki

(90) on otsikko Ilta-Sanomista. *Ihan mieletön fiilis* viittaa maastohiihdossa voitettun olympiahopean aikaansaamaan onnellisuuteen. Samasta tekstistä on myös esimerkki (91). Onnellisuutta arvotetaan ilmaisuilla *vedet silmiin, kyyneleet tulivat ilosta ja liikutuksesta*. Lempinimen käyttö urheilijasta saa hänet tuntumaan läheisemmältä, mutta myös epäammattimaiselta. Sekä esimerkit (89), (90) että (91) ovat intensiteetiltään vahvoja, onnellisuuteen kuuluvia arvottavia ilmaisuja. Esimerkki (92) sisältää neljä eri arvottavaa ilmaisua. *Hermostuneen oloinen* on epävarmuutta, *loisti kuin Naantalin aurinko* onnellisuutta, *piikitteli* kielteistä asianmukaisuutta ja *kikatellen ja hymyillen* onnellisuutta.

4.5.3 Epävarmuus ja varmuus Helsingin Sanomissa

Epävarmuus voidaan jakaa levottomuuteen ja pelkoon (ks. taulukko 3). Varmuus puolestaan jakaantuu luottamukseen ja uskoon. Helsingin Sanomien aineistossa (N=425) epävarmuutta ja varmuutta esiintyy melko vähän, sillä tunteiden arvottamisesta 6 % (N=9) on epävarmuuteen ja 6,6 % (N=10) on varmuuteen kuuluvaa arvottamista. Seuraavissa esimerkeissä (93–99) esiintyy epävarmuutta.

- (93) Poutiaisen ja Bontin puheista kauden mittaan syntyi vaikutelma, että he olivat aika ymmällään, eivätkä tienneet, mikä mättää. (HS25)
- (94) ”Päivä alkoi odottamattoman huonosti, ja jouduin vaihtamaan hyppyni.” (HS3)
- (95) ”Ääni käheänä huudettiin. Olin ylhäällä lähtöpaikalla enkä tiennyt missä mennään. Onneksi sain tietoja radiopuhelimella. Mahtava fiilis ei niin onnistuneen alkukilpailun jälkeen. Tuntuu kuin päivä olisi pitänyt sisällyttää kaiken mitä urheilu voi tarjota. Urheilu ei ole draamaa vaan jännitystä.” (HS3)
- (96) ”Alhaalla jännitti paljon enemmän kuin ylhäällä”, Muuramessa varttunut hopeamitalisti kertoi. (HS3)
- (97) Rukalla asuntovaunussa asunut ja makaronilla elänyt Mattila menetti välillä uskonsa, kun lautailukaveri Koski oli jo lyönyt itsensä läpi. (HS1)
- (98) ”On alkanut pelottaa, siinä on loukkaantumisriskejä”, Sarias perusteli. (HS14)

- (99) Kuisma sanoi kärsineensä flunssanpoikasesta ja jännittäneensä, sairastuuko kunnolla. ”Pelonsekaisin tuntein odotin aamua”, hän kertoi. (HS13)

Levottomuutta ja mielentilaa esiintyy kohdissa (93) ja (94). Levottomuus on kuitenkin intensiteetiltään heikkoa. Esimerkissä (93) epävarmuus näkyy kohdassa *olivat aika ymmällään, eivätkä tienneet*. Vaikka virke alkaa esimerkissä (94) sanoilla *Päivä alkoi*, katson tämän liittyvän tunteiden eikä tapahtumien arvottamiseen, koska urheilija taustoittaa epävarmuutensa syitä. Epävarmuutta arvotetaan selvimmin kohdassa *jouduin vaihtamaan hyppyni*, mutta myös edellä oleva lause on huomioitava, jotta epävarmuus välittyy. Esimerkissä (95) kumparelaskun valmentaja kertoo epävarmuudestaan kilpailun aikana (*enkä tiennyt missä mennään*). Myös muiden tunteiden arvottamista voi nähdä tässä esimerkissä. *Mahtava fiilis* viittaa onnellisuuteen valmennettavan urheilijan, Mikko Ronkaisen menestyksestä ja *ei niin onnistunut alkukilpailu* aiemmin koettuun murheellisuuteen. *Urheilu ei ole draamaa vaan jännitystä* kuuluu tapahtumien arvottamisen luokkaan, mutta sen voi lisäksi katsoa luokittelevan valmentajan kokeman levottomuuden intensiteettiä entistä vahvemmaksi, kenties jopa täriseväksi (ks. taulukko 3). Esimerkissä (96) Ronkainen itse kuvailee levottomuutta ja sen intensiteettiä *jännitti paljon enemmän*.

Esimerkeissä (97–99) esiintyy pelkoon kuuluvaa mielenlaatua. Pelko menestyksestä ja toimeentulosta on intensiteetiltään heikkoa [ks. esimerkki (97): *menetti välillä uskonsa*], mutta pelko loukkaantumisesta [esimerkki (98): *on alkanut pelottaa*] ja pelko sairastelun vaikutuksesta kilpailuun ovat intensiteetiltään keskivahvoja [esim.(99): *pelonsekaisin tuntein*]. Esimerkistä (99) löytyy myös sosiaalisen kunnioituksen myönteistä totuudenmukaisuutta, koska urheilijan avoin ja rehellinen lausunto esitetään. Suomalaisurheilijoiden varmuutta arvotetaan esimerkeissä (100–104).

- (100) Kierrosten välillä Poutiainen kävi kaikessa rauhassa kämpillä, muutaman sadan metrin päässä kisakylässä. (HS25)
- (101) ”Ne monet kuudennet sijat ovat kuitenkin kertoneet, että paniikkinaappulaa ei tarvitse painaa”, Poutiainen sanoi. (HS25)
- (102) Tyyni olemus (HS10)

(103) Ronkainen tuumi, että menestyksen takana oli henkinen rentous. (HS3)

(104) ”Minulla ei ollut paineita. Mitali tulisi, jos olisi tullakseen”, Ronkainen virkkoi. (HS3)

Esimerkissä (100) kuvaillaan alppihiihtäjän tyyneyttä ja varmuutta kahden laskun välissä: *kävi kaikessa rauhassa kämpillä*. Vaikka muut ovat olleet huolissaan urheilijan kunosta ja suorituskyvystä, on hän itse pysynyt tietoisena omista kyvyistään: *paniikkinaapulaa ei tarvitse painaa*, ks. esimerkki (101). Jääkiekkoilijan varmuutta kuvataan ja keuhataan sanavalinnoilla *tyyni olemus* esimerkissä (102). Olympiamitalisti Ronkaisen varmuutta kuvaavat esimerkit (103) ja (104): *henkinen rentous, ei ollut paineita*. Urheilijan omat kommentit pääsevät esille, eikä toimittaja kehu menestyneen urheilijan varmuutta eksplisiittisesti (vrt. *Ronkainen luotti omiin taitoihinsa*).

4.5.4 Epävarmuus ja varmuus Ilta-Sanomissa

Ilta-Sanomien aineistossa (N=691) esiintyy runsaammin epävarmuuteen ja varmuuteen liittyvää arvottamista kuin Helsingin Sanomissa. Kaikesta IS:ssa esiintyneestä tunteiden arvottamisesta 12,6 % (N=29) on epävarmuuteen kuuluvaa ja 16,0 % (N=37) varmuuteen kuuluvaa arvottamista. Esiintymisen lukumäärinä mitattuna ero HS:n arvottaviin ilmaisuihin on kuitenkin yli kolminkertainen. Esimerkeissä (105–107) esiintyy epävarmuutta ja esimerkeissä (108–110) varmuutta

(105) – – lähtökohta 13. sijalta ei antanut aihetta optimismiin. (IS7)

(106) ”Itsekin laskeskelin ennen turnausta, että mitalimahdollisuutemme on hieman alle 50 prosenttia”, Uusipaavalniemi sanoi. (IS20)

(107) Aino-Kaisa kertoi jännittäneensä kisaa aivan hulluna, vaikka valmistautuminen sujui mainiosti. (IS10)

(108) ”Siitä lähtien, kun hänet nimettiin, kaikille on ollut selvää, että Niittymäki on ykkönen. Meillä on sataprosenttinen luotto häneen.” (IS22)

(109) ”Tekee meidän itsetunnillemme hyvää voittoa Tshikki ja Kanada peräkkäisissä otteluissa.” (IS16)

(110) Olli Jokinen uskoo Suomen kultaan. (IS24)

Esimerkissä (105) kirjoittaja arvottaa urheilijan menestymistä epävarmaksi. Urheilija oli karsinnan jälkeen vasta 13., joten hänen menestymisensä oli epävarmaa. Kirjoittaja ilmaisee tämän implisiittisesti *ei antanut aiheita optimismiin*. Epävarmuutta menestyksestä myöntää urheilija esimerkissä (106): *mitalimahdollisuutemme on hieman alle 50 prosenttia*. Sekä esimerkissä (105) että (106) levottomuuden intensiteetti on heikkoa. Urheilijan epävarmuutta kuvataan sanoilla *jännittäneensä aivan hulluna* esimerkissä (107). Urheilijaa myös kutsutaan tekstissä etunimellä (vrt. luku 4.1.4). Kaikissa kolmessa epävarmuuden esimerkissä kyseessä on yllättäjän arvioiminen. Myös esimerkit (93–96) arvottavat yllättäjien epävarmuutta. Urheiluun liittyvää epävarmuutta ei ennakkosuosikeista ja epäonnistujista kirjoitettaessa aineistossani juurikaan näy, mutta kun yllättäjä voittaa olympiamitalin, arvotetaan myös kilpailemiseen liittyvää epävarmuutta.

Varmuuteen kuuluvaa luottamusta arvotetaan esimerkissä (108): *Niittymäki on ykkönen, sataprosenttinen luotto*. Arvottajana on joukkueoveri, ja arvottaminen on eksplisiittistä. Luottamuksen intensiteetti on vahva. Varmuutta oman joukkueen menestyksestä arvottaa urheilija myös esimerkissä (109): *tekee itsetunnollemme hyvää*. Esimerkki (110) arvottaa varmuutta olympiakullasta pelaajan näkökulmasta. *Olli Jokinen uskoo Suomen kultaan* on Ilta-Sanomien alaotsikko. Ensisijainen merkitys on, että Jokinen uskoo, mutta implisiittinen merkitys taustalla on, että myös kirjoittaja uskoo Suomen voittoon. Tekstissä on paljon myönteistä arvottamista, eikä esillä ole kirjoittajan tai kenenkään muun poikkeavaa kantaa suurella fontilla painettuun alaotsikkoon.

4.5.5 Tyytymättömyys ja tyytyväisyys Helsingin Sanomissa

Tunteiden arvottamisesta Helsingin Sanomien aineistossa (N=425) tyytyväisyyttä on 12,7 % (N=19) ja tyytymättömyyttä 7,3 % (N=10). Tyytyväisyyttä on siis enemmän kuin tyytymättömyyttä. Tämä on ristiriitaista verrattuna siihen, että murheellisuutta (N=64) esiintyy selvästi enemmän kuin onnellisuutta (N=37). Kenties murheellisuuden suurta määrää selittää se, että osa tyytymättömyydeltä vaikuttavasta arvottamisesta sopii tarkemmin tutkittuna murheellisuuden kategoriaan. Osa aluksi tyytymättömyydeksi luokittelumistani ilmaisuista ei sovellu kumpaankaan tyytymättömyyden alaluokkaan, ikävystyneisyyteen tai suuttumukseen. Tällöin sopivampi luokka on usein murheelli-

suus. Tyytymättömyyden alaluokat, ikävystyneisyys ja suuttumus, voidaan jakaa toiminnaiksi tai mielentilaksi muiden tunteiden arvottamisen luokkien tapaan (ks. taulukko 3). Helsingin Sanomien aineistosta tyytymättömyyteen kuuluvaa arvottamista on eniten tekstissä *Suurmäki veti suomalaiset haudanvakaviksi* (HS7). Esimerkeissä (111–113) esiintyy tyytymättömyyttä.

- (111) Sekä Hautamäki että Suomen päävalmentaja Tommi Nikunen kritisoivat kisan jälkeen Ylen tv-haastattelussa jyrkästi kilpailun tuulioloja. (HS7)
- (112) ”Jos arvokisoissa ei mitalia tule, ei voi olla tyytyväinen”, normaalimäen hopealle hypännyt Hautamäki manasi. (HS7)
- (113) Näin pronssijuhlissa oli mausteena lievää pettymystä, koska kultaankin oli realistiset mahdollisuudet. (HS18)

Esimerkissä (111) sekä urheilija että valmentaja *kritisoivat jyrkästi* eli arvostelevat ankarasti kilpailun epäreiluja olosuhteita. Tämä kuuluu toimintaan ja suuttumukseen. Esimerkit (112) ja (113) voisi hyvin luokitella murheellisuudeksi. Urheilija kuitenkin itse käyttää sanoja *ei voi olla tyytyväinen* esimerkissä (112), minkä vuoksi liitän tämän tyytymättömyyden luokkaan, suuttumukseen itseään kohtaan. Esimerkissä (113) arvotetaan *pettymyksen* tunnetta. Aineistossani paljon esiintyviä sekä eksplisiittisiä että implisiittisiä pettymystä kuvaavia ilmaisuja luokittelen sekä murheellisuuden että tyytymättömyyden luokkiin kuuluvaksi tapauskohtaisesti. Esimerkissä (113) pettymys ei pronssijuhlissa yllä murheellisuudeksi, sillä seuraavassa kappaleessa korostetaan jo olympiamitalin tuomaa iloa, ja teksti on myönteiseen sävyyn kirjoitettu. Tyytyväisyyttä esiintyy esimerkeissä (114–118).

- (114) ”Onhan tämä meille paras sijoitus arvokisoissa, joten voi tässä vähän hymyillä. Ei tarvitse ainakaan maitojunalla kotiin lähteä”. (HS19)
- (115) ”Ei se pronssimitalikaan ole pöllömpi” (HS18)
- (116) ”Mitali jäi aika lähelle. Olen äärimmäisen tyytyväinen.” (HS11)
- (117) Kaksi omaa mitalia tietysti lämmittivät, mutta kun joukkuekilpailussa tavoite oli kulta, hopea tuntui tuoreeltaan Hautamäestä pettymykseltä. (HS8)

- (118) Maalissa hän vilkaisi tulostaululle ja painui sitten reippaasti onnittelemaan mitalisteja. (HS17)

Tyytyväisyyttä ilmaisevissa esimerkeissä (114–117) on kyse mielentilasta ja ihailusta (ks. taulukko 3 sivulla 38). Sanana ihailu on hieman harhaanjohtava, mutta sen voi ajatella olevan myös itsensä ihailua ja ylpeyttä. Tyytyväisyyden aikaansaa esimerkeissä (114–116) urheilijan oma sijoitus. Myönteinen arvottaminen tulee urheilijalta itseltään, eikä toimittaja kirjoita subjektiivisesta tyytyväisyydestä. Esimerkissä (114) oikeastaan koko lainaus sisältää arvottamisen tyytyväisyydestä. *Olen äärimmäisen tyytyväinen* on eksplisiittinen arvottaminen tyytyväisyydestä [esimerkki (116)], kun taas ilmaisu *ei pöhlömpi* on implisiittinen [esimerkki (115)]. Esimerkki (117) ilmaisee tyytyväisyyden lisäksi tyytymättömyyttä. Aluksi mainitaan tyytyväisyys henkilökohtaisiin mitaleihin (*kaksi omaa mitalia tietysti lämmittivät*), mutta virke jatkuu joukkuekilpailun sijoituksen arvottamisella, jossa näkyy tyytymättömyys (*kun tavoite oli kulta, hopea tuntui pettymykseltä*). Viimeinen esimerkki (118) on harvinaisuus aineistostani, sillä siinä ilmenee toimintaa ja ihailua, kun urheilija *painuu reippaasti onnittelemaan* parempiaan.

4.5.6 Tyytymättömyys ja tyytyväisyys Ilta-Sanomissa

Tyytymättömyys ja tyytyväisyys ovat Ilta-Sanomien aineiston (N=691) vähiten esiintyneet tunteiden arvottamisen lajit. Koko tunteiden arvottamisen ilmaisuista (N=231) tyytymättömyyttä on 10,4 % (N=24) ja tyytyväisyyttä 9,1 % (N=21). Tyytymättömyyteen ja tyytyväisyyteen kuuluvaa arvottamista (N=45) esiintyy kuitenkin määrällisesti enemmän kuin Helsingin Sanomien aineistossa (N=29). Esimerkeissä (119–122) esiintyy tyytymättömyyttä.

- (119) Yhdistetyn pronssista ei mennyt suu messingille, kun silmissä kiiksi kaksi kultaa. (IS3)
- (120) Vaikka Palanderin suurpujottelutulokset talven maailmancupissa ovat vaihdelleet, yhdeksäs sija olympiakisassa ei tyydytä. (IS11)
- (121) Se, ettei tuloksena ollut pronssia kirkkaampaa mitalia, johtui siitä, että Virpi Kuitusella ei ollut paras päivänsä. (IS10)

- (122) Pettymyksen määrää hän kuvaili sarkastisesti. ”Ei kun tähän meni helvetin hienosti.” (IS6)

Kaikki neljä tyytymättömyyden esimerkkiä, (119–122), arvottavat jollakin tavalla pettymystä. Luvussa 4.3.5 käsitellään tätä pettymyksen luokittelun ongelmaa. Nämäkään esimerkit eivät sovi ikävystyneisyyteen tai suuttumukseen (ks. taulukko 3), mutta luokittelen ne tyytymättömyyden luokkaan. Esimerkki (119) on alaotsikko *Ilta-Sanomissa*. Kirjoittaja arvottaa tyytymättömyyttä pronssimitalista hieman implisiittisesti. *Pronssista ei mennyt suu messingille* olisi eksplisiittisesti ilmaistuna *pronssi oli pettymys*. Hienovaivaisuus sanavalinnassa ei kuitenkaan pehmenä urheilijoihin kohdistuvia odotuksia ja vaatimuksia menestyksestä. Mikään muu kuin mitali ei tunnu riittävän kirjoittajalle esimerkissä (120): *yhdeksäs sija olympiakisassa ei tyydytä*. Ja mitaleistakin kelpaisi vain kultainen esimerkissä (121): *pronssia kirkkaampaa mitalia*. Tässäkin arvottajana on kirjoittaja. Esimerkissä (122) tuodaan esiin ensisijaisesti urheilijan *pettymyksen määrä*. *Meni hienosti* on urheilijan sarkastinen kommentti, jollaisia aineistossa ei juuri esiinny. Esimerkeissä (123–125) esiintyy tyytyväisyyteen kuuluvaa arvottamista.

- (123) ”Presidentti sanoi olevansa ylpeä meistä – –”, kippari Uusipaavalniemi kertoi. (IS20)
- (124) ”Täytyy olla ylpeä tästä mahdollisuudesta”, Numminen hehkutti perjantaina, kun Suomi varmisti tiensä finaaliin. (IS25)
- (125) ”Mitalia tulit tänne hakemaan, eli tavoite on saavutettu. Isoon mäkeen voi lähteä siis ihan rennoin mielin, Hautamäki sanoi. (IS1)

Tasavallan presidentti on alkuperäinen tyytyväisyyden arvottaja esimerkissä (123): *Presidentti sanoi olevansa ylpeä meistä*. Urheilija itse on ylpeä joukkueensa saavutuksesta esimerkissä (124): *täytyy olla ylpeä*. Nämä arvottamiset kuuluvat ihailuun ja niiden intensiteetti on vahva. Tyytyväisyyttä siitä, että *tavoite on saavutettu*, esiintyy esimerkissä (125). Viimeinen esimerkki kuuluu (itsensä) ihailuun ja sen intensiteetti on heikko.

4.6 Yhteenveto

Helsingin Sanomien aineistossa (N=425) ihmisten ja tunteiden arvottamisesta 55,3 % (N=235) on myönteistä ja 44,7 % (N=190) kielteistä. Ilta-Sanomien aineistossa (N=691) on 58,6 % myönteistä arvottamista (N=405) ja 41,4 % kielteistä arvottamista (N=286). Torinon olympialaisten suomalaismenestys oli toivottua heikompaa, mikä selittää kielteisen arvottamisen suurta määrää. Olen jakanut erityyppisen arvottamisen aineistossani karkeasti kolmeen pääluokkaan. Sosiaaliseen hyväksyntään kuuluva arvottaminen on näistä yleisintä. Sitä on 59,1 % Helsingin Sanomien arvottavista ilmaisuista (N=252) ja 52,4 % Ilta-Sanomien arvottavista ilmaisuista (N=362). Muut kaksi luokkaa ovat sosiaalinen kunnioitus, jota on 5,6 % (N=24) HS:n arvottavista ilmaisuista ja 14,2 % (N=98) IS:n arvottavista ilmaisuista, sekä tunteiden arvottaminen, jota on 35,3 % HS:n arvottavista ilmaisuista (N=149) ja 33,4 % IS:n arvottavista ilmaisuista (N=231). Määrällisesti Ilta-Sanomissa (N=691) esiintyy ihmisten ja tunteiden arvottamista enemmän kuin Helsingin Sanomissa (N=425). Tärkeimmät kvantitatiivisen tutkimuksen tulokset näkyvät taulukossa 6.

Taulukko 6. Yhteenveto tutkimustuloksista

	sosiaalinen hyväksyntä	sosiaalinen kunnioitus	tunteiden arvottaminen	myönteinen arvottaminen	kielteinen arvottaminen	yhteensä
HS	59,1 %	5,6 %	35,3 %	55,3 %	44,7 %	425
IS	52,4 %	14,2 %	33,4 %	58,6 %	41,4 %	691

Suhtautumisen teoriassa on näiden mainittujen luokkien lisäksi myös oma kategoria tapahtumien arvottamiselle, mutta koska tapahtumien arvottamista esiintyy urheilujournalismin aineistossani niin vähän, on sen jättäminen kokonaan huomiotta perusteltua. Tapahtumien arvottaminen ei myöskään ole oleellista tutkimuskysymyksen kannalta. Sosiaaliseen hyväksyntään kuuluvat normaaliuden, kyvykkyyden ja sinnikkyyden arvottaminen. Normaalius ei tunnu soveltuvan urheilujournalismin aineiston analysoimiseen sellaisenaan. Tämän vuoksi normaaliuteen kuuluvaa arvottamista esiintyy aineistossani

selvästi vähemmän kuin kyvykkyyteen ja sinnikkyYTEEN kuuluva arvottamista, joita molempia on runsaasti. Myönteinen kyvykkyys onkin koko aineiston eniten ilmenevä arvottamisen luokka. SinnikkyYden arvottamisessa on enemmän myönteisiä kuin kielteisiä ilmaisuja. Urheilujournalismille ominainen sankarien rakentaminen kuuluu sinnikkyYden kategoriaan. Sankarillisuuteen viittaavia ilmaisuja esiintyy Ilta-Sanomien aineistossa selvästi enemmän kuin Helsingin Sanomissa. Kielteiseen sinnikkyYTEEN kuuluvat arvottavat ilmaisut ovat epäonnistujia arvotettaessa eksplisiittisiä ja tYlyjä Ilta-Sanomien aineistossa. Helsingin Sanomissa esiintyvä sinnikkyYden arvottaminen on implisiittisempää.

Sosiaaliseen kunnioitukseen kuuluva arvottamista esiintyy Helsingin Sanomien aineistossa hyvin vähän (N=24), kun taas Ilta-Sanomissa sitä esiintyy yhteensä 98 kertaa. Eniten on myönteiseen totuudenmukaisuuteen kuuluva arvottamista (HS: N=16; IS: N=35). Tunteiden arvottamista (N=380) on noin kolmasosa kaikesta arvottamisesta (N=1116). Tyypillisin arvotettava tunne Helsingin Sanomissa on murheellisuus (N=64) ja Ilta-Sanomissa onnellisuus (N=64). Vaikka murheellisuutta ja onnellisuutta esiintyy paljon, ei niiden arvottaminen ole aina eksplisiittistä. Varsinkin onnellisuudesta käytetään metaforia sekä vertauksia. Tunteiden ilmaiseminen on usein pidättyväistä. Muut tunteiden arvottamisen alaluokat ovat epävarmuus, varmuus, tyytymättömyys sekä tyytyväisyys. Epävarmuutta arvotetaan yllättäjiä koskevissa teksteissä. Osa tyytymättömyyteen viittaavista ilmaisuista on luokiteltu murheellisuuteen kuuluvaksi, sillä arvioinnin järjestelmän luokittelu ei huomioi sen kaltaista tyytymättömyyttä, jota aineistossa esiintyy yleisesti.

Urheilujournalismin kieli on tyypillisesti viihteellistä, mikä näkyy erityisesti Ilta-Sanomien aineistossa. Jääkiekkoa koskevissa teksteissä oli sanaston yhteisenä teemana sota. Tämä sopii lajin luonteeseen, jossa on kaksi joukkuetta vastakkain puolustamassa ja hyökkäämässä. Yllättäjien ja epäonnistujien arvottamisessa näkyy myös subjektiivisuus sekä isänmaallisuus. Urheilijoiden haastatteluissa ei eksplisiittistä arvottamista heistä itsestään juuri esiinny. Suomalainen urheilija ei tämän tutkielman aineistossa itseään juurikaan kehu, vaan hän arvottaa enemmän tunteita. Vaikka näkökulma tällaisessa tilanteessa onkin arvottajalla eli urheilijalla itsellään, kuuluu kertojan ääni aina

tekstiin. Kertoja eli tekstin kirjoittaja arvottaa siis valitsemalla julkaistavan haastattelun ja siitä tietyt kohdat. Hän voi itse arvottaa lisää tai jättää arvottamatta. Aineiston teksteissä näkyy subjektiivinen ääni eli kirjoittajaääni selkeästi.

5 PÄÄTELMÄT

Tässä tutkielmassa tarkastellaan, miten yllättäjiä ja epäonnistujia arvotetaan lehdistössä. Oletuksena oli, että urheilujournalismin tekstit ovat subjektiivisia, viihteellisiä ja isänmaallisia. Lisäksi oletuksena oli, että yllättäjistä rakennetaan sankaritarinoita ja että menestysodotukset näkyvät epäonnistujista kertovissa teksteissä. Näiden oletusten kautta halusin selvittää myös, toteutuuko urheilujournalismissa reilun pelin henki, kuten itse urheilussa on ajatuksena. Analysoin Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien artikkeleita vuoden 2006 Torinon olympialaisista. Yhteensä aineistossani on 50 tekstiä. Tarkastelin yllättäjien ja epäonnistujien arvottamista suhtautumisen teoriaan kuuluvan arvioinnin järjestelmän avulla. Arvioinnin järjestelmän mukaan teksteissä näkyy kirjoittajan asenne, jota tarkastelin ihmisten ja tunteiden arvottamisen kautta. Olen esittänyt aineistossa esiintyvistä arvottamisesta runsaasti esimerkkejä luvussa 4.

Urheilujournalismia on arvosteltu subjektiivisuudesta. Ihmisten ja tunteiden arvottamista esiintyy aineistossani runsaasti, mikä on yksi subjektiivisuuden merkki. Helsingin Sanomien aineiston perusteella urheilijan arvottaminen perustuu usein hänen itsensä sekä valmentajan antamiin lausuntoihin. Menestyjät eivät saa ulkopuolisen eli toimittajan itsensä kirjoittamaa myönteistä arvottamista kovinkaan paljoa. Lisäksi toimittajat arvottavat urheilijoita, erityisesti yllättäjiä, tavanomaisen asianmukaisesti. Eksplisiittinen subjektiivisuus on voimakkaampaa Ilta-Sanomissa kuin Helsingin Sanomissa. Subjektiivisuuden analysoiminen tarkoittaa tutkielmassani ainoastaan kielellisiä valintoja.

Olympialaisten yllättäjistä ei pyritä heti tekemään urheilusankareita. Aineistoni yllättäjistä neljä henkilöä (Matti Hautamäki, Markku Koski, Mikko Ronkainen ja Aino-Kaisa Saarinen) jää vielä suurempien nimien varjoon, koska he yllättivät paitsi saavuttamalla olympiamitalin myös voittamalla suomalaissuosikin, jota pidettiin ennakkoon sankarina tai josta olisi sellainen saatu tehtyä todennäköisemmin. Nämä neljä epäonnistujaa ovat Janne Ahonen, Antti Autti, Janne Lahtela sekä Virpi Kuitunen. Epäonnistujat saavat Ilta-Sanomien aineistossa eksplisiittistä kielteistä arvottamista kyvykkyydestään ja sinnikkyyydestään, kun taas Helsingin Sanomissa keskitytään enemmän kielteisten tunteiden arvottamiseen. Epäonnistujat kantavat mahdollista aiemmin saavutettua sankarin

leimaansa pitkään, sillä heiltä vaaditaan sankaritekojen uusimista. Odotukset menestyksestä näkyvät siis epäonnistujien kohdalla selkeästi urheilujournalismin aineistossa. Uuden sankarin syntymiseen ei riitä, että saavuttaa olympiahopeaa tai pronssia, jos odotuksena ja tavoitteena on ollut, että joku toinen suomalaisurheilija voittaa kultaa.

Yllättäjiin kuuluvia yksilöurheilijoita arvotetaan maltillisesti, mutta joukkueista kirjoitettaessa kielen viihteellisyys korostuu ja pelaajia arvotetaan runsaasti. Lehteen on mahdollista rakentaa isänmaallinen ja viihteellinen sankaritarina joukkuelajista, jossa pelit kestävät mahdollisesti koko olympialaisten ajan. Eniten näkyvyyttä aineistossani saanut miesten jääkiekko on myös yleisesti suosituin laji suomalaisessa urheilujournalismissa. Jääkiekkoilijoiden ohella curling-joukkueen kapteenista kerrotaan sankaritarinoita Torinon olympialaisia koskevassa aineistossani.

Yllättäjistä ja epäonnistujista kirjoitetuissa teksteissä näkyy selvästi isänmaallisuus, mikä oli tutkimuksessa oletuksena. Isänmaallisuus sopii hyvin suomalaisiin sanomalehtiin, koska kohderyhmää yhdistää suomalaisurheilijoiden kannattaminen. Urheilussa arvostetaan reilua peliä ja moraalisuutta. Tämä toteutuu tutkimukseni perusteella myös Helsingin Sanomien urheilujournalismissa. Epäonnistujia ei arvoteta eksplisiittisesti, vaan kielteinen arvottaminen jätetään usein lukijan valinnaksi siten, että urheilijaa ennakoon kielteisesti arvottava lukija voi hakea rivien välistä kannatusta omille ajatuksilleen, mutta sama teksti on mahdollista tulkita myös asiallisen neutraalisti. Ilta-Sanomien aineistossa esiintyy puolestaan jopa julmaa eksplisiittistä arvottamista epäonnistujista. Vaikka Ilta-Sanomien aineistossa arvotetaankin urheilijoita eksplisiittisesti kielteisissä asioissa, sisältävät Ilta-Sanomien tekstit kuitenkin enemmän myönteistä arvottamista kuin Helsingin Sanomissa.

Tutkimustulokseni eivät noudata täysin urheilujournalismin ominaispiirteitä. Ero päivälehdien ja iltapäivälehdien urheilu-uutisoinnin piirteissä on aineistoni perustella huomattava. Urheilujournalismin tutkimuksissa käsitellään näitä sanomalehtiä kuitenkin yhtenäisenä luokkana. Ilta-Sanomien aineistoni noudattaa urheilujournalismin erityispiirteitä tarkastelemieni osa-alueiden kohdalla, mutta Helsingin Sanomissa subjektiivisuus on vähäisempää ja viihteellisyys, draamahakuisuus sekä isänmaallisuus maltillisempaa

kuin urheilujournalismin tutkituissa ominaispiirteissä. Tässä tutkielmassa en ole tutkinut kaikkia urheilujournalismin piirteitä, kuten kaupallisuutta tai kilpaurheilukeskeisyyttä.

Suhtautumisen teoria ja siitä erityisesti käyttämäni arvioinnin järjestelmä ovat monitasoisia arvottamista tutkivia menetelmiä. Tekstin sisältämät asenteen paljastavat arvottavat ilmaiset voidaan jaotella usean yksityiskohtaisen luokkakriteerin mukaan, eikä kielellisten ilmaisujen analysoiminen jää vain pintapuoliseksi jaotteluksi. Vaikka sekä ihmisten että tunteiden arvottamiselle on tarkat luokittelut, ei sopivaa luokkaa aina löydy aineistossani esiintyvälle arvottamiselle. Osa kielellisistä arvottamista sisältävistä ilmaisuista voi myös sopia useampaan eri luokkaan, eikä kontekstikaan selvennä tilannetta täysin. Arvioinnin järjestelmä ei näin ollen ole täysin ongelmaton tutkimusmenetelmänä

Tutkielmani aineisto käsittää urheilujournalismin artikkeleita yksien arvokilpailujen ajalta kahdesta eri lehdestä. Päivälehdet ja ilta- ja iltapäivälehdet ero urheilujournalismissa on huomattava monessa asiassa. Tutkimusta aiheesta voisi laajentaa moneen suuntaan. Tutkia voi esimerkiksi sitä, muuttuuko urheilujournalismi entistä subjektiivisemmaksi vai siistiytyykö se journalismin vaatimuksia noudattavaksi objektiiviseksi tiedonvälitykseksi. Kiinnostavaa olisi myös selvittää, miten lukijakunta tai urheilijat itse kokevat eksplisiittisen arvottamisen urheilujournalismissa tai kuinka paljon urheilujournalismissa on eroa eri kulttuurien välillä 2010-luvulla. Lisäksi voisi tutkia, esiintyykö dopingaiheisissa urheilujournalismin teksteissä runsaasti sosiaalisen kunnioituksen kielteiseen paheksuntaan kuuluvaa arvottamista. Aineistossani ei ole yhtään dopingia käsittelevää juttua eikä kielteistä sosiaalisen kunnioituksen arvottamista ole kuin vähän.

Urheilujournalismi nauttii jatkuvaa suosiota lukijoidensa keskuudessa mutta ei tutkijoiden keskuudessa. Urheilun asema on kuitenkin hyvin merkittävä taloudellisesti, ideologisesti sekä ihmisten hyvinvoinnin kannalta. Urheilujournalismilla on vähättelystä huolimatta paljon annettavaa tulevaisuudessakin.

LÄHTEET

- Andrews, Phil (2005). *Sports journalism. A Practical Guide*. Lontoo: Sage.
- Beck, Daniel & Louis Bosshart (2003). Sports and Media. *Communication Research Trends*. 22: 4, 3–43.
- Chafe, Wallace L. (1986). Evidentiality in English Conversation and Academic Writing. Teoksessa: Wallace L. Chafe & Johanna Nichols (toim.). *Evidentiality: The Linguistic Coding of Epistemology*. Norwood: Ablex. 261–272.
- Creedon, Pamela J. (1994). Women, Media and Sport. Creating and Reflecting Gender Values. Teoksessa: Pamela J. Creedon (toim.). *Women, Media and Sport. Challenging Gender Values*. Thousand Oaks: Sage. 3–23.
- Dahlén, Peter (2008). *Sport och medier. En introduktion*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Finnpanel (2007). *TV-mittaritutkimuksen tuloksia* [online]. [Lainattu 29.3.2007]. Saata-villa: <http://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/vuosi/top/2006/yle2.html>
- Fleming, Carole, Emma Hemmingway, Gillian Moore & Dave Welford (toim.) (2006). *An Introduction to Journalism*. Lontoo: Sage.
- Goffman, Erving (2012/1955). Kasvotyöstä. Analyysi sosiaalisen vuorovaikutuksen rituaalisista elementeistä. (On Face-Work: An Analysis of Ritual Elements in Social Interaction, käänttänyt Kaisa Koskinen) Teoksessa: Erving Goffman. *Vuorovaikutuksen sosiologia*. Tampere: Vastapaino. 23–64.
- Halliday, M.A.K. (1978). *Language as Social Semiotic. The Social Interpretation of Language and Meaning*. Lontoo: Edward Arnold.
- Hargreaves, John (1986). *Sport, Power and Culture. A Social and Historical Analysis of Popular Sports in Britain*. Cambridge: Polity Press.
- Heinilä, Kalevi (2000). Millainen rooli urheilujournalismilla on yhteiskunnassa? Teoksessa: Mari Miettinen (toim.). *Haasteena huomisen hyvinvointi – Miten liikunta lisää mahdollisuuksia*. Jyväskylä: Likes. 273–284.
- Hemánus, Pertti (1983). Urheilujournalismi ja huippu-urheilu: Heijastussuhde vai symbioosi? Teoksessa: Pauli Vuolle (toim.). *Liikuntaviestintä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 40–53.
- Hemánus, Pertti (1989). *Viestinnän ja joukkotiedotuksen perusteet. Johdatusta tiedotusoppiin I*. Helsinki: Yliopistopaino.

- Hiidenmaa, Pirjo (2000). Lingvistinen tekstintutkimus. Teoksessa: Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.). *Kieli, diskurssi & yhteisö*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 161–190.
- Hoggart, Richard (1973/1957). *The Uses of Literacy. Aspects of Workingclass Life with Special Reference to Publications and Entertainments*. Harmondsworth: Penguin Books
- Holt, Richard, Alan Tomlinson & Christopher Young (2011). Introduction: Sport in Europe 1950–2010: Transformation and trends. Teoksessa: Alan Tomlinson, Christopher Young & Richard Holt (toim.). *Sport and the Transformation of Modern Europe: States, Media and Markets 1950–2010*. Abingdon, Oxon: Routledge. 1–17.
- Hughson, John, David Inglis & Marcus Free (2005). *The Uses of Sport. A Critical Study*. Lontoo: Routledge.
- Iedema, Rick, Susan Feez & Peter White (1994). *Media Literacy. Write It Right. Literacy in Industry Research Project, Stage Two*. Erskineville: Disadvantaged Schools Program.
- Itkonen, Hannu, Kalervo Iltanen, Pertti Matilainen & Liina Jaskari (2008). *Media urheilun tulkkinä ja tekijänä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto
- Juvonen, Riitta (2007). Suhtautumisen systematiikkaa. *Virittäjä* 111: 3, 431–435.
- Katajamäki, Heli (2006). Arvottavien merkitysten rakentaminen taloussanomalehtien pääkirjoituksissa. Teoksessa: Esa Lehtinen & Nina Niemelä (toim.). *Erikoiskielet ja käännösteoria. VAKKI-symposiumi XXVI*. Vaasa: Vaasan yliopiston käännösteorian, ammattikielten ja monikielisyyden tutkimusryhmän julkaisu No. 33. 97–108.
- Koljonen, Kari (2000). *Asiamiesten selostuksista ammattilaisten analyyseihin. Helsingin Sanomien urheilujournalismi vuosina 1973–1998*. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos. Sarja A 95/2000. Tampere.
- Kuutti, Heikki (1994). *Journalistiikan sanasto*. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Kuutti, Heikki (2006). *Uusi mediasanasto*. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Kärki, Risto-Matti (2012). *Ja seuraavaksi urheilua. Television urheilu-uutisten erot ja yhtäläisyydet Ylen Urheiluruudun ja MTV3:n Tulosruudun ohjelmissa* [online]. Vaasa: Vaasan yliopiston viestintätieteiden laitoksen pro gradu -tutkielma. [Lainattu 9.11.2012]. Saatavilla: <http://www.tritonia.fi/?d=244&g=abstract&abs=4774>

- Lahdenmäki, Ari (2011). Journalismia vai isänmaallista tiedotusta. *Journalisti* [online]. 2011: 8. [Lainattu 9.11.2012], 20-21. Saatavilla: <http://www.journalistiliitto.fi/journalisti/lehti/2011/08/artikkelit/journalismia-vai-isanmaallista-t/>
- Laine, Antti (2011). *Urheilujournalismin Suomi–Ruotsi -maaottelu. Vertaileva tutkimus suomalaisten ja ruotsalaisten iltapäivälehtien Ateenan 2004 ja Torinon 2006 olympia uutisoinnista*. Helsinki: Edita
- Luukka, Minna-Riitta (2000). Näkökulma luo kohteen: diskurssintutkimuksen taustaoleutukset. Teoksessa: Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.). *Kieli, diskurssi & yhteisö*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 133–160.
- Martin, J. R. (1997). Analysing Genre: Functional Parameters. Teoksessa: Frances Christie & J. R. Martin (toim.). *Genre and Institutions. Social Processes in the Workplace and School*. London: Cassell. 3–39.
- Martin, J. R. (2000). Beyond Exchange: Appraisal Systems in English. Teoksessa: Susan Hunston & Geoff Thompson (toim.). *Evaluation in Text. Authorial Stance and the Construction of Discourse*. Oxford: Oxford University Press. 142–175.
- Martin, J. R. & Peter R. R. White (2005). *The Language of Evaluation. Appraisal in English*. New York: Palgrave Macmillan.
- McChesney, Robert W. (1989). Media Made Sport: A History of Sports Coverage in the United States. Teoksessa: Lawrence A. Wenner (toim.). *Media, Sports, and Society*. Newbury Park: Sage. 49–69.
- Nieminen, Esa (2005). Raha valitsee urheilulajit television urheilu-uutisiin. Teoksessa: Juho Rahkonen (toim.). *Journalismikritiikin vuosikirja 2005*. Tampere: Tiedotusopillinen yhdistys.
- Nieminen, Hannu & Mervi Pantti (2004). *Media markkinoilla. Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. Helsinki: Loki-kirjat.
- Ojajarvi, Sanna & Sanna Valtonen (2001). Naisten lentopallo, asiaa! Teoksessa: Elina Noppari & Katja Valaskivi (toim.). *Journalismikritiikin vuosikirja 2001*. Tampere: Tiedotusopillinen yhdistys. 19–26.
- Parry, Jim (1998). Violence and Aggression in Contemporary Sport. Teoksessa: M. J. McNamee & S. J. Parry (toim.). *Ethics and Sport*. Lontoo: E & FN Spon. 205–224.
- Pirinen, Riitta (1999). Lammin likka heitti kultaa, mutta Tohmajärven karhu pelasti Suomen maineen. Sukupuoli sanomalehtien urheilusivuilla. *Tiedotustutkimus* 1999: 2, 30–42.

- Pirinen, Riitta (2006). *Urheileva nainen lehtiteksteissä*. Acta Universitatis Tamperensis 1138. Tampere: Tampere University Press.
- Puohiniemi, Martti (2002). *Arvot, asenteet ja ajankuva*. Espoo: Limor kustannus.
- Pänkäläinen, Seppo (1998a). Lyhyt johdatus suomalaiseen urheilujournalismiin ja sen tutkimuksen historiaan. Teoksessa: Antti Halmesvirta & Heikki Roiko-Jokela. *Urheilu, historia ja julkisuus*. Jyväskylä: Atena. 45–54.
- Pänkäläinen, Seppo (1998b). *Suomalainen urheilujournalismi*. Helsinki: Liikuntatieteellinen seura.
- Reinikainen, Kalle (1992). *Isänmaan sankarit. Huippu-urheilijan vapaudet ja velvollisuudet*. Oulu: Oulun yliopiston sosiologian laitos.
- Ridell, Seija (1990). *Miten uutinen ”puhuttelee”?: Uutisen ja yleisön suhteen tarkastelua diskursiiviselta kannalta*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Sanoma (2012). *Sanoma News* [online]. [Lainattu 5.6.2012]. Saatavilla: <http://www.sanoma.fi/tietoa-sanomasta/sanoma-news/sanoma-news-lyhyesti>
- Saukkonen, Pauli (2001). *Maailman hahmottaminen teksteinä*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Schramm H. & C. Klimmt (2003). Nach dem Spiel ist vor dem Spiel. *Medien & Kommunikationswissenschaft* 51, 55-81.
- Sorvali, Tiina (2004). *Makrostruktur und sprachliche Bildlichkeit in deutschen und finnischen Sportberichten*. Acta Universitatis Tamperensis 1017. Tampere: Tampere University Press
- Suomen journalistiliitto (2011). *Journalistin ohjeet 2011* [online]. [Lainattu 5.6.2012]. Saatavilla: <http://www.journalistiliitto.fi/pelisaannot/journalistinohjeet/>
- Tervo, Mervi (2003a). *Geographies in the making: Reflections on Sports, the Media, and National Identity in Finland*. Nordia Geographical Publications 32, 1. Oulu: Oulun yliopisto.
- Tervo, Mervi (2003b). *Urheilun kieli ei sattumaa* [online]. [Lainattu 16.4.2013]. Saatavilla: <http://www.mervitervo.fi/>
- Thompson, Geoff & Susan Hunston (2000). Evaluation: An Introduction. Teoksessa: Susan Hunston & Geoff Thompson (toim.). *Evaluation in Text. Authorial Stance and the Construction of Discourse*. Oxford: Oxford University Press. 1–27.

- Virtapohja, Kalle (1996). *"Se on siinä!": Tutkimus jääkiekon maailmanmestaruudesta, mediasta ja urheilusankaruuden tuottamisesta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitos.
- Virtapohja, Kalle (1997). *Puheenvuoroja identiteetistä: Johdatusta yhteisöllisyyden ymmärtämiseen*. Jyväskylä: Atena.
- Virtapohja, Kalle (1998). *Sankareiden salaisuudet. Journalistinen draama suomalaista urheilusankaria synnyttämässä*. Jyväskylä: Atena.
- Vuolle, Pauli (1983) Liikunnan joukkotiedotus maamme viestinnän kentässä. Teoksessa: Pauli Vuolle (toim.). *Liikuntaviestintä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 1–39.
- Wenner, Lawrence A. (1989). Media, Sports, and Society: The Research Agenda. Teoksessa: Lawrence A. Wenner (toim.). *Media, Sports, and Society*. Newbury Park: Sage. 13–48.
- Whannel, Garry (2000). Sport and the Media. Teoksessa: Eric Dunning & Jay Coakley (toim.). *Handbook of Sports Studies*. London: Sage. 291–308.
- White, Peter R. R. (1998). Telling Media Tales: The News as Story Rhetoric [online]. Julkaisematon väitöskirja. University of Sydney. [Lainattu 7.8.2006]. Saatavilla: http://www.grammatics.com/appraisal/whitepr_phd.html
- White, Peter R. R. (2001). *An Introductory Tour Through Appraisal Theory* [online]. [Lainattu 29.8.2006]. Saatavilla: <http://www.grammatics.com/appraisal/AppraisalOutline/Framed/Frame.htm>
- White, Peter R. R. (2002). Appraisal. Teoksessa: Jef Verschueren, Jan-Ola Östman, Jan Blommaert & Chris Bulcaen (toim.) *Handbook of Pragmatics*. Amsterdam: Benjamins.
- White, Peter R. R. (2012). *Appraisal: An Overview* [online]. [Lainattu 11.4.2013]. Saatavilla: <http://www.grammatics.com/appraisal/AppraisalGuide/Framed/Frame.htm>
- Zelizer, Barbie & Stuart Allan (2010). *Keywords in News & Journalism Studies*. Maidenhead / New York: McGraw-Hill, Open University Press.

Liite 1. Aineistoluettelo

Helsingin Sanomat (2006). *Torino* 8.2.2006. Helsinki: Sanoma WSOY.

HS1 Ala-Kivimäki, Petteri (2006a). Takametsistä olympiamitalistiksi. *Helsingin Sanomat* 13.2.2006, B12.

HS2 Ala-Kivimäki, Petteri (2006b). Markku Koski sai 56 onnitteluviestiä. *Helsingin Sanomat* 14.2.2006, B13.

HS3 Ala-Kivimäki, Petteri (2006c). Ronkainen palasi parrasvaloihin. *Helsingin Sanomat* 16.2.2006, B12.

HS4 Ala-Kivimäki, Petteri (2006d). Kapteenin ura päättyi itkuun. *Helsingin Sanomat* 21.2.2006, B11.

HS5 Ala-Kivimäki, Petteri (2006e). Uimahyppääjästä curlingkapteeniksi. *Helsingin Sanomat* 24.2.2006, B12.

HS6 Ala-Kivimäki, Petteri (2006f). Niittymäki vaikenä. *Helsingin Sanomat* 26.2.2006, B5.

HS7 Ala-Kivimäki, Petteri, Markku Lahti, Antti Penttinen & Jussi-Pekka Reponen (2006a). Suurmäki veti suomalaiset haudanvakaviksi. *Helsingin Sanomat* 19.2.2006, B5.

HS8 Ala-Kivimäki, Petteri, Markku Lahti, Antti Penttinen & Jussi-Pekka Reponen (2006b). Mäkimiesten kultatavoite jäi hopeiseksi. *Helsingin Sanomat* 21.2.2006, B9.

HS9 Ala-Kivimäki, Petteri, Markku Lahti, Antti Penttinen & Jussi-Pekka Reponen (2006c). Hylkäys romutti Palanderin mitalivauhdin. *Helsingin Sanomat* 26.2.2006, B4.

HS10 Lahti, Markku (2006). Leijonat Torinossa. *Helsingin Sanomat* 27.2.2006, 10.

HS11 Penttinen, Antti (2006a). Sairasvuoteelta mitalikisaan. *Helsingin Sanomat* 12.2.2006, B7.

HS12 Penttinen, Antti (2006b). Vain Bystöl ponnisti Hautamäen edelle. *Helsingin Sanomat* 13.2.2006, B11.

HS13 Penttinen, Antti (2006c). Pronssimitalitkin maistuivat lopulta. *Helsingin Sanomat* 17.2.2006, B15.

- HS14 Penttinen, Antti (2006d). Niina Sarias karsiutui opintomatallaan. *Helsingin Sanomat* 24.2.2006, B12.
- HS15 Penttinen, Antti (2006e). Puurunen hetken kiinni mitalissa. *Helsingin Sanomat* 26.2.2006, B6.
- HS16 Penttinen, Antti (2006f). Kultapaineet liian kovat Leijonille. *Helsingin Sanomat* 27.2.2006, B8.
- HS17 Reponen, Jussi-Pekka (2006a). Manninen uupui yhdeksänneksi. *Helsingin Sanomat* 12.2.2006, B5.
- HS18 Reponen, Jussi-Pekka (2006b). ”Ei se pronssimitalikaan ole pöllömpi”. *Helsingin Sanomat* 15.2.2006, B12.
- HS19 Reponen, Jussi-Pekka (2006c). Ruotsin miehille kelpasi vain voitto. *Helsingin Sanomat* 15.2.2006, B14.
- HS20 Reponen, Jussi-Pekka (2006d). Kuitusen pääkilpailu meni pilalle. *Helsingin Sanomat* 17.2.2006, B14.
- HS21 Reponen, Jussi-Pekka (2006e). Lassila horjahteli kohtalokkaasti. *Helsingin Sanomat* 19.2.2006, B7.
- HS22 Reponen, Jussi-Pekka (2006f). Suomen miehet perässähiihtäjiä. *Helsingin Sanomat* 20.2.2006, B10.
- HS23 Reponen, Jussi-Pekka (2006g). Palanderin mitaliaikeet lässähtivät suksirikkoon. *Helsingin Sanomat* 21.2.2006, B10.
- HS24 Reponen, Jussi-Pekka (2006h). Tanja Poutiainen vaipui taas kuudenneksi. *Helsingin Sanomat* 23.2.2006, B12.
- HS25 Reponen, Jussi-Pekka (2006i). Poutiainen löysi talven parhaan olon. *Helsingin Sanomat* 25.2.2006, B12.
- Ilta-Sanomat (2006). *IS Torino* 31.1.2006. Helsinki: Sanoma WSOY.
- IS1 Heikkilä, Mikko (2006a). Nyt lemmenlomalle Ranskaan. *Ilta-Sanomat* 13.2.2006, Urheilu 2–3.
- IS2 Heikkilä, Mikko (2006b). Aino-Kaisan uusi elämä. *Ilta-Sanomat* 16.2.2006, Urheilu 8–9.
- IS3 Heikkilä, Mikko (2006c). Missä se kulta viipyy? *Ilta-Sanomat* 17.2.2006, Urheilu 2.
- IS4 Heikkilä, Mikko (2006d). Hyvä häviäjä. *Ilta-Sanomat* 22.2.2006, Urheilu 5.

- IS5 Holopainen, Pekka (2006a) Nyt otetaan KULTAA. *Ilta-Sanomat* 25.2.2006, Urheilu 2.
- IS6 Holopainen, Pekka (2006b). Sanat eivät riitä kertomaan. *Ilta-Sanomat* 13.2.2006, Urheilu 4–5.
- IS7 Holopainen, Pekka (2006c). Taas suomalainen YLLÄTYS. *Ilta-Sanomat* 16.2.2006, Urheilu 2–3.
- IS8 *Ilta-Sanomat* (2006). Torinon sankarit ja konnat. 27.2.2006, Urheilu 10–11.
- IS9 Jokinen, Leena (2006a). Jauhojärvi, ihan ventti. *Ilta-Sanomat* 13.2.2006, Urheilu 8.
- IS10 Jokinen, Leena (2006b). Ihan mieletön fiilis. *Ilta-Sanomat* 15.2.2006, Urheilu 2–3.
- IS11 Jokinen, Leena (2006c). Onni hylkäsi Palanderin. *Ilta-Sanomat* 21.2.2006, Urheilu 7.
- IS12 Jokinen, Leena (2006d). Ei vieläkkään alppimitalia! *Ilta-Sanomat* 23.2.2006, Urheilu 8–9.
- IS13 Jokinen, Leena (2006e). Nyt se mitali tuli! *Ilta-Sanomat* 25.2.2006, Urheilu 6–7.
- IS14 Jouppi, Elina (2006). Olipa kilpailu! *Ilta-Sanomat* 24.2.2006, Urheilu 10.
- IS15 Juttila, Ville (2006a). HOPEAA – ja lapsi tulossa. *Ilta-Sanomat* 16.2.2006, Urheilu 1.
- IS16 Juttila, Ville (2006b). Leijonien hurja vire jatkui. *Ilta-Sanomat* 20.2.2006, Urheilu 2–3.
- IS17 Juttila, Ville (2006c). Surun murtamat. *Ilta-Sanomat* 21.2.2006, Urheilu 9.
- IS18 Juttila, Ville (2006d). M15 on jääkylmä ratkaisija. *Ilta-Sanomat* 23.2.2006, Urheilu 2–3.
- IS19 Juttila, Ville (2006e). Rennosti kohti kultaa. *Ilta-Sanomat* 24.2.2006, Urheilu 2–3.
- IS20 Juttila, Ville (2006f). Hopea ei ollut häpeä. *Ilta-Sanomat* 25.2.2006, Urheilu 8–9.
- IS21 Rantanen, Vesa (2006a). Sikasiisti pronssigräbi! *Ilta-Sanomat* 13.2.2006, Urheilu 6–7.
- IS22 Rantanen, Vesa (2006b). Niittymäki vakuutti. *Ilta-Sanomat* 16.2.2006, Urheilu 5.
- IS23 Rantanen, Vesa (2006c). Sankari vai konna? *Ilta-Sanomat* 21.2.2006, Urheilu 4–5.

IS24 Rantanen, Vesa (2006d). Päällikön tykki puhui. *Ilta-Sanomat* 23.2.2006, Urheilu 4–5.

IS25 Rantanen, Vesa (2006e). Teräsmiehen kyyneleet. *Ilta-Sanomat* 27.2.2006, Urheilu 2–3.